

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність та Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився
31 грудня 2019 року

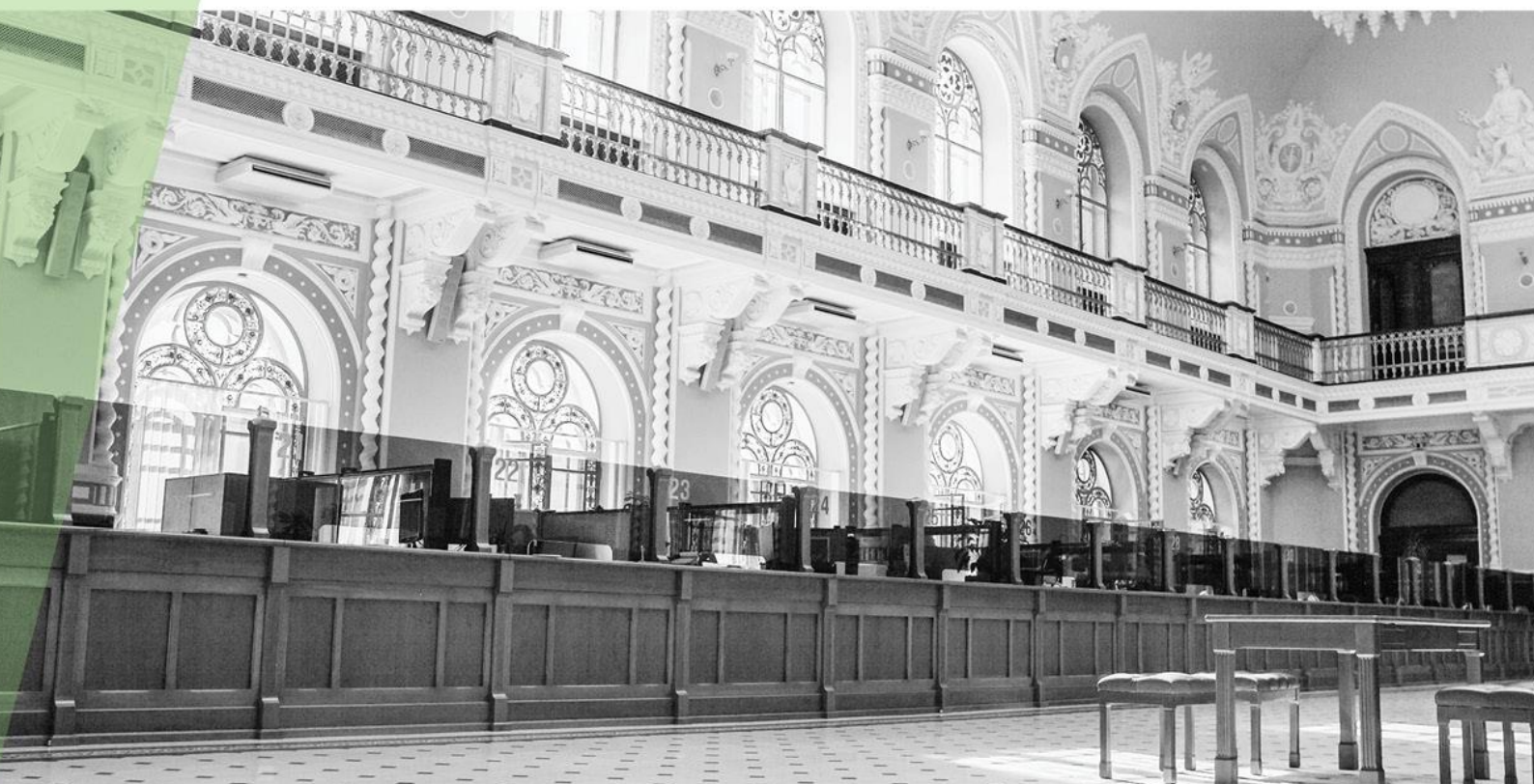

Національний
банк України

Консолідований звіт про управління

за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року

Зміст

Частина 1. Природа діяльності.....	i
1.1. Загальні відомості про Національний банк (основна діяльність, наявність дочірніх компаній, мета діяльності)	i
1.2. Керівництво Національного банку	iii
1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2019 році	iv
1.4. Структура та склад органів корпоративного управління (комітети Національного банку, підзвітність, взаємозв'язки)	v
1.5. Процесне управління	vii
1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	viii
Частина 2. Цілі та стратегії.....	x
2.1. Стратегічні цілі Національного банку України	x
2.2. Стратегічні плани розвитку з урахуванням наявних можливостей і загроз, внутрішніх ресурсів та цінностей Національного банку	x
Частина 3. Ресурси, ризики та відносини	xiv
3.1. Фінансові ресурси	xiv
3.2. Людські ресурси	xvi
3.3. Виробничі ресурси	xvii
3.4. Інтелектуальні ресурси	xviii
3.5. Соціально-репутаційні ресурси	xviii
3.6. Природні ресурси	xxi
3.7. Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами	xxi
3.8. Основні ризики	xxv
Частина 4. Огляд ключових показників.....	xxviii
4.1. Огляд ключових показників	xxviii
4.2. Огляд інших показників	xxxiv
Частина 5. Перспективи розвитку	xliv

Частина 1. Природа діяльності

1.1. Загальні відомості про Національний банк (основна діяльність, наявність дочірніх компаній, мета діяльності)

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України.

Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2019 та 2018 років входять центральний апарат, відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність в межах завдань і функцій Національного банку, встановлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою компанією Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр).

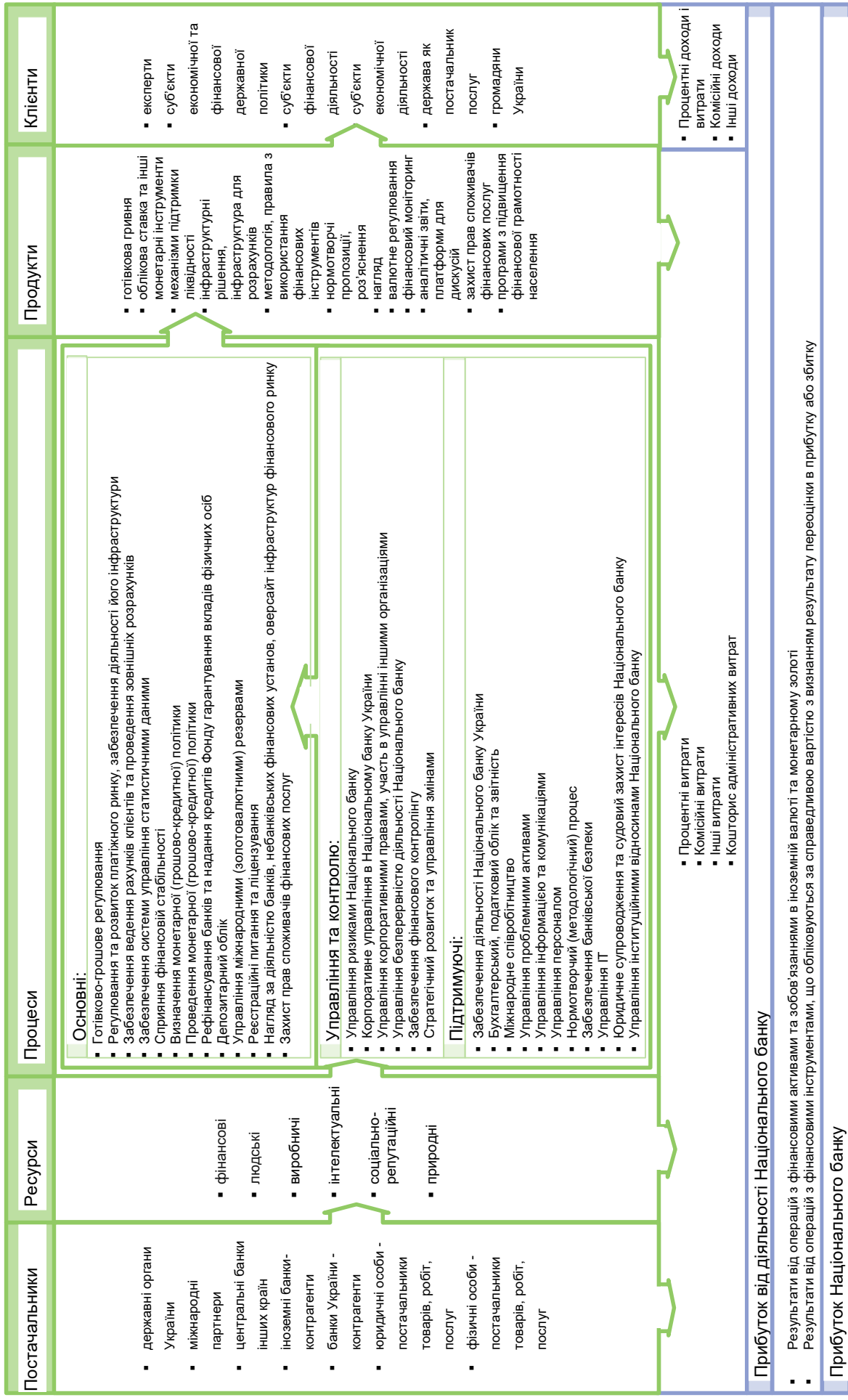
Виключною компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів,

учинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також Розрахунковий центр забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Інвестиції Національного банку в асоційовану компанію станом на 31 грудня 2019 року представлені Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій України) (інвестиції Національного банку в асоційовані компанії станом на 31 грудня 2018 року представлені Німецько-Українським фондом та Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України”).

Детальну інформацію про функції, мету діяльності та частки участі Національного банку в дочірній та асоційованій компаніях зазначено в примітці 1 Консолідованої фінансової звітності Національного банку за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року (далі – Консолідована фінансова звітність Національного банку).

Схема 1. Модель діяльності Національного банку

1.2. Керівництво Національного банку

1.2.1. Рада Національного банку

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку та формування резервів, які є джерелом фінансування інвестицій, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат і розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, здійснює нагляд за системою внутрішнього контролю Національного банку, а також виконує інші функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України.

До складу Ради Національного банку входять члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України (чотири особи) та Президентом України (чотири особи).

Голова Національного банку, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України, входить до складу Ради Національного банку за посадою.

Члени Ради Національного банку, призначені Верховною Радою України:

Віктор Козюк
Олена Щербакова
Віталій Шапран – призначений 12 листопада 2019 року
Віра Ричаківська

Члени Ради Національного банку, призначені Президентом України:

Богдан Данилишин – переобраний Головою Ради 14 листопада 2019 року
Василь Фурман
Микола Каленський
Олександр Петрик

Яків Смолій – Голова Національного банку, член Ради Національного банку за посадою

Робочі органи Ради Національного банку

Аудиторський комітет є консультативним робочим органом Ради Національного банку, створеним відповідно до законодавства та принципів колегіальності прийняття управлінських рішень у Національному банку. Основна мета його діяльності – оцінка надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти і достовірності його річної фінансової звітності, нагляд за витратами та виконанням кошторису адміністративних витрат, за діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту, управління капіталом та інші фінансові питання, віднесені до повноважень Ради.

Комітет із питань грошово-кредитної (монетарної) політики та фінансової стабільності Ради Національного банку розробляє Основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням.

Комітет із питань регламенту, оплати праці і кадрових призначень є консультативним робочим органом Ради Національного банку, який відповідає за:

- розроблення проєктів рішень та відповідних матеріалів щодо призначення на посади та звільнення з посад заступників Голови Національного банку та керівника служби внутрішнього аудиту,
- затвердження методики визначення заробітної плати Голови Національного банку та його заступників, а також методики винагороди членів Ради Національного банку.

Вища експертна рада при Раді Національного банку є дорадчо-консультативним органом. Основним її завданням є експертно-консультаційна підтримка Ради Національного банку, зокрема, щодо проведення експертизи впливу параметрів грошово-кредитної політики на соціально-економічний розвиток України, визначення ризиків і загроз економічному зростанню держави, підготовки рекомендацій для їх усунення.

Громадська колегія Ради Національного банку була ліквідована відповідним рішенням Ради Національного банку від 23 липня 2019 року.

1.2.2. Правління Національного банку

Функцією Правління Національного банку є управління діяльністю Національного банку, забезпечення реалізації грошово-кредитної політики та організація виконання інших функцій відповідно до Закону “Про Національний банк України”.

Правління Національного банку складається з шести осіб: Голови Національного банку, першого заступника та заступників Голови. Голова Національного банку

призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України строком на сім років. Заступники Голови призначаються на посади та звільняються з посад Радою Національного банку за поданням Голови Національного банку. Рішення Правління Національного банку приймаються на колегіальній основі простою більшістю голосів, Голова має право вирішального голосу.

Склад Правління Національного банку:

Яків Смолій – Голова Національного банку.

Катерина Рожкова – перший заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання пруденційного нагляду.

Роман Борисенко – заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання фінансів, управління персоналом та забезпечення діяльності Національного банку.

Дмитро Сологуб – заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання формування монетарної політики, проведення макропруденційної політики для забезпечення фінансової стабільності, проведення економічного аналізу, збору та аналізу статистики і звітності, а також виконання дослідницької функції центрального банку.

Сергій Холод – заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання контролю операційної діяльності, платежів та грошового обігу.

Олег Чурій – заступник Голови Національного банку. До сфери управління належать питання здійснення операцій на відкритих ринках, валютного регулювання, діяльності Депозитарію Національного банку.

Детальну інформацію про Раду Національного банку та Правління Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/about>

1.3. Організаційна структура. Зміни в організаційній структурі, що відбулися в 2019 році

Інформацію про організаційну структуру Національного банку розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/about/structure#orgchart>.

Протягом 2019 року в структурі Національного банку відбулися такі зміни:

- створено Управління захисту прав споживачів фінансових послуг. Метою діяльності управління є забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, зокрема розроблення та вдосконалення відповідної методологічної бази, здійснення нагляду за дотриманням банками, іншими фінансовими установами та особами, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги відповідно до вимог законодавства з питань захисту прав споживачів фінансових послуг та законодавства про рекламу, розгляд відповідних звернень;
- створено Департамент аналітики та наглядових технологій. Метою створення є забезпечення оптимізації виконання функцій щодо аналізу банківської системи та виконання функцій щодо впровадження наглядових технологій у структурі;
- Департамент стратегії та реформування реорганізовано в Департамент стратегії та

розвитку. Метою реорганізації є концентрація на нових завданнях, досягнення синергії, консолідація функції стратегічного планування та розробки стратегій розвитку фінансового сектору та інституційного розвитку Національного банку, створення функції бізнес-аналізу;

- Департамент управління ризиками реорганізовано в Управління фінансових та операційних ризиків. Метою реорганізації є удосконалення виконання процесів з питань управління ризиками, відокремлення функції контролю за ризиками (“другої лінії захисту”) від іншої операційної діяльності.

Протягом 2019 року зі структури Національного банку виключено:

- групу представників Національного банку в регіонах України, що пов'язано з оптимізацією структури Національного банку та завершенням централізації процесів;
- Управління моніторингу пов'язаних з банками осіб, що пов'язано з перерозподілом функцій між структурними підрозділами Національного банку. Функції управління передані до Департаменту нагляду за фінансовими установами.

1.4. Структура та склад органів корпоративного управління (комітети Національного банку, підзвітність, взаємозв'язки)

На сьогодні в Національному банку функціонує одинадцять спеціалізованих комітетів та Рада Системи BankID Правління Національного банку. Структура системи комітетів охоплює всі основні функціональні напрями Національного банку, які потребують колегіальних рішень та поділяються на три основні групи, що зазначені в схемі 2.

Схема 2. Структура та склад органів корпоративного управління

Мандат комітетів Національного банку

Комітет з монетарної політики. Консультативний орган, створений з метою обміну інформацією та поглядами щодо формулювання та реалізації грошово-кредитної політики. Основними завданнями комітету є:

- формулювання принципів та реалізація грошово-кредитної політики;
- визначення цілей та орієнтирів грошово-кредитної політики;
- застосування інструментів грошово-кредитної політики.

Комітет з фінансової стабільності. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, який розробляє пропозиції і рекомендації щодо формулювання принципів та реалізації макропруденційної політики з метою забезпечення фінансової стабільності. Основними завданнями комітету є:

- ідентифікація можливих системних ризиків, що загрожують фінансовій стабільності, та підготовка пропозицій з питань мінімізації їх негативного впливу;
- розроблення рекомендацій щодо застосування інструментів макропруденційної політики, їх узгодження із заходами монетарної та мікропруденційної політики, а також моніторинг результатів їх застосування.

Кредитний комітет. Консультативно-дорадчий колегіальний орган, основними завданнями якого є:

- формування та подання Правлінню Національного банку рекомендацій щодо надання кредитів банкам для підтримки ліквідності;
- формування та використання резервів на покриття фінансових ризиків;
- робота з повернення заборгованості банків, віднесених до категорії неплатоспроможних, за кредитами, наданими Національним банком;
- визначення методології оцінки кредитного ризику за операціями Національного банку та управління ним.

Комітет з управління активами та пасивами.

Колегіальний орган Національного банку, якому Правління Національного банку делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютними (міжнародними) резервами України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку. Основними завданнями комітету є:

- формування та реалізація політики ефективного управління активами та пасивами, політики управління фінансовими ризиками міжнародних резервів і ринковими ризиками Національного банку;
- формування та реалізація інвестиційної стратегії Національного банку за операціями з розміщення міжнародних резервів;
- визначення дій на відкритих ринках.

Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем.

Колегіальний орган Національного банку, якому Правління Національного банку делегувало окремі повноваження щодо здійснення банківського регулювання і нагляду, валютного нагляду, державного регулювання і нагляду у сфері фінансового моніторингу, нагляду (оверсайту) платіжних систем. Основними завданнями комітету є:

- забезпечення стабільності й надійності банківської системи України, а також захист інтересів вкладників та інших кредиторів банків;
- вирішення пріоритетних питань нагляду за фінансовими установами;
- визначення тенденцій розвитку банківської системи;
- застосування заходів впливу за порушення банківського, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, законодавства України про платіжні системи та переказ коштів, нормативно-правових актів Національного банку та їх вимог;
- реєстрація та ліцензування банків, акредитація філій, представництв іноземних банків на території України, реєстрація платіжних систем.

Комітет з питань грошового обігу та платежів.

Комітет є консультативно-дорадчим колегіальним органом Правління Національного банку, основним завданням якого є системний підхід до визначення політики, правил та регулювання питань грошового обігу з синхронізацією особливостей готівкового та безготівкового напрямів. Комітет розглядає питання та приймає рекомендаційні рішення щодо:

- стратегічного розвитку готівкового обігу;
- організації готівкового обігу та розрахунків готівкою;
- організації виготовлення банкнот, монет, пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції;
- стратегічного розвитку безготівкових розрахунків, оверсайту платіжної інфраструктури, діяльності

платіжних систем та переказу коштів, питань, пов'язаних із впровадженням інноваційних платіжних інструментів.

Комітет з управління змінами. Колегіальний дорадчий орган Правління Національного банку, створений для централізованого управління проектною діяльністю Національного банку з метою забезпечення змін у напрямі розбудови сучаснішого, інституційно спроможного центрального банку та фінансового сектору, у тому числі банківської системи України. Основними завданнями Комітету є:

- централізоване управління проектною діяльністю Національного банку та розгляд матеріалів і пропозицій щодо ініціації та реалізації змін у Національному банку;
- погодження стратегічних програм і планів розвитку Національного банку та фінансового сектору.

Бюджетний комітет. Комітет є консультативно-дорадчим колегіальним органом Правління Національного банку, основними завданнями якого є:

- сприяння формуванню та реалізації політики Національного банку, спрямованої на підвищення ефективності управління його фінансовими ресурсами;
- забезпечення реалізації кошторисного процесу та його інтеграції з процесом стратегічного планування;
- сприяння реалізації процесу управління витратами Національного банку.

Комітет з управління операційними ризиками та безперервною діяльністю Національного банку.

Колегіальний дорадчий орган, створений з метою підтримки та оптимізації системи управління операційним ризиком, а також упровадження та розвитку культури управління операційними ризиками в Національному банку. Основними завданнями комітету є:

- визначення політики управління операційними ризиками, безперервною діяльністю та політики внутрішнього контролю Національного банку;
- здійснення загального моніторингу та контролю за операційними ризиками в Національного банку;
- визначення політики страхування операційних ризиків, аутсорсингу.

Тендерний комітет. Колегіальний орган Національного банку, що відповідає за організацію та проведення процедур закупівель. У процесі роботи забезпечує здійснення вибору процедури закупівлі та її проведення, забезпечення рівних умов для всіх учасників, об'єктивного та чесного вибору переможця.

Комітет стратегічного планування діяльності Банкнотно-монетного двору Національного банку.

Колегіальний дорадчий орган Правління Національного банку, створений для стратегічного планування

діяльності Банкнотно-монетного двору Національного банку з метою забезпечення якісних та ефективних змін у його роботі.

В 2019 році створена **Рада Системи BankID** – колегіальний орган, створений для прийняття рішень з питань розвитку, супроводження та забезпечення діяльності Системи BankID Національного банку (далі – Системи). Основними завданнями Ради є:

- визначення та забезпечення нормативних, організаційних і технологічних умов побудови, функціонування та розвитку Системи;

1.5. Процесне управління

Управління процесами, концепція розвитку системи управління

У Національному банку застосовується системний підхід до управління процесами, спрямований на поліпшення діяльності банку, підвищення якості процесів та їх результативності.

Правління Національного банку щороку визначає комплексне бачення стану управління процесами на наступний рік на підставі оцінки рівня зрілості управління процесами.

Для ідентифікації всіх процесів Національного банку створено реєстр процесів, що має трирівневу структуру, побудований за ієрархічною моделлю, у якій процеси нижчого рівня складають декомпозицію процесів вищого рівня:

- процеси першого рівня представляють напрям діяльності Національного банку;
- процеси другого рівня визначають внутрішній зміст напрямів або видів діяльності Національного банку, що зазначені в процесі першого рівня та об'єднані за критерієм єдності поставлених цілей та методів створення цінності для внутрішніх або зовнішніх клієнтів;
- процеси третього рівня представлені у вигляді обмеженої сукупності взаємопов'язаних операцій, які виконуються одним чи кількома учасниками процесу для отримання конкретного результату.

На 31 грудня 2019 року в Національному банку виділено 30 процесів першого рівня, 196 процесів другого рівня та 873 процеси третього рівня.

Протягом 2019 року реєстр процесів змінювався, зокрема був доповнений новими процесами у зв'язку із розширенням мандату Національного банку в частині захисту прав споживачів фінансових послуг.

У Національному банку застосовується кількісно-вимірковий підхід до оцінки стану виконання процесів. Система показників процесів будується за

- забезпечення загальної координації діяльності розрахункового банку та взаємодії абонентів у Системі.

Професійна робота комітетів Національного банку допомагає забезпечити прозорість діяльності Національного банку, дає змогу підвищити ефективність роботи Правління Національного банку та розподілити навантаження між Правлінням і комітетами Правління Національного банку.

принципом забезпечення вимірності, достовірності, прозорості і наочності. З метою забезпечення оцінки, моніторингу та контролю визначаються ключові показники ефективності (KPI) та домовленості між власниками і клієнтами/учасниками/постачальниками (SLA) процесів.

Усі зміни в процесах спрямовуються на їхнє вдосконалення та поліпшення результатів роботи процесів. У 2019 році завершено реалізацію 55 ініціатив із запланованих 85 у зв'язку із перенесенням запланованих термінів завершення ініціатив та скасуванням частини ініціатив через втрату доцільності запланованих очікуваних результатів, переведення задач у проєктну діяльність (у 2018 році завершено реалізацію 109 ініціатив), у 2020 та наступних роках заплановано впровадити 64 ініціативи, спрямовані на підвищення ефективності роботи. Головна увага приділяється автоматизації та роботизації ключових функцій та процесів.

Проєктний менеджмент

Проєктний офіс Національного банку поглиблює та вдосконалює методологію проєктного управління для підвищення ефективності реалізації проєктів як внутрішньої трансформації Національного банку, так і проєктів з розвитку фінансового сектору.

У 2019 році внесено зміни до підходів планування, моніторингу та контролю проєктів та їх результатів:

- імплементовано Stage gate підхід, відповідно до якого роботи проєкту поділяються на фази життєвого циклу. Результати кожної фази затверджуються Комітетом з управління змінами Національного банку;
- запроваджено ресурсне планування за фазами проєктів, яке забезпечує більш чітке та прозоре визначення учасників на певний період реалізації завдань проєкту;
- впроваджено панель управління – інструмент моніторингу використання продукту проєкту після

завершення проєкту та передачі його реалізації на використання замовнику проєкту.

Впроваджено методологію управління програмою проєктів. Програма проєктів – це інструмент ефективної координації декількох проєктів та завдань, які спрямовані на досягнення спільної масштабної мети.

Для оперативного керівництва програмою впроваджено роботу Steering Committee (Керуюча команда програми), до складу якої входять основні учасники програми проєктів. Такий підхід надає можливість більш оперативного реагування на проблеми та відкриті

питання щодо реалізації програми та спрощує взаємодію між учасниками проєктів.

Національний банк також забезпечує постійне підвищення рівня знань проєктних менеджерів. У 2019 році проведено групи з навчання методології проєктного управління та заплановано відкриття “Школи проєктних менеджерів”, до якої будуть також залучатися профільні підрозділи для поглибленого вивчення інструментів у певних та важливих галузях знань управління проєктами.

1.6. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

У 2019 році українська економіка зростала стійкими темпами: зростання реального ВВП становило 3,2% р/р (за підсумками 2018 року – 3,4%) (ukrstat.gov.ua), практично на рівні 2018 року. Вагомими чинниками цього були поживлення приватного споживання на тлі збільшення зарплат, пенсій та поліпшення споживчих настроїв, а також високі темпи зростання інвестицій. Це позначилося на зростанні торгівлі, транспорту, будівництва та низки секторів послуг. Черговий рекордний урожай зернових та олійних культур був вагомим драйвером зростання ВВП та експорту. Але за результатами року слабкими були показники промисловості через вплив несприятливої зовнішньої цінової кон'юнктури, послаблення цінової конкурентоспроможності на тлі зміцнення РЕОК та теплої погоди. Зростання економіки у 2019 році сприяло збільшенню попиту на робочу силу, що призвело до скорочення безробіття та підвищення зайнятості.

У 2019 році дефіцит поточного рахунку звузився до 0,9% ВВП. Значний внесок у його зменшення мало отримання НАК "Нафтогаз" компенсації від ПАТ "Газпром" за рішенням Стокгольмського арбітражу. Однак і без урахування цих коштів дефіцит поточного рахунку звузився до 2,7% ВВП завдяки меншому дефіциту зовнішньої торгівлі товарами, стійкому зростанню експорту послуг, меншим обсягам репатріації дивідендів. Завдяки припливу капіталу, забезпеченого державним та реальним секторами, валові резерви зросли до найвищого з кінця 2012 року рівня та на 31 грудня 2019 року становили 25,3 мільярда доларів США.

Протягом 2019 року інфляційний тиск знижувався: споживча інфляція сповільнилася до 4,1% (з 9,8% у 2018 році) (ukrstat.gov.ua) – найнижчого рівня за останні шість років. Національний банк досягнув середньострокової інфляційної цілі $5\% \pm 1 \text{ в. п.}$, яку декларував із 2015 року. Зазначене зумовлювалося зниженням фундаментального інфляційного тиску, що відобразилося у сповільненні базової інфляції (до 3,9%

р/р). Зниження інфляції до цілі у 2019 році відбулося насамперед завдяки послідовній монетарній політиці Національного банку, спрямованій на досягнення цінової стабільності, у поєднанні з виваженою фіскальною політикою.

Вирішальний вплив на стрімке сповільнення інфляції мало зміцнення курсу гривні завдяки профіциту іноземної валюти на ринку, який утримувався впродовж переважної частини минулого року. Розширення пропозиції валюти зумовлено високими обсягами продажів валютної виручки експортерами і жвавим інтересом іноземних інвесторів до гривневих облігацій уряду. На тлі тривалого збереження макроекономічної стабільності за привабливої дохідності портфель ОВДП у національній валюті у власності нерезидентів збільшився на 4,3 мільярда доларів США протягом 2019 року. З іншого боку, зростання продуктивності економіки, насамперед у сільському господарстві та, як наслідок, черговий рекордний урожай зернових та олійних культур забезпечили високі експортні надходження. Сприяло зростанню профіциту валюти в Україні і поліпшення умов торгівлі – попри зниження цін на експортні товари ціни імпорту впали ще більше.

Крім курсового, чинниками послаблення інфляції були поліпшення інфляційних очікувань, здешевлення палива та послаблення тиску з боку пропозиції продуктів харчування і адміністративної складової інфляції. Попри це, зберігався тиск з боку споживчого попиту та швидкого зростання заробітних плат, про що свідчило помірне уповільнення зростання вартості послуг.

За підсумками 2019 року зведений бюджет виконано з дефіцитом (84,3 мільярда гривень). Порівняно з попереднім роком дефіцит відносно ВВП практично не змінився та був меншим за критерій МВФ. Завдяки цьому та зміцненню гривні державний та гарантований державою борг знизився відносно ВВП майже до 50%.

Також покращилася валютна структура державного боргу.

Протягом 2019 року в банківській системі зберігався значний профіцит ліквідності (виражений сумою коштів на коррахунках банків та обсягом депозитних сертифікатів Національного банку), який у IV кварталі суттєво збільшився. Так, обсяг депозитних сертифікатів збільшився на 90,1 мільярда гривень і на кінець 2019 року становив 151,9 мільярда гривень, залишки коштів на коррахунках банків у національній валюті зросли на 16,7 мільярда гривень – до 52,4 мільярда гривень.

Упродовж 2019 року головним джерелом насичення банківської системи ліквідністю були операції Національного банку з купівлі іноземної валюти в періоди перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом

на неї. Додатне сальдо інтервенцій Національного банку з купівлі-продажу іноземної валюти за підсумками року становило 7,9 мільярда доларів США. Основними каналами вилучення ліквідності в 2019 році були операції уряду та значне зростання обсягів готівки, пік якого традиційно спостерігався в грудні, що зумовлено суттєвим надолуженням відставання в здійсненні бюджетних видатків наприкінці року.

Станом на 31 грудня 2019 року рейтингові агенції Fitch та Standard & Poor's підвищили суверенні рейтинги України до рівня "B", а рейтингова агенція Moody's підтвердила свій рейтинг для України на рівні "Сaa1" (станом на 31 грудня 2018 року суверенний рейтинг України становив "Сaa1" за оцінкою рейтингової агенції Moody's та "B-" за оцінками Standard & Poor's та Fitch).

Частина 2. Цілі та стратегії

2.1. Стратегічні цілі Національного банку України

Ухвалена та публічно презентована навесні 2018 року середньострокова Стратегія Національного банку вперше в його історії визначила цілі його діяльності на найближчі роки. Стратегія Національного банку – єдиний інструмент, що систематизує шляхи досягнення Візії та виконання Місії Національного банку, є чітким і зрозумілим орієнтиром щодо подальшої політики Національного банку для всіх його клієнтів.

Місія Національного банку: забезпечення цінової та фінансової стабільності з метою сприяння сталому економічному розвитку України.

Візія Національного банку: Національний банк – сучасний, відкритий і незалежний центральний банк, який має довіру суспільства та інтегрований до європейської спільноти центробанків.

Станом на кінець 2019 року Національний банк перебуває на завершальному етапі першого стратегічного циклу, в основі якого лежить Стратегія 2018-2020 та зокрема такі стратегічні цілі:

- низька та стабільна інфляція;
- стабільна, прозора та ефективна банківська система;
- відновлення кредитування;
- ефективне регулювання фінансового сектору;
- вільний рух капіталу;
- фінансова інклюзія;
- сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

2.2. Стратегічні плани розвитку з урахуванням наявних можливостей і загроз, внутрішніх ресурсів та цінностей Національного банку

Розвиваючи стратегічний напрям, у 2020 році Національний банк працюватиме над оновленням процесу стратегічного планування, підсиленням функції стратегічного аналізу та моніторингу виконання стратегічних цілей для створення інтегрованого стратегічного бачення розвитку регулятора до 2025 року, що включатиме задачі розвитку фінансового сектору в межах виконання Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року, бачення розвитку функцій відповідно до оновлених потреб учасників і споживачів фінансової екосистеми та з урахуванням глобальних трендів, змін зовнішнього та внутрішнього контекстів.

Разом із фокусом на потреби клієнтів оновлений підхід до створення та реалізації стратегії також дасть змогу:

- синхронізувати планування стратегії фінансового сектору та стратегії Національного банку;

- синхронізувати стратегічне планування та фінансове планування (кошторисний процес);
- залучити до процесу стратегічного планування максимальне коло співробітників через поєднання підходів “згори-вниз” та “знизу-вгору”;
- запровадити нові інструменти операційного планування, що дадуть змогу побудувати наскрізну систему цілепокладання та каскадування стратегічних цілей до завдань підрозділів;
- синхронізувати та систематизувати процеси планування стратегії та її реалізації через проекти та процеси.

Стратегічні цілі Національного банку та їх деталізація на 2019 та 2020 роки наведені у таблиці нижче.

Стратегічні цілі Національного банку	Цілі (очікувані ефекти) на 2019 рік	Цілі (очікувані ефекти) на 2020 рік	Цілі (очікувані ефекти) до 2020 року
<p>1. Низька та стабільна інфляція</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Зниження інфляції до цілі 5% у середньостроковій перспективі, що є передумовою для підвищення інвестиційної привабливості та стійкого економічного зростання України ▪ Наближення інфляційних очікувань економічних агентів до цілі з інфляції Національного банку та зменшення невизначеності щодо майбутньої інфляції, що є передумовою для зниження вартості кредитних ресурсів ▪ Виконання операційної цілі монетарної політики – утримання гривневих міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня облікової ставки Національного банку 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Забезпечено макроекономічну стабільність. ▪ Монетарна політика Національного банку стала ще прозорішою для клієнтів центробанку, покращений трансмісійний механізм монетарної політики, а отже, інфляційні очікування наближаються до цілі з інфляції. ▪ Поглиблена аналітика та автоматизованість процесів сприяють ухваленню зважених рішень. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Низька та передбачувана інфляція не створює перешкод для ухвалення довгострокових рішень про інвестування чи заощадження. ▪ Низькі реальні та номінальні відсоткові ставки.
<p>2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Банківська система є стійкою до макроекономічних шоків та системних ризиків ▪ Нормативи ліквідності банківської системи відповідають нормам Базеля III та Директиви ЄС/Регламенту ЄС (CRD IV/CRR); частка високоліквідних активів у банківській системі є достатньою для виконання нормативу ліквідності LCR на рівні 100% ▪ Прозоріші пруденційні вимоги до банків, удосконалені наглядові процеси та інструменти, гармонізовані з найкращими підходами Європейського центрального банку та Європейського банківського наглядового органу ▪ Удосконалені підходи до побудови системи ризик-менеджменту у банках сприяють поліпшенню якості кредитних портфелів банків та підвищенню прибутковості банківської системи ▪ Корпоративне управління в банках, зокрема державних, відповідає міжнародним стандартам та кращим практикам ▪ Запровадження вимог колективної придатності ради та правління банку, оновлені вимоги до ділової репутації та професійної придатності керівників банків ▪ Підвищення якості розкриття банками інформації ▪ Зниження ефекту "де-рискінгу" (відмови іноземних фінансових установ від підтримання кореспондентських відносин з українськими банками) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Регуляторна база банківського сектору наближена до європейських стандартів. ▪ Удосконалені наглядові інструменти центробанку, що дає більшу стабільність та стійкість банків до можливих криз. ▪ Функціонування державних банків стало ефективнішим. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Вимоги до ліквідності та капіталу відповідають найкращим міжнародним практикам та Директивам ЄС. ▪ Ефективний нагляд за фінансовими установами, усталений неперервний процес наглядової перевірки та оцінки кожного банку (SREP). ▪ Банки коректно оцінюють та враховують ризики у своїй діяльності. ▪ Створено механізм інформаційного захисту банків та протидії кібератакам.
<p>3. Відновлення кредитування</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Стале зниження портфелю проблемної заборгованості банків (зокрема в результаті розвитку вторинного ринку проблемної заборгованості) ▪ Зростання портфелю кредитів банків на рівні не нижчому від темпів зростання номінального ВВП ▪ Зростання частки довгострокових кредитів юридичним та фізичним особам ▪ Зниження кредитних ризиків банків 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Кредитування стало доступнішим, для цього створені та запущені нові інструменти. ▪ Якість перевірки позичальників стала вищою, що дає змогу у подальшому запобігти накопиченню непрацюючих кредитів. ▪ Запущений вторинний ринок NPL. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Зниження вартості кредитів. ▪ Зростання кредитування темпами, що забезпечують економічне зростання та не створюють ризиків для фінансової стабільності. ▪ Відновлення іпотечного кредитування. ▪ Зростання частки гривневих кредитів. ▪ Висока якість нових кредитів. ▪ Прозорі та прогнозовані для споживачів умови кредитування.

Стратегічні цілі Національного банку	Цілі (очікувані ефекти) на 2019 рік	Цілі (очікувані ефекти) на 2020 рік	Цілі (очікувані ефекти) до 2020 року
<p>4. Ефективне регулювання фінансового сектору</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Поглиблення та диверсифікація ринків капіталу в Україні ▪ Розширення можливостей доступу економічних агентів до фінансових ресурсів ▪ Спрощення доступу нерезидентів до ринків цінних паперів, зокрема ОВДП ▪ Підвищення якості регулювання небанківського фінансового ринку ▪ Підвищення довіри до банків та інших учасників ринку фінансових послуг 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Передача функцій Нацкомфінпослуг до Національного банку успішно проведена. Така передача функцій від одного регулятора до іншого була максимально непомітною для учасників ринку та забезпечила безперервність діяльності небанківських фінансових установ. ▪ Розроблені проекти першочергових законів та нормативно-правових актів Національного банку, які регулюватимуть небанківський сегмент фінансового ринку. Вони поступово наближуватимуть стандарти регулювання та нагляду за цим сегментом ринку до банківського. Як наслідок, споживачі фінансових послуг будуть більше захищені та будуть закладені передумови для розвитку ринку небанківських фінансових послуг шляхом зростання за обсягами та рівнем проникнення фінансових послуг у фінансовій системі України. ▪ Здійснено аналіз та оцінку ринку небанківських фінансових установ. ▪ Проведене дослідження оцінки рівня довіри до ринку небанківських фінансових установ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Усталена, ефективна модель регулювання фінансового сектору. ▪ Ринок небанківських фінансових послуг працює згідно з кращими стандартами та ефективно розвивається. ▪ Населення довіряє небанківським фінансовим установам. ▪ Доступ внутрішніх та міжнародних інвесторів на український фінансовий ринок спрощено.
<p>5. Вільний рух капіталу</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розширення можливостей економічних агентів щодо здійснення операцій з іноземною валютою ▪ Поглиблення інтеграції України до міжнародних ринків капіталу ▪ Збільшення іноземних інвестицій в економіку України ▪ Підвищення фінансової та податкової прозорості бізнесу та громадян 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Принципи BEPS імplementовані в Україні, відповідно – проведена повна валютна лібералізація. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Антикризові (тимчасові) валютні обмеження скасовано без загроз для фінансової стабільності, прямиї та портфельні іноземні інвестиції, а також зовнішній товарообіг зростають. ▪ Скасовано ліцензії на інвестиції за кордон. ▪ Запроваджено рекомендації ОЕСР з протидії розмиванню податкової бази та виводу прибутку з-під оподаткування (BEPS). ▪ Доступ інвесторів до ринків капіталу спрощено.
<p>6. Фінансова інклюзія</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Посилення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг ▪ Розширення фінансових можливостей економічних агентів та їх доступу до фінансових послуг /Інфраструктури ▪ Розвиток банківських та фінансових продуктів, які надаються клієнтам дистанційно ▪ Використання номерів рахунків у стандарті IBAN для розрахунків, як у межах України, так і для транскордонних розрахунків ▪ Прискорення розрахунків ▪ Підвищення рівня фінансової грамотності населення ▪ Розширення документообігу та комунікації з учасниками ринку в електронному форматі ▪ Підвищення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи України ▪ Розвиток інноваційних рішень/сервісів на ринку фінансових послуг 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Система електронних платежів Національного банку стала сучаснішою та спроможною до оперативного проведення платежів. ▪ Проведені заходи з підвищення фінансової грамотності. ▪ Розширений доступ до фінансових послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Активізація розвитку віртуальних каналів обслуговування та альтернативних платежів на базі інноваційних технологій з використанням пристроїв мобільного зв'язку. ▪ Основні положення стандартів ISO 20022 та ISO 13616 (IBAN) імplementовано. ▪ Стійке скорочення обсягу використання готівки. ▪ Зростання рівня користування банківськими продуктами та повернення коштів до банківської системи. ▪ Упроваджено модель дистанційної ідентифікації громадян на базі ЕЦП (електронний цифровий підпис) та системи BankID. ▪ Упроваджено документообіг та комунікацію з учасниками ринку в електронному форматі з використанням ЕЦП/ЕП.

Стратегічні цілі Національного банку	Цілі (очікувані ефекти) на 2019 рік	Цілі (очікувані ефекти) на 2020 рік	Цілі (очікувані ефекти) до 2020 року
<p>7. Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Підвищення довіри стейкхолдерів до Національного банку як до відкритого, незалежного, компетентного та ефективного регулятора ▪ Покращення взаємодії Національного банку з професійними учасниками ринку ▪ Розвиток аналітичного та дослідницького потенціалу Національного банку і посилення його ролі як центру експертизи в Україні та на міжнародній арені ▪ Ефективніше донесення інформації до клієнтів Національного банку ▪ Підвищення якості підготовки та ухвалення рішень всередині Національного банку ▪ Сучасна інформаційна інфраструктура та автоматизація внутрішніх процесів ▪ Підвищення ефективності використання ресурсів, зниження адміністративних витрат 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створена та погоджена Стратегія Національного банку до 2025 року як головний документ, який фіксує плани центробанку на середньострокову перспективу. ▪ Рішення та політика Національного банку є прозорими, клієнти центробанку мають більше можливостей дізнатися про них та використовувати цю інформацію для ухвалення фінансових рішень. 	<p>1. Процесний. Передбачає запровадження ефективної системи прийняття рішень для досягнення цілей за допомогою:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвитку аналітичного та дослідницького потенціалу. ▪ Регулярне та зрозуміле інформування суспільства і ринків як основного інструменту конструктивного впливу. ▪ Забезпечення прозорого та дієвого процесу розробки та імплементації регуляторних рішень. ▪ Системи належного внутрішнього контролю та мінімізації ризиків. <p>2. Ресурсний. Розвиває адаптивність внутрішніх ресурсів Національного банку до стратегічних завдань шляхом:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвитку нового лідерства і фокусу на особистості, формування команд. ▪ Розбудови сучасної інформаційної інфраструктури, забезпечення високого рівня автоматизації процесів. ▪ Розвитку культури ощадливого й ефективного користування державними ресурсами.

Документ “Стратегія Національного банку. Програма дій 2020” у повному обсязі розміщено на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланнями <https://bank.gov.ua/files/XzzzqqfERNTUPaPq>
<https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-natsionalnogo-banku-ukrayini-programa-diy-2020>
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU_Programa_dij_2019.pdf?v=4

Частина 3. Ресурси, ризики та відносини

Ресурси

З метою провадження своєї діяльності для створення продуктів/ціннісної пропозиції для своїх клієнтів та досягнення цілей згідно зі своїм мандатом Національний банк використовує такі типи ресурсів:

- фінансові;
- людські;
- виробничі;
- інтелектуальні;
- соціально-репутаційні;
- природні.

3.1. Фінансові ресурси

Фінансові ресурси включають наявні засоби, які Національний банк використовує для виконання своїх функцій і надання послуг та які надходять через фінансування або створюються в результаті операцій або інвестицій.

Національний банк використовує такі види фінансових ресурсів: залучені кошти та власний капітал, а саме вкладений та зароблений капітал.

Залучені кошти включають кошти, залучені від іноземних та міжнародних організацій з метою реалізації політики Національного банку:

- кредити, отримані від іноземних банків та організацій;
- кошти, отримані від МВФ, зокрема зобов'язання за сплати внесків за квотою, зобов'язання за купівлею СПЗ (отримані кредити), зобов'язання за розподілом СПЗ.

Залучені кошти представлені в Консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку як зобов'язання та призводять до витрат, що визнаються у Консолідованому звіті про сукупні доходи.

Вкладений капітал – це статутний капітал, що є державною власністю, розмір його становить 100 мільйонів гривень. Джерелами формування статутного капіталу є частина прибутку до розподілу, а за необхідності – Державний бюджет України.

Зароблений капітал включає нерозподілений прибуток та резерви, що створюються за рахунок прибутку. Національний банк створює:

- загальні резерви, які використовуються на покриття його збитків та формуються на щорічній основі за рахунок розподілу частини прибутку, що зароблений протягом року;
- резерви переоцінки, які створюються на покриття нереалізованих витрат від переоцінки фінансових інструментів, монетарного золота та банківських металів.

Власний капітал Національного банку представлений у відповідному розділі Консолідованого звіту про фінансовий стан.

Загальні резерви формуються шляхом розподілу частини прибутку поточного року. Резерви переоцінки формуються шляхом накопичення результатів переоцінки фінансових інструментів, що здійснюється протягом року та визнається в Консолідованому звіті про сукупні доходи Національного банку.

Детальна інформація щодо управління капіталом Національного банку міститься в примітці 20 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

3.1.1. Прогноз прибутку до розподілу

Згідно з вимогами Закону України “Про Національний банк України” Національний банк визначає прибуток до розподілу та у визначених Законом частинах розподіляє його до державного бюджету та власного капіталу. Тому можливість прогнозувати ці показники є важливою, як з точки зору оцінювання майбутнього фінансового стану, розміру власного капіталу, так і в межах участі у середньостроковому бюджетному плануванні.

У Національному банку впроваджено прогнозування прибутку до розподілу. У межах цього процесу прогнозується фінансовий стан (активи, зобов'язання, власний капітал) Національного банку, доходи та витрати, що дає можливість прогнозувати прибуток до розподілу та його розподіл. Прогнозування може здійснюватися:

- на середньостроковому горизонті (тобто на три роки), що, в основному, здійснюється для повідомлення органів влади про прогнозні перерахування до бюджету від Національного банку;
- на поточний рік – для отримання більш оперативної інформації про фінансовий стан на

кінець року та прибуток до розподілу за його підсумками.

Базою для прогнозу прибутку до розподілу є макроекономічний прогноз (далі – макропрогноз), який затверджується Правлінням Національного банку в межах прийняття рішень з монетарної політики. Макропрогноз містить інформацію про прогнозні очікування Національного банку щодо показників монетарної бази, обсягу міжнародних резервів та прогнозні операції з ними, курсу гривні до іноземних валют, облікової ставки та індексу споживчих цін. Крім цього, вхідними параметрами для прогнозу прибутку до розподілу є прогноз операцій на відкритому ринку, у тому числі: дохідність інструментів в іноземній валюті, прогноз обсягу боргових зобов'язань перед МВФ, прогнозні обсяги комісійних та інших доходів та витрат, включаючи адміністративні витрати, прогнозні очікування погашення простроченої заборгованості за кредитами банкам та формування/вивільнення резервів за ними тощо.

Усі вхідні параметри інтегруються до фінансової прогнозової моделі та обробляються в ній. Крім того, відбувається розрахунок низки показників згідно з алгоритмами, закладеними в моделі. Важливим елементом прогнозування є використання експертних припущень, які в умовах неоднозначності дають можливість прогнозувати майбутні показники. Додатково може здійснюватися сценарне моделювання для представлення різних сценаріїв розвитку подій залежно від варіювання вхідних параметрів та експертних припущень.

3.1.2. Планування та контроль адміністративних витрат

Національний банк для забезпечення своєї діяльності складає кошторис адміністративних витрат на плановий рік, який затверджується Радою Національного банку до 15 листопада поточного року.

Кошторис адміністративних витрат включає:

- витрати на утримання персоналу;
- адміністративно-господарські та інші витрати;
- амортизаційні відрахування;
- відрахування в резерви за активами та інші відрахування;
- інвестиції (у створення та розвиток матеріально-технічної бази та в асоційовані та інші компанії).

Планування фінансових ресурсів здійснюється відповідно до потреб підрозділів Національного банку та Ради Національного банку на плановий рік з метою виконання завдань та досягнення стратегічних цілей Національного банку.

Дотримуючися принципів прозорості та ефективності витрат, що здійснює Національний банк, на

законодавчому рівні впроваджено нагляд за витратами:

- відповідно до Закону України “Про Національний банк України” річна фінансова звітність розкриває витрати Національного банку;
- звітність перевіряється аудиторською фірмою, що визначається за результатами проведення процедур закупівлі згідно із Законом України “Про публічні закупівлі”;
- незалежна Рада Національного банку, якій підзвітний Національний банк, затверджує кошторис адміністративних витрат, до якого входять витрати на забезпечення діяльності Національного банку, та контролює хід його виконання протягом року;
- щорічно Рахункова палата проводить перевірку стану виконання кошторису адміністративних витрат Національного банку та зобов'язань з перерахування коштів до Державного бюджету України. Інформацію про результати перевірки Рахункова палата надсилає Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Президентіві України.

Звіт про планові та фактичні витрати, здійснені Національним банком за звітний період, щомісячно розглядає Бюджетний комітет, щоквартально – Правління та Рада Національного банку.

Затвердження та використання кошторису адміністративних витрат Національного банку контролюються системою внутрішнього аудиту, а закупівлі здійснюються публічно, на конкурентних засадах.

У Національному банку діє система внутрішніх контролів. Усі витрати контролюються на предмет обґрунтованості, економічної доцільності, відповідності цін та належної якості товарів, робіт, послуг.

У Національному банку діє система з управління витратами Національного банку, яка, зокрема, полягає у визначенні загальних витрат, що виникають у результаті діяльності підрозділів Національного банку з метою досягнення стратегічних цілей, здійсненні обліку та аналізу витрат, оцінюванні ефективності використання ресурсів і пошуку резервів економії витрат.

Одним із інструментів процесу управління витратами Національного банку є алокація витрат, яка запроваджена в Національному банку у 2019 році.

Алокація витрат полягає в розподілі витрат кошторису адміністративних витрат центрального апарату Національного банку (за виключенням витрат на формування резервів під знецінення фінансових активів, забезпечення під імовірні зобов'язання та інші відрахування, що не підлягають розподілу) за трьома

об'єктами алокації витрат: структурними підрозділами, процесами другого рівня та визначеними функціями Національного банку.

За результатами алокації витрат щокварталу формується звітність, яка містить інформацію (на дату та в динаміці) щодо вартості структурних підрозділів, процесів другого рівня та визначених функцій Національного банку. Інформація, надана в такій звітності, використовується під час оцінювання

3.2. Людські ресурси

Людські ресурси включають працівників Національного банку, їх компетенції, здібності, досвід та мотивація до діяльності з метою виконання Національним банком його функцій, надання послуг та досягнення цілей.

Національний банк використовує під час провадження своєї діяльності людські ресурси, що представлені його персоналом:

- фахівцями, діяльність яких направлена на виконання Національним банком його функцій як центрального банку;
- робітниками – обслуговуючим персоналом, який забезпечує функції господарського забезпечення (водії, прибиральники, працівники комплексу харчування тощо).

Людські ресурси не визнаються в Консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки для цього виду ресурсу не виконуються критерії визнання – Національний банк не має контролю. Однак у Консолідованому звіті про сукупні доходи за цим видом ресурсу визнаються витрати на утримання персоналу та інші витрати, резерви під забезпечення та інші витрати.

Кадрова політика

Упродовж 2019 року Національний банк продовжував реалізовувати проекти та досягати цілей у межах реалізації HR-стратегії Національного банку 2018–2020 років. Цей документ охоплює ключові напрями та фокуси взаємодії в роботі з персоналом, які стосуються, передусім, пошуку та відбору, оцінки, навчання та розвитку, утримання та винагороди. Національний банк працював над створенням гнучкої системи мотивації. Зокрема, у 2019 році розпочав перехід на принципи Total Rewards. Відповідно до них роботодавець піклується не лише про фінансові складові винагороди, а і про загальне задоволення потреб працівників. У межах формування брэнда роботодавця проведено дослідження, сформовано ціннісну пропозицію та визначено канали і формати просування брэнда роботодавця. А відтак змінені акценти взаємодії з різними цільовими групами. У 2019 році удосконалено програму ротації та оновлено умову участі в ній. Інструмент допомагає розширити досвід,

ефективності підрозділів, процесів другого рівня та виявлення шляхів оптимізації витрат, прийняття рішень в межах управління витратами та діяльністю Національного банку.

Впроваджена та діє корпоративна культура ощадливого використання ресурсів підрозділами Національного банку. Зокрема, у межах системи мотивації персоналу передбачена залежність премій керівників підрозділів від показників економії витрат.

глибше зрозуміти процеси в підрозділах колег, підвищити самостійність, запобігти професійному вигоранню, а також сприяє кар'єрному зростанню.

Політика оплати праці

Винагорода (оплата праці) працівників Національного банку визначена положеннями про винагороду (оплату праці), затвердженими Правлінням Національного банку.

Політика винагороди працівників Національного банку:

а) націлена на створення умов та стимулювання працівників до якісного виконання, максимальної віддачі в роботі з метою забезпечення досягнення стратегічних цілей, виконання основних завдань і функцій Національного банку, визначених Законом України "Про Національний банк України";

б) визначає єдині принципи визначення рівня винагороди працівників Національного банку, зокрема справедливості, прозорості, конкурентоспроможності, гнучкості;

в) визначає статистичний показник рівня винагороди на ринку оплати праці, на який орієнтується Національний банк, який не може бути нижчим показника третього квартиля загального (у т.ч. у банківській, фінансовій, IT-сферах) ринку оплати праці;

г) побудована на основі грейдуння посад;

д) передбачає такі складові винагороди:

- базова частина: основна зарплата, що установлюється у вигляді посадових окладів. Розміри посадових окладів установлюються у межах вилок грейдів посад, які переглядаються не менше ніж один раз на рік;
- змінна частина: додаткова зарплата, що установлюється у вигляді надбавок і доплат, премій;
- інші виплати: матеріальна допомога на лікування працівників та членів їх сімей, у разі виходу на пенсію, у разі звільнення з Національного банку.

3.3. Виробничі ресурси

Виробничі ресурси включають виробничі (а не природні) фізичні об'єкти, які використовуються Національним банком у процесі виконання своїх функцій та надання послуг.

До виробничих ресурсів Національного банку належать:

- основні засоби (будівлі та споруди, транспортні засоби, машини та обладнання, інструменти, прилади та інвентар, капітальні вкладення в основні засоби тощо);
- інвестиційна нерухомість;
- запаси матеріальних цінностей;
- інші подібні активи.

Виробничі ресурси представлені в Консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку як активи та призводять до витрат, що визнаються в Консолідованому звіті про сукупні доходи.

Управління державним нерухомим майном

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" майно Національного банку є об'єктом права державної власності та закріплене за Національним банком на праві господарського відання.

Об'єктами управління є:

- власне нерухоме майно Національного банку;
- нерухоме майно, отримане Національним банком у процесі звернення стягнення застави за кредитами рефінансування (заставне майно).

Ефективність управління портфелем нерухомості досягається шляхом відчуження непрофільних активів, диференційованого підходу до відчуження майна залежно від його функціонального призначення та обов'язкового застосування ефективних методів управління на рівні конкретних об'єктів.

У 2019 році Національним банком затверджено Стратегію управління нерухомим майном Національного банку на 2019–2025 роки, яка визначає основні концептуальні напрямки оптимізації портфелю нерухомості та шляхи ефективного її використання.

У 2019 році орендарями нерухомого майна, яке було у повному господарському віданні Національного банку, виступали: Національне антикорупційне бюро, ДВНЗ "Університет банківської справи", Регіональне відділення Фонду державного майна України по Харківській, Донецькій та Луганській областях (реорганізовано орендаря), Другий апеляційний адміністративний суд, Львівське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету

України, ПАТ "Державний ощадний банк України" та інші.

У рамках Стратегії управління нерухомим майном Національного банку передано до сфери управління інших органів, уповноважених управляти майном, та забезпечено вибуття шляхом продажу та приватизації 18 комплексів адміністративних будівель і 13 гаражних/непрофільних комплексів будівель, що дало можливість зекономити кошти на утримання цих об'єктів.

Станом на 01 січня 2019 року до сфери управління Національного банку належить 443 об'єкти власного нерухомого майна, з яких 81 – земельна ділянка та 362 – будівлі та інженерні споруди.

Політика управління заставним майном

Національний банк надає кредити банкам під забезпечення у вигляді цінних паперів, нерухомого майна, майнових прав за кредитними договорами банків, депозитів, інших видів застави.

Детальнішу інформацію щодо видів забезпечення та покриття ними кредитів, наданих банкам, наведено в примітці 30 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Згідно з договорами застави заставне майно залишається в управлінні та зберігається у боржників до часу звернення на нього стягнення з метою погашення заборгованості банку, якщо боржник не виконує свої зобов'язання за кредитним договором.

Погашення заборгованості за непрацюючими кредитами, наданими банкам, здійснювалося шляхом погашення за рахунок коштів, отриманих від продажу застави, а також за рахунок набуття заставного майна у власність Національного банку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Національний банк здійснює набуття з метою покриття заборгованості Національного банку будь-яких прав та активів за умови їх відчуження в найкоротший строк. Зазначені об'єкти не використовуються в господарській діяльності.

Національний банк здійснює управління 36 набутими земельними ділянками загальною площею 112,5 га та 7 набутими об'єктами нерухомого майна загальною площею 44 723,70 кв. м.

Інформацію про відчуження Національним банком у рахунок погашення заборгованості за кредитами та набуття у власність такого виду майна наведено в розділі 4.

3.4. Інтелектуальні ресурси

Інтелектуальні ресурси включають нематеріальні активи, що базуються на знаннях.

Національний банк використовує такі види інтелектуальних ресурсів:

- нематеріальні активи (програмне забезпечення, як придбане, так і самостійно розроблене, ліцензії, сайти, інформація та бази даних, авторські права, права користування тощо);
- організаційні ресурси – знання, дослідження та бази знань, накопичені в Національному банку, системи, процеси та процедури.

Нематеріальні активи Національного банку, як і визнані та представлені у Консолідованому звіті про фінансовий стан як активи, включають переважно програмне забезпечення зовнішніх розробників та ліцензії на право користування програмними продуктами, які мають кінцевий термін використання та

3.5. Соціально-репутаційні ресурси

Соціально-репутаційні ресурси включають інститути та відносини в межах спільнот і між групами зацікавлених сторін та іншими групами, здатність ділитися інформацією з метою збільшення індивідуального та колективного достатку

Національний банк використовує такі види соціально-репутаційних ресурсів:

- цінності Національного банку, кодекс етики працівників та норми поведінки, у тому числі антикорупційні;
- взаємовідносини із стейкхолдерами (зацікавленими сторонами)
- нематеріальні активи, пов'язані з репутацією та брендом;
- соціальні ліцензії на роботу – законодавчо надані права на виконання основних функцій Національного банку.

Соціально-репутаційні ресурси не визнаються в Консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки не задовольняють критеріїв їх визнання як об'єктів фінансових звітів. Однак для їх розроблення та супроводження Національний банк несе витрати, які визнаються в Консолідованому звіті про сукупні доходи переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

Кодекс етики

Кодекс етики працівника Національного банку (далі – Кодекс) затверджений у 2016 році з метою посилення інституційної спроможності Національного банку.

призводять до витрат, що визнаються в Консолідованому звіті про сукупні доходи переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

Програмне забезпечення власної розробки, розроблена Національним банком офіційна сторінка, бази даних, права користування земельними ділянками державної власності не задовольняють критеріям їх визнання як активів, а тому не визнаються у Консолідованому звіті про фінансовий стан. Однак для їх розроблення та супроводження Національний банк несе витрати, які визнаються в Консолідованому звіті про сукупні доходи.

Детальну інформацію про розвиток досліджень у Національному банку, модернізацію систем звітності і розвиток відкритих даних, розвиток ІТ-технологій, безпеку інформації та кіберзахист банків наведено в розділі 5.

Положення Кодексу поширюються не лише на працівників, а й на постачальників, консультантів, стажистів, які проходять стажування, та інших осіб, які співпрацюють з Національним банком.

Кодекс разом із цінностями Національного банку є фундаментальними складовими, на яких ґрунтується корпоративна культура Національного банку, необхідна для реалізації місії та досягнення візії Національного банку.

Кодексом регламентуються правила поведінки щодо:

- щоденних робочих стосунків між працівниками;
- дотримання Конституції України, законодавства України, нормативно-правових і розпорядчих актів Національного банку;
- захисту та збереження активів Національного банку;
- дотримання конфіденційності інформації;
- захисту навколишнього середовища та ефективності використання природних ресурсів у роботі;
- дотримання вимог законодавства та правил під час перебування працівників за кордоном;
- пріоритетизації інтересів суспільства та держави;
- відповідальності за виконання поставлених завдань та цілей працівниками;
- взаємодії з державними установами, банками та іншими фінансовими установами;
- прийняття рішень, стандартів комунікацій, взаємодії з засобами масової інформації;

- поведінки та взаємодії з іншими користувачами соціальних мереж, поширення інформації та її викривлення;
- конфлікту інтересів, політичної активності, діяльності поза межами Національного банку, протидії корупції та правил прийняття подарунків тощо.

Антикорупційна політика

Політика Національного банку щодо запобігання та протидії корупції ґрунтується на принципах доброчесності на публічній службі, формування "нульової толерантності" до будь-яких проявів корупції, невідворотності покарання за корупційні правопорушення, прозорості та відкритості діяльності.

У 2019 році робота із запобігання корупції здійснювалася відповідно до вимог антикорупційного законодавства та Антикорупційної програми Національного банку України на 2018–2019 роки, затвердженої рішенням Правління Національного банку.

Національний банк на постійній основі здійснює такі заходи, спрямовані на запобігання, виявлення, усунення та протидію корупції:

- застосування принципу колегіальності в разі прийняття важливих рішень;
- регламентація процесів діяльності підрозділів Національного банку;
- контроль за дотриманням працівниками Національного банку антикорупційних обмежень, вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог законодавства у сфері запобігання корупції;
- проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності Національного банку та реалізація заходів щодо усунення (мінімізації) виявлених корупційних ризиків;
- перевірка відомостей стосовно осіб, які претендують на зайняття посад посадових осіб Національного банку;
- контроль за своєчасністю подання посадовими особами Національного банку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- проведення службових розслідувань і перевірок та вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;
- проведення серед працівників Національного банку роз'яснювальної роботи щодо положень антикорупційного законодавства;
- здійснення інших заходів, визначених вимогами антикорупційного законодавства.

Організація охорони праці

Основним принципом діяльності Національного банку є пріоритет життя і здоров'я працівника під час досягнення виробничих та економічних результатів.

Основними принципами організації охорони праці в Національному банку є:

- створення та підтримка безпечних і нешкідливих умов праці, забезпечення пріоритету життя та здоров'я працівників під час виробничої діяльності;
- організація охорони праці відповідно до напрямів Державної політики в галузі охорони праці;
- забезпечення безперервності та ефективності функціонування системи управління охороною праці та реалізації конституційного права працівників на охорону їхнього життя і здоров'я під час трудової діяльності;
- підвищення рівня промислової безпеки за рахунок впровадження прогресивних технологій та обладнання, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, що відповідають вимогам ергономіки;
- організація і проведення контролю за умовами праці на відповідність вимогам державних нормативно-правових актів з охорони праці.

Національним банком постійно проводиться робота зі створення безпечних умов праці. Зокрема, на основі проведених протягом 2019 року лабораторних досліджень умов праці на типових робочих місцях упроваджуються заходи щодо атестації типових робочих місць та затвердження пільг та компенсацій на робочих місцях, де зафіксовані перевищення допустимих нормативів небезпечних та шкідливих факторів.

Упроваджена відповідальність за проведення робіт/експлуатацію обладнання підвищеної небезпеки.

Національним банком урваджено та застосовується:

- внутрішнє спеціальне навчання з питань охорони праці за дев'ятьма тематичними програмами та Програмою пожежно-технічного мінімуму для працівників підрозділів центрального апарату Національного банку, які виконують роботи підвищеної небезпеки (у тому числі і підвищеної пожежної небезпеки);
- інструктажі з питань охорони праці та пожежної безпеки (вступні та на робочих місцях) для працівників підрозділів центрального апарату Національного банку;
- п'ятдесят вісім інструкцій з охорони праці;
- безпечні методи праці та співробітництво з працівниками в галузі охорони праці;
- забезпечення працівників Національного банку засобами колективного та індивідуального захисту, спеціальним робочим одягом та спецвзуттям.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку (далі – КНПФ)

Детальну інформацію про відносини Національного банку із КНПФ зазначено в примітці 1 Консолідованої фінансової звітності Національного банку за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року.

Метою існування КНПФ є залучення до роботи в системі Національного банку висококваліфікованих фахівців, зменшення плинності кадрів, створення гідної підтримки для учасників після їх виходу на пенсію, а його діяльність спрямована виключно на акумулювання пенсійних внесків з подальшим управлінням активами та здійсненням пенсійних виплат учасникам КНПФ.

Національний банк, як соціально відповідальний роботодавець, забезпечує своїх працівників пенсійного віку стабільними виплатами.

Система добровільного медичного страхування

З метою додаткової мотивації персоналу, захисту здоров'я та працездатності своїх працівників Національний банк здійснив закупівлю послуг з добровільного медичного страхування працівників Національного банку та членів Ради Національного банку.

Інформацію про показники, пов'язані із турботою про здоров'я працівників, наведено в розділі 4.

Первинна професійна спілка Національного банку (далі – Профспілка)

Соціальними ініціативами Профспілки Національного банку є:

- турбота про здоров'я працівників;
- заходи, пов'язані із запобіганням нещасним випадкам. Підписано колективний договір на 2018–2023 роки;
- співпраця з адміністрацією Національного банку щодо пом'якшення несприятливих наслідків звільнень.

Діяльність Профспілки упродовж 2019 року фокусувалася на таких напрямках роботи:

1. Пропагування здорового способу життя:
 - часткова компенсація витрат членів Профспілки та їх дітей (до 16 років) на купівлю путівок на оздоровлення;
 - часткова компенсація витрат членів Профспілки на придбання абонементів до спортивних клубів (зокрема клубу Sport Life) та спеціальні ціни на абонементи для близьких родичів;
 - підтримка команд Національного банку з футболу, настільного тенісу, марафонного бігу, волейболу;
 - організація змагання з волейболу серед підрозділів Національного банку.

2. Розгляд інформації про намічені звільнення працівників:
 - розгляд клопотань адміністрації Національного банку про звільнення працівників – членів Профспілки;
 - проведення консультацій з адміністрацією Національного банку щодо запобігання звільненням, зведення їх до мінімуму, пом'якшення їх негативних наслідків;
 - розроблення заходів щодо мінімізації негативного впливу звільнень на членів Профспілки.

Інформацію про роботу Профспілки в показниках наведено у розділі 4.

Бренд Національного банку

Бренд Національного банку – це ті характеристики та ознаки, які уособлюють його сприйняття цільовими групами чи окремими особами.

Наприкінці 2018 року Національний банк затвердив нову Єдину систему графічних та візуальних елементів (бренд-бук), і з початку 2019 року почався відлік сучасного позиціонування бренду регулятора.

Міфічні грифони, які 26 років символізували владу, силу та гординю, замінили на сучасний логотип, який уособлює відкритість дій Національного банку, професійність, зростання та ґрунтовність рішень.

У 2019 році повністю замінена айдентика банку, його філософія та вектор позиціонування. Трансформація та зміни Національного банку візуалізуються відповідно до визначених Візії, Місії, Цінностей та Стратегії. Цінності – основа корпоративної культури і вони активно впроваджуються в проекти та процеси.

Нова айдентика відображає зміни, що вже набули істотного змісту.

В основну філософії бренду покладено клієнторієнтований підхід. Уся діяльність учасників екосистеми направлена на збільшення цінності для споживача фінансових послуг. Національний банк створює умови для діяльності різних груп клієнтів задля задоволення потреб громадян.

У 2019 році Національний банк успішно завершив проєкт “Ребрендинг” та на сьогодні має сучасний потужний бренд. Тепер Україна бачить Національний банк як лідера реформ, архітектора майбутнього фінсектору, сучасну незалежну державну інституцію, яка діє для добробуту громадян та держави. А на міжнародному рівні Національний банк сприймають як сучасний інтегрований до європейської спільноти центральний банк, який привносить фінансову експертизу та інновації на світові ринки.

3.6. Природні ресурси

До природних ресурсів належать поновлювальні та неоновлювальні природні ресурси та процеси, які дають змогу надавати послуги, а саме: повітря, вода, земля, корисні копалини та ліси; біологічне різноманіття та здоров'я екосистеми.

Природні ресурси не є ключовими в діяльності Національного банку, однак за їх використання Національний банк сплачує ресурсні податки та

обов'язкові платежі - плату за землю, за використання радіочастотного ресурсу, за викиди в повітря та водні об'єкти, транспортний податок тощо. Національний банк провадить політику охорони навколишнього середовища. Витрати на сплату податків та діяльність, пов'язану з охороною навколишнього середовища, Національний банк визнає в Консолідованому звіті про сукупні доходи переважно як адміністративно-господарські та інші витрати.

3.7. Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами

Відносини Національного банку із зацікавленими сторонами

Середньострокова Стратегія Національного банку визначала шість клієнтських груп учасників фінансової екосистеми відповідно до їхньої ролі в ній, із якими вибудовує відносини регулятор. Це:

- експерти;
- суб'єкти економічної та фінансової державної політики;
- суб'єкти фінансової діяльності;
- суб'єкти економічної діяльності;
- держава як постачальник послуг;
- громадяни України.

Національний банк взаємодіє з ними на засадах партнерства та прозорості. Центральний банк зацікавлений у ефективній взаємодії з усіма групами клієнтів, оскільки це – передумова для ефективного виконання мандат центрального банку та спосіб створення передумов для сталого економічного зростання в довгостроковій перспективі.

Одним із системоутворюючих заходів Національного банку стала Друга щорічна зустріч Національного банку з клієнтами та партнерами. Цей захід був проведений на початку січня 2019 року та зібрав близько 250 гостей – представників дипломатичних кіл, державних установ, банківської спільноти, бізнесу, експертів та медіа.

Щорічна зустріч продемонструвала прозорість центробанку, ставши одним із неодмінних інструментів подальшої розбудови інституційних відносин Національного банку. Подібна пряма взаємодія дає змогу:

- підтримувати ефективний діалог та отримувати зворотний зв'язок;
- отримувати інформацію щодо політики центробанку з першоджерела;
- формувати реалістичні очікування бізнесу та населення на рік;

- проводити експрес-опитування щодо очікувань клієнтів.

Центральний банк взяв за практику публічно представляти на таких зустрічах свою програму дій на рік, яка, крім конкретного переліку планів зі строками виконання, містить також звіт про результати роботи за минулий рік.

Взаємодія з експертами

Національний банк системно та проактивно взаємодіє із експертами, передусім із представниками медіа. Зокрема, на початку 2019 року була публічно презентована Стратегія комунікацій Національного банку (далі – Стратегія).

Акцент у Стратегії комунікацій центрального банку робиться на проактивний діалог з клієнтами та партнерами без посередників, який здійснюється завдяки:

- мультиканальності комунікацій;
- використанню аудіо- і візуального контенту;
- роботі з підвищення фінансової грамотності;
- запуску комунікаційного майданчику "Експертна платформа для поширення знань з економіки та фінансів.

Завдяки реалізації Стратегії Національний банк сподівається збільшити довіру до регулятора через побудову потужного бренду інституції.

Взаємодія з міжнародними партнерами

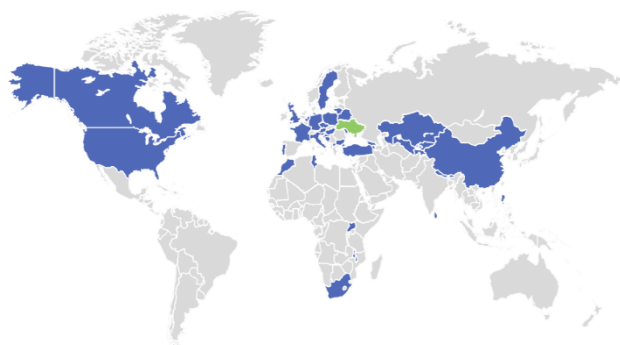
У 2019 році Національний банк активно співпрацював з іноземними центральними банками, зокрема проведено два засідання Консультативної Ради з Національним банком Республіки Білорусь. Шляхи подальшого розвитку двосторонньої співпраці обговорювалися також під час візиту Голови Національного банку до Банку Канади.

Крім того, у 2019 році укладено Меморандум про взаєморозуміння між Національним банком та Центральним банком Чорногорії про банківський нагляд та Меморандум про взаєморозуміння для обміну досвідом щодо управління персоналом, комунікацій, трансформації, монетарної політики та

валютного регулювання між Національним банком та Центральним банком Тунісу.

Взаємодія з міжнародними партнерами в частині стратегічного розвитку та планування

Держави – партнери Національного банку з обміну досвідом

Національний банк продовжив успішно поширювати власний досвід: протягом року відбулося 28 відповідних заходів (з них 7 – великі конференції), для участі у яких Національний банк відвідали представники фінансових установ із 40 країн світу (у тому числі центральних банків Туреччини, Польщі, Тунісу, Молдови, Литви та Білорусі).

З метою впровадження реформ протягом року експерти Національного банку вивчали міжнародний досвід провідних фінансових установ світу – флагманів у сфері монетарної політики, фінансової стабільності та банківського нагляду, комунікацій та фінансової грамотності, цифрових фінансових послуг та платіжних систем, статистики, стратегічного планування, впровадження новітніх технологій (FinTech), бухгалтерського обліку та впровадження міжнародних стандартів звітності. Також Національний банк долучився до Програми двосторонньої допомоги та посилення спроможності центральних банків, що фінансується Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань. Продовжилася співпраці з Агентством США з міжнародного розвитку із впровадження проєктів технічної допомоги "Трансформація фінансового сектору" та "Кредитування сільськогосподарських виробників".

Національний банк традиційно представляв Україну в керівних органах міжнародних фінансових організацій та брав участь у роботі різноманітних галузевих робочих груп: Весняних та Щорічних зборах Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ) та Групи Світового Банку, Щорічних зборах Європейського банку реконструкції та розвитку, Чорноморського банку торгівлі та розвитку, Банку міжнародних розрахунків.

Упродовж 2019 року Національний банк активно співпрацював з МВФ у межах діючої програми Стенд-бай, затвердженої 5 грудня 2018 року. Зокрема,

успішно виконано всі заходи, передбачені зазначеною програмою. У вересні 2019 року відбулися консультації в межах Статті IV Статей Угоди МВФ (статут МВФ) та розпочато переговори про нову програму кредитування за Механізмом розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF).

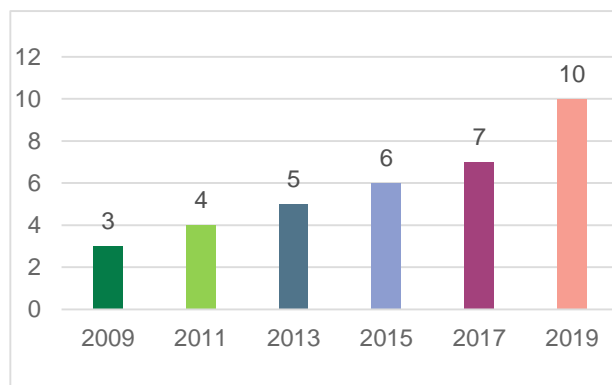
Крім того, Національний банк брав участь у підготовці та впровадженні проєкту Світового банку "Гарантія на підтримку державної політики в сфері економічного зростання та фінансово стійких послуг" на суму 750 мільйонів доларів США. У результаті Міністерство фінансів України у I кварталі 2019 року під зазначений проєкт залучило кредитні кошти загальним обсягом 100 мільйонів доларів США для фінансування фонду Державного бюджету.

Національний банк також успішно виконав заходи для залучення Україною другого траншу IV Програми макрофінансової допомоги ЄС, ресурси якої спрямовуються на підтримку платіжного балансу країни, забезпечення бюджетних потреб та підсилення позиції України за валютними резервами.

Протягом 2019 року відбулося суттєве розширення представництва Національного банку в міжнародних організаціях. Було набуто членство у:

- мережі бізнес-циклів зони євро (Euro Area Business Cycle Network, EABCN), яка є платформою для обміну знаннями та здійснення досліджень за напрямом діяльності організації;
- Міжнародній організації захисту прав споживачів фінансових послуг (International financial consumer protection organization, FinCoNet), метою якої є просування надійних та ефективних стандартів нагляду та обмін найкращими практиками у сфері захисту прав споживачів серед регуляторів.

Схема 3. Кількість міжнародних організацій, членом яких є Національний банк

Помітною у 2019 році була також роль Національного банку в співпраці з міжнародними рейтинговими агентствами – ряд зустрічей та відеоконференцій організовано з представниками Standard & Poor's,

Moody's, Fitch Ratings Національний банк узяв участь у конференції, організованій Fitch Ratings у м. Києві.

Протягом року Національний банк долучався до виконання заходів з імплементації Угоди Світової організації торгівлі (далі – СОТ) про спрощення процедур торгівлі, переговорів у межах ініціатив СОТ з питань електронної комерції, внутрішнього регулювання послуг. Крім цього, Національний банк залучено до оглядів торговельної політики держав – членів СОТ, розгляду заявок держав-претендентів на вступ до СОТ, угоди про вільну торгівлю з іншими державами, виконання заходів Плану дій щодо поглиблення співробітництва між Урядом України та ОЕСР на 2019 – 2020 роки.

У 2019 році Національний банк продовжив впровадження положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Особлива увага сфокусована на вдосконаленні банківського регулювання та нагляду, лібералізації руху капіталу, оновленні засад функціонування платіжних систем, посиленні захисту прав споживачів відповідно до міжнародних та європейських стандартів.

З метою ефективної імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і посилення розвитку фінансового сектору України Національний банк також залучався до реалізації програм та проєктів технічної допомоги ЄС, зокрема:

- успішно завершено співпрацю з Проєктом ЄС “Технічна допомога за пріоритетними напрямками фінансового сектору” (EU-FINSTAR);
- розширено взаємодію з Проєктом ЄС “Посилення регулювання та нагляду за небанківським фінансовим ринком” (EU-FINREG);
- взято участь у проєктах інкубаційної програми EU Association Lab у межах Проєкту GIZ “Консультаційний фонд підтримки асоціації Україна-ЄС”;
- підготовлено новий проєкт ЄС Twinning “Посилення інституційної та регуляторної спроможності Національного банку України з метою імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС”, початок реалізації якого заплановано на 2020 рік;
- проведено спільний з Управлінням карабінерів з протидії фальсифікації грошових знаків Італії тренінг за тематичною програмою Європейської Комісії “Pericles” з виявлення та протидії фальсифікації грошей для Національного банку та Національної поліції України.

Співпраця з державними органами України

Національний банк продовжив тісно взаємодіяти з Верховною Радою України, беручи участь в обговореннях фінансових законопроєктів на засіданнях комітетів парламенту. Результатом цієї

співпраці стало ухвалення трьох важливих для реформування фінансового сектору законів, зокрема:

- “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” від 12 вересня 2019 року № 79-ІХ;
- “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг” від 20 вересня 2019 року № 122-ІХ;
- “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” від 06 грудня 2019 року № 361-ІХ.

Крім того, на початку 2020 року Голова Національного банку Яків Смолій дотримався норм законодавства та прозвітував про роботу регулятора за попередній рік на пленарній сесії Верховної Ради. Таким чином, центральний банк підтверджує прозорість як цінність інституції та демонструє підзвітність суспільству.

Національний банк уперше регламентував співпрацю та координацію дій з Кабінетом Міністрів завдяки підписанню Меморандуму про взаємодію. Це зроблено для досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності. Саме в такий спосіб Національний банк та Кабінет Міністрів очікують досягти зниження відсоткових ставок, пожвавити кредитування та прискорити зростання економіки.

Для цього відповідно до Меморандуму Уряд України зобов'язався підтримувати цілі та принципи монетарної політики регулятора, які побудовані на засадах режиму інфляційного таргетування і забезпечують стабільно низький рівень інфляції 5%+/-1% у найближчі роки. Інституційна незалежність центрбанку повністю зберігається.

Де-факто співпраця між Національним банком та Урядом України здійснюється на регулярній основі завдяки щотижневим зустрічам у форматі “на каву”. Це дає змогу розбудовувати більш тісну взаємодію та ефективніше координувати роботу.

Національний банк також тісно взаємодіє із Міністерством фінансів та фінансовими регуляторами в межах роботи Ради з фінансової стабільності. Цей орган із 2015 року забезпечує своєчасне виявлення і мінімізацію ризиків, що загрожують стабільності банківської та фінансової системи України. Рада з фінансової стабільності також дає змогу координувати дії регуляторів у просуванні реформ фінансового сектору. За рік проведено три зустрічі Ради.

У 2019 році при Раді з фінансової стабільності утворений спеціалізований Комітет з фінансового розвитку. Він покликаний контролювати виконання

нової Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Національний банк також активно співпрацював із іншими державними органами під час обговорення питань економічного розвитку. Так, Голова Національного банку Яків Смолій регулярно брав участь у роботі Національної інвестиційної ради та Ради з національної безпеки та оборони.

28 травня 2019 року Національний банк, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб та Міністерство фінансів України підписали **Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво з питань підготовки та впровадження Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року**.

Відповідно до підписаного в травні 2019 року міжвідомчого Меморандуму та з метою реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачено створення керівного комітету, у якому братимуть участь голови установ-підписантів.

З цієї метою Рада з фінансової стабільності на своєму засіданні ухвалила рішення утворити Робочу групу (Комітет) з фінансового розвитку при Раді з фінансової стабільності.

Основними завданнями Робочої групи є:

- визначення напрямів та пріоритетів, спрямованих на впровадження Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року;
- сприяння скоординованій реалізації заходів, передбачених Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року, забезпечення моніторингу ефективності їхньої реалізації;
- розгляд пропозицій щодо планування заходів із розвитку фінансового сектору.

Взаємодія з бізнес-спільнотою (представниками фінансового сектору та суб'єктами економічної діяльності)

Взаємодія Національного банку з представниками бізнес-спільноти представлена його участю у понад 100 різноманітних заходах, організованих бізнесом протягом 2019 року. Це були різні за форматом заходи:

- виступи на щорічних зібраннях бізнес-асоціацій;
- участь у роботі комітетів бізнес-асоціацій;
- робочі зустрічі високого рівня у форматі бізнес-сніданків;
- двосторонні зустрічі з окремими представниками бізнесу.

У результаті Національний банк отримав нагороди "Вибір бізнес-спільноти 2019" від Американської

торговельної палати в Україні за постійний діалог із бізнес-спільнотою. Цією нагородою Американська торговельна палата щороку відзначає організації, проекти та особистостей, які зробили вагомий внесок у розвиток сприятливого ділового та соціального середовища в Україні або просували Україну на міжнародному рівні.

Взаємодія з громадянами

Зусилля центрального банку у взаємодії з громадянами були направлені на своєчасне інформування простою доступною мовою щодо політики центробанку, а також підвищення фінансової грамотності серед громадян України.

Зокрема, у межах підвищення фінансової грамотності протягом 2019 року відбулося понад 700 заходів з фінансової обізнаності для різних цільових аудиторій і різного масштабу. Основні з них:

- проведення регіонального освітнього проекту Національного банку "Економічний експрес" у 9 містах: Житомирі, Львові, Вінниці, Дніпрі, Одесі, Тернополі, Чернівцях, Харкові і Херсоні. Цей проект загалом об'єднав майже 5 500 учасників. Під час "Економічного експресу" молодь готувалася до ухвалення впевнених і зважених фінансових рішень, представники бізнесу дізнавалися про останні рішення регулятора з перших рук, а студенти та викладачі українських університетів отримували найсучасніші економічні знання від експертів центробанку і партнерських організацій;
- Другий міжнародний "Форум з фінансової інклюзії. Нікого за бортом", проведений у червні 2019 року. Він зібрав у Києві понад 300 представників державних органів, банків, платіжних систем, бізнесу, експертів та освітян із 12 країн світу для обговорення досвіду ефективних практик підвищення фінансової інклюзії як спільного шляху держави та бізнесу для пришвидшення економічного зростання. На цьому заході Національний банк також презентував бачення спільної для фінансового ринку та усіх зацікавлених сторін стратегії фінансової грамотності;
- проведення першого всеукраїнського студентського змагання NBU University Challenge "Монетарна політика: виклик Національного банку України". У фіналі студентські команди презентували журі, яке виконувало роль Правління Центрального банку, рекомендації з монетарної політики;
- Музей грошей Національного банку прийняв рекордну кількість відвідувачів за останні роки – понад 7 700 гостей. Команда музею розробила вісім нових екскурсій, квестів, лекцій і воркшопів для відвідувачів різного віку.

Крім того, Національний банк запустив новий веб-сайт регулятора, який має тісну інтеграцію з внутрішніми інформаційними системами для прозорого висвітлення показників роботи банківської системи (інтерактивні графіки, відкриті дані, довідники та реєстри). У такий

спосіб центробанк доступною мовою пояснює принципи роботи регулятора та його політику.

3.8. Основні ризики

Профіль ризиків Національного банку

Профіль ризиків Національного банку формують фінансові та нефінансові ризики.

До **фінансових ризиків** належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами. Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк (далі – фінансові ризики політики Національного банку), що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами, визнання яких на балансі або поза балансом Національного банку пов'язане з виконанням Національним банком своєї основної функції та інших функцій відповідно до статей 6–7 Закону України “Про Національний банк України”, за винятком пункту 15 статті 7 Закону. До цієї групи, наприклад, належать фінансові ризики, пов'язані із застосуванням Національним банком стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, операціями з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах “своп”, здійсненням валютних інтервенцій, екстреною підтримкою ліквідності банків та викупом державних облігацій;
- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;
- фінансові ризики, пов'язані з управлінням пенсійними активами Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України;
- інші фінансові ризики.

Кожна група фінансових ризиків включає кілька видів ризиків, які визначаються залежно від факторів, що призводять до прояву відповідних ризиків. Зокрема, Національний банк виділяє ризик ліквідності, кредитні та ринкові ризики.

До **нефінансових ризиків** належать ризики Національного банку, що виникають у зв'язку з факторами ризиків нефінансового походження.

Нефінансові ризики Національного банку включають такі види ризиків:

- операційний ризик – потенційна загроза прямих або опосередкованих втрат, що виникає внаслідок невідповідності або невиконання процесів, неправильних дій працівників Національного банку або внутрішніх систем, або через зовнішні події;
- комплаєнс-ризик – ризик застосування до Національного банку санкцій, отримання фінансових збитків або втрат репутації внаслідок невиконання Національним банком, його працівниками вимог законодавства України, нормативно-правових актів, розпорядчих актів Національного банку, у тому числі правил етичної поведінки, правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- стратегічний ризик – імовірність недосягнення стратегічних цілей або неефективного виконання функцій Національного банку внаслідок неправильних стратегічних управлінських рішень та неадекватного реагування на зміни в зовнішньому середовищі Національного банку.

Національний банк враховує потенційний вплив реалізації фінансових та нефінансових ризиків на свою репутацію під час управління цими ризиками, але не виділяє окремо ризик репутації.

Політику управління окремими видами ризиків Національного банку, рівень толерантності до них та ризик-апетит визначено розпорядчими актами Національного банку з питань управління ризиками. Діяльність підрозділів Національного банку здійснюється в межах визначеного ризик-апетиту.

Суттєвих змін у профілі ризиків Національного банку за 2019 рік не відбулося.

Процес управління ризиками

Управління Національного банку забезпечує організацію процесу і системи управління ризиками таким чином, щоб вони відповідали функціям, особливостям, ролі Національного банку як центрального банку України та особливого центрального органу державного управління, який визначає грошово-кредитну політику України.

Система управління ризиками Національного банку зосереджена на підтримці його інституційної спроможності та незалежності шляхом захисту активів, капіталу та репутації Національного банку, а також на

підтримці рівня довіри до Національного банку та до політики, яку він визначає та здійснює.

Система управління ризиками Національного банку ґрунтується на комплексному управлінні ризиками Національного банку як систематичному та безперервному процесі, який здійснюється Правлінням та працівниками Національного банку, починаючи від розроблення стратегії Національного банку, та охоплює всю його діяльність.

Процес управління ризиками Національного банку є безперервним, складовою частиною управління Національним банком на всіх організаційних рівнях, вбудованою в корпоративну культуру і щоденну діяльність Національного банку. Цей процес спрямований на виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку, управління ризиками, пов'язаними з цими подіями, у межах устанавленого ризик-апетиту для забезпечення виконання Національним банком його функцій та досягнення поставлених перед ним цілей.

Процес управління ризиками Національного банку включає такі взаємопов'язані складові:

- внутрішнє середовище та культура управління ризиками;
- обставини (контекст) управління ризиками;
- виявлення подій, які можуть негативно вплинути на діяльність Національного банку;
- оцінка ризиків;
- заходи у відповідь на ризики (реагування на ризики);
- контрольна діяльність;
- інформація, комунікації та звітування;
- моніторинг і перегляд системи управління ризиками.

Політика управління фінансовими ризиками Національного банку поширюється на всі активи та зобов'язання Національного банку (як балансові, так і позабалансові).

Політика управління операційними ризиками Національного банку поширюється на всі процеси та проекти Національного банку.

Процес управління операційними ризиками включає такі етапи:

- попередження операційних ризиків;
- ідентифікація операційних ризиків;
- оцінювання (вимірювання) та аналіз операційних ризиків;
- моніторинг операційних ризиків та звітність;
- розроблення заходів управління операційними ризиками;
- реалізація (застосування) розроблених заходів щодо управління операційними ризиками;

- оцінка результатів реалізації (застосування) та контроль за розробленими заходами з управління операційними ризиками.

З метою підвищення культури управління операційними ризиками, поглиблення обізнаності керівників та працівників Національного банку проводяться регулярні навчальні заходи.

Система внутрішнього контролю

У Національному банку на виконання комплексної програми розвитку Національного банку до 2020 року в межах проекту “Впровадження системи внутрішнього контролю” впроваджено єдиний та структурований підхід і вимоги щодо здійснення внутрішнього контролю з метою забезпечення ефективного виконання функцій Національного банку, стабільної та безперервної його діяльності, взаємодії підрозділів Національного банку на всіх організаційних рівнях і впровадження корпоративної культури щодо організації та розвитку системи внутрішнього контролю Національного банку.

Система внутрішнього контролю та система управління ризиками Національного банку є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими системами, що мають узгоджені цілі та ґрунтуються на **концепції “трьох ліній захисту”**.

Підрозділи Національного банку виконують функції **“першої лінії захисту”**, є власниками всіх ризиків, що виникають у сфері їх відповідальності, відповідають за виявлення, оцінювання, ужиття управлінських заходів та звітування щодо таких ризиків.

Управління фінансових та операційних ризиків виконує функції **“другої лінії захисту”** та відповідає за:

- методичну, координаційну та організаційну підтримку процесу управління ризиками в Національному банку;
- контроль, моніторинг та незалежний аналіз ризиків на рівні “другої лінії захисту” Національного банку;
- щорічну оцінку профілю ризиків Національного банку та звітування щодо ризиків Національного банку Правлінню та іншим колегіальним органам Національного банку.

Департамент внутрішнього аудиту виконує функції **“третьої лінії захисту”**.

Управління безперервністю діяльності

З метою управління безперервністю діяльності Національного банку:

- проводиться тестування та налаштування резервних робочих місць працівників у межах реалізації Загального плану забезпечення безперервної діяльності Національного банку та Плану відновлення ІТ-ресурсів після збоїв;

- проводиться щорічна процедура аналізу впливу негативних факторів на процеси Національного банку та безперервну роботу його підрозділів;
- оновлюються плани із забезпечення безперервної діяльності Національного банку;
- проводиться щорічне навчання для ключових працівників Національного банку, які забезпечують функціонування “критичних” процесів та ІТ-ресурсів, систем інженерної інфраструктури.

Інформація про етапи процесів управління фінансовими ризиками, заходи, яких Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, та їх детальну оцінку наведено в примітках 28–33 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

Частина 4. Огляд ключових показників

4.1. Огляд ключових показників

Національний банк складає фінансову звітність з використанням принципів та підходів Міжнародних стандартів фінансової звітності, затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСФЗ), з 1998 року, а в повній відповідності до МСФЗ – починаючи з 2012 року.

Фінансова звітність Національного банку – консолідована фінансова звітність Національного банку, складена відповідно до МСФЗ, Законів України “Про Національний банк в Україні” та “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо складання фінансової звітності.

Станом на кінець 2019 року валюта балансу Національного банку зросла на 1% та сягнула 1 061 мільярдів гривень.

Протягом 2019 року Національний банк продовжував виконувати свої функції як центрального банку країни, що формує відповідний профіль активів, зобов'язань та власного капіталу.

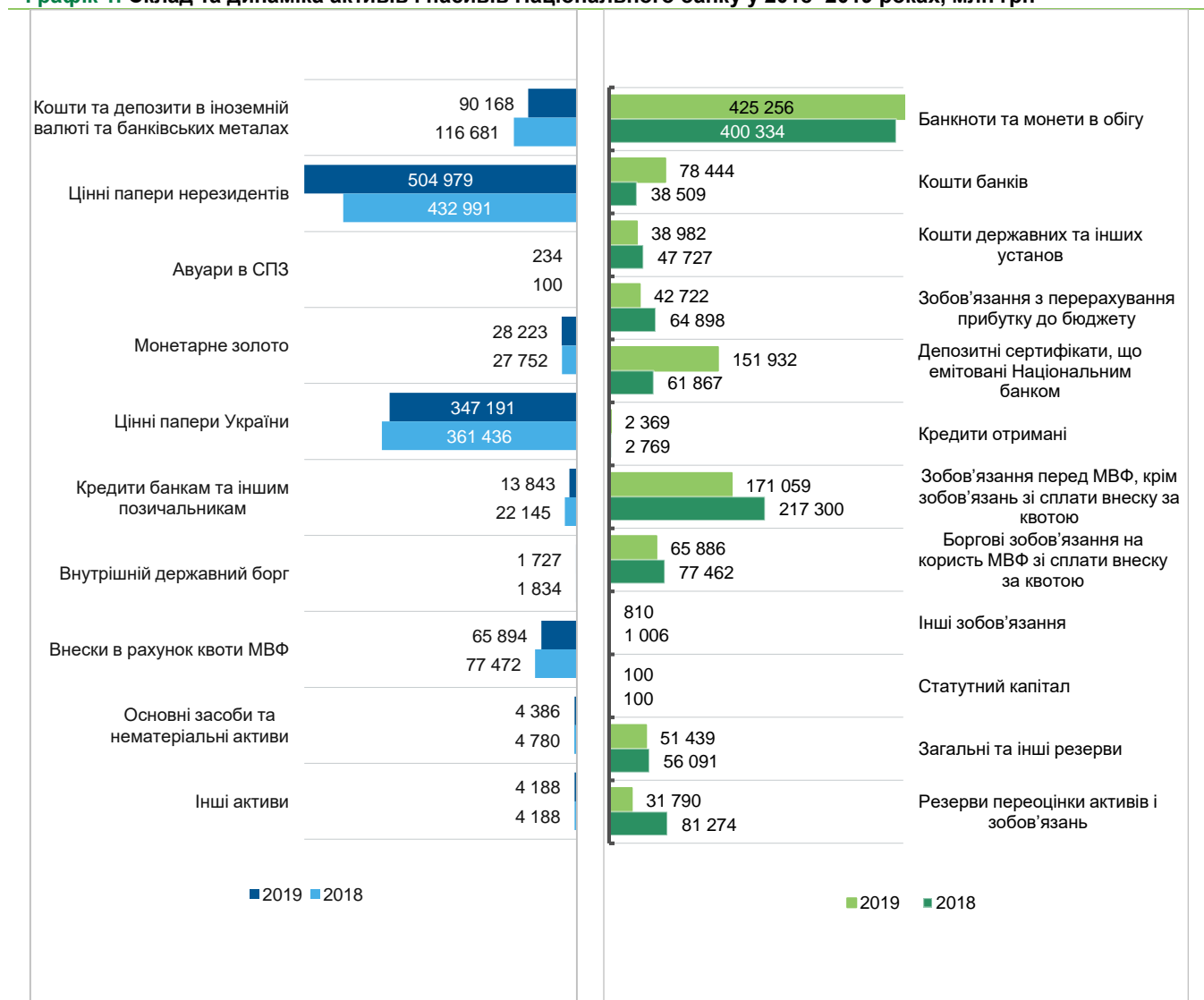
Основними статтями активів Національного банку є:

- цінні папери нерезидентів;
- цінні папери України;
- кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах.

Основними статтями зобов'язань Національного банку є:

- банкноти та монети в обігу;
- зобов'язання перед МВФ;
- депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком.

▪ **Графік 1. Склад та динаміка активів і пасивів Національного банку у 2018–2019 роках, млн грн**

Упродовж 2019 року в активах і зобов'язаннях Національного банку відбулись такі зміни.

Зросли міжнародні резерви, що є результатом активної політики Національного банку з їх нарощення.

Загалом міжнародні (золотовалютні) резерви зросли на 21,5% – з 20,8 мільярда доларів США на кінець 2018 року до 25,3 мільярда доларів США станом на кінець 2019 року. У 2019 році зростання міжнародних резервів зумовлене позитивним сальдо валютних інтервенцій Національного банку та збільшенням вартості фінансових інструментів (зміна ринкової вартості, курсу гривні до іноземних валют).

Збільшення обсягу портфеля цінних паперів нерезидентів на 16,6% та, водночас, зменшення обсягу коштів та депозитів в іноземній валюті на 23% відбулося за рахунок перерозподілу валютних коштів між фінансовими інструментами управління міжнародними резервами.

Зменшення боргових зобов'язань Національного банку на користь МВФ на 19,6% відбулося, в основному, за рахунок погашення кредитів, отриманих від МВФ.

Основна стаття активів Національного банку, номінованих у національній валюті, – цінні папери України, портфель яких у 2019 році зменшився на 14,2 мільярда гривень, або на 3,9%, та становив 347 мільярдів гривень. У зв'язку з цим, а також з огляду на зростання обсягів активів, що формують міжнародні резерви, частка цінних паперів України у валюті балансу знизилася та становила 32,7% у 2019 році порівняно з 34,4% у 2018 році. 99,7% усіх цінних паперів України становлять цінні папери, що утримуються з метою отримання грошових потоків згідно з умовами випуску та обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кредитний портфель Національного банку зменшився на 37,5% головним чином за рахунок обсягів. Так, валова балансова вартість кредитів (власне заборгованість) зменшилася майже на 11 мільярдів гривень – до 52 мільярдів гривень. Разом з тим зменшилася і сума очікуваних кредитних збитків (сформованих резервів) за кредитами – на 3,0 мільярда гривень. Триває тенденція подальшого повернення кредитів банками, що залишилися працювати на ринку після очищення банківської системи. Майже вся 99,8% заборгованість, що залишилася непогашеною станом на кінець 2019 року, є проблемною та пов'язана з банками, що виводяться з ринку.

Основні зміни у зобов'язаннях Національного банку, крім зобов'язань перед МВФ, відбулися за статтями:

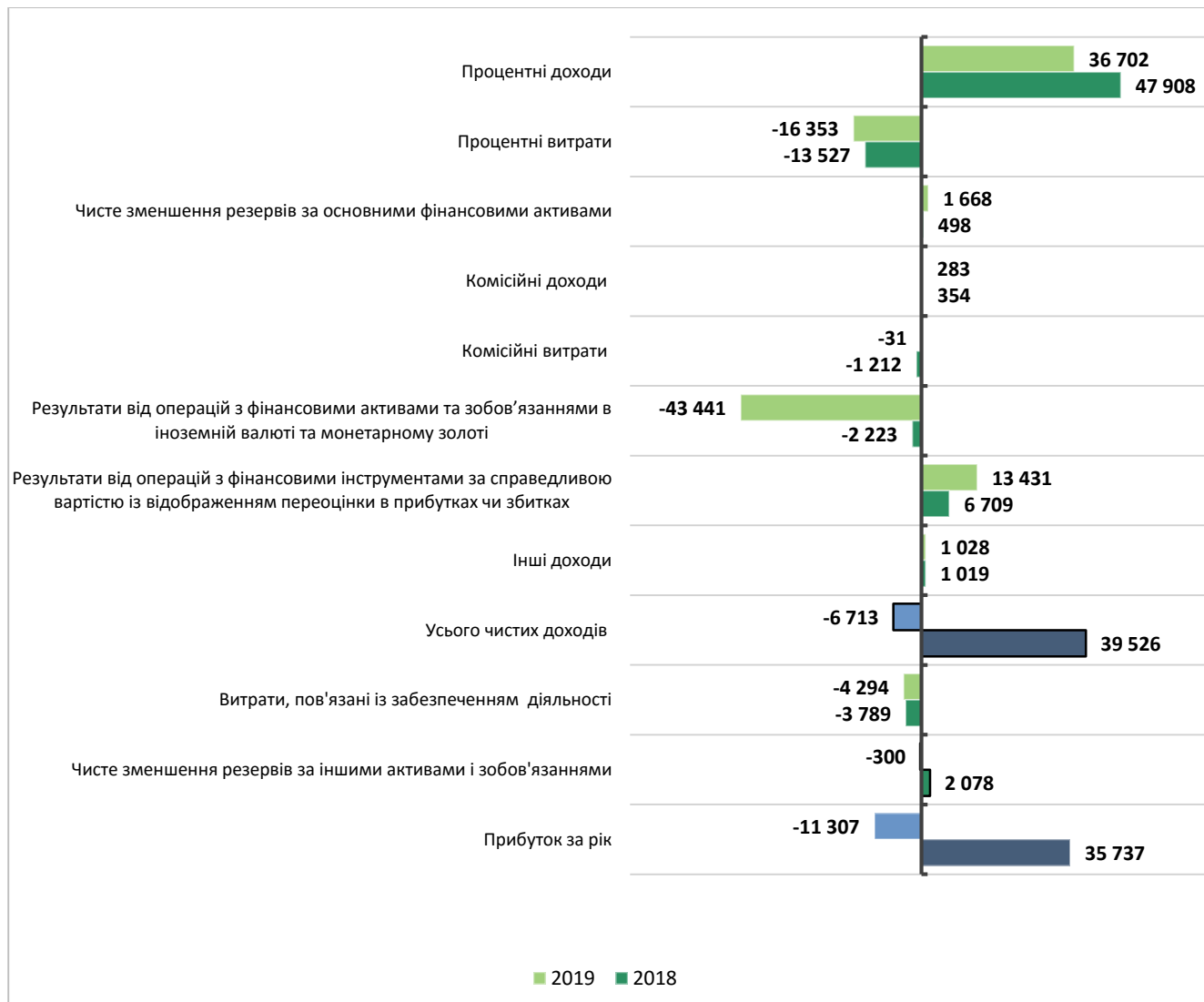
- збільшення банкнот та монет в обігу – на 6%;
- збільшення коштів банків – у 2 рази;
- збільшення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, – у 2,5 рази;
- зменшення зобов'язань з перерахування прибутку до бюджету – на 34%;
- зменшення обсягів коштів державних та інших установ – на 18%.

Фінансові результати

Основними чинниками впливу на прибуток Національного банку є процентні доходи та курсові різниці – результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного валютного курсу.

Сума процентних доходів, основним джерелом яких є цінні папери України та кредити, надані банкам, порівняно з 2018 роком зменшилася та становила 36,7 мільярда гривень за одночасного зменшення обсягів відповідних активів.

Графік 2. Склад та динаміка фінансових результатів Національного банку у 2018–2019 роках, млн грн

Сума процентних витрат збільшилася на 21% та становила в 2019 році 16,4 мільярда гривень передусім за рахунок:

- збільшення витрат за депозитними сертифікатами Національного банку, що пов'язане із збільшенням обсягів, незважаючи на зниження середньозважених процентних ставок з 17,03% у 2018 році до 12,73% у 2019 році;
- збільшення витрат за зобов'язаннями перед МВФ, за якими сплачуються проценти.

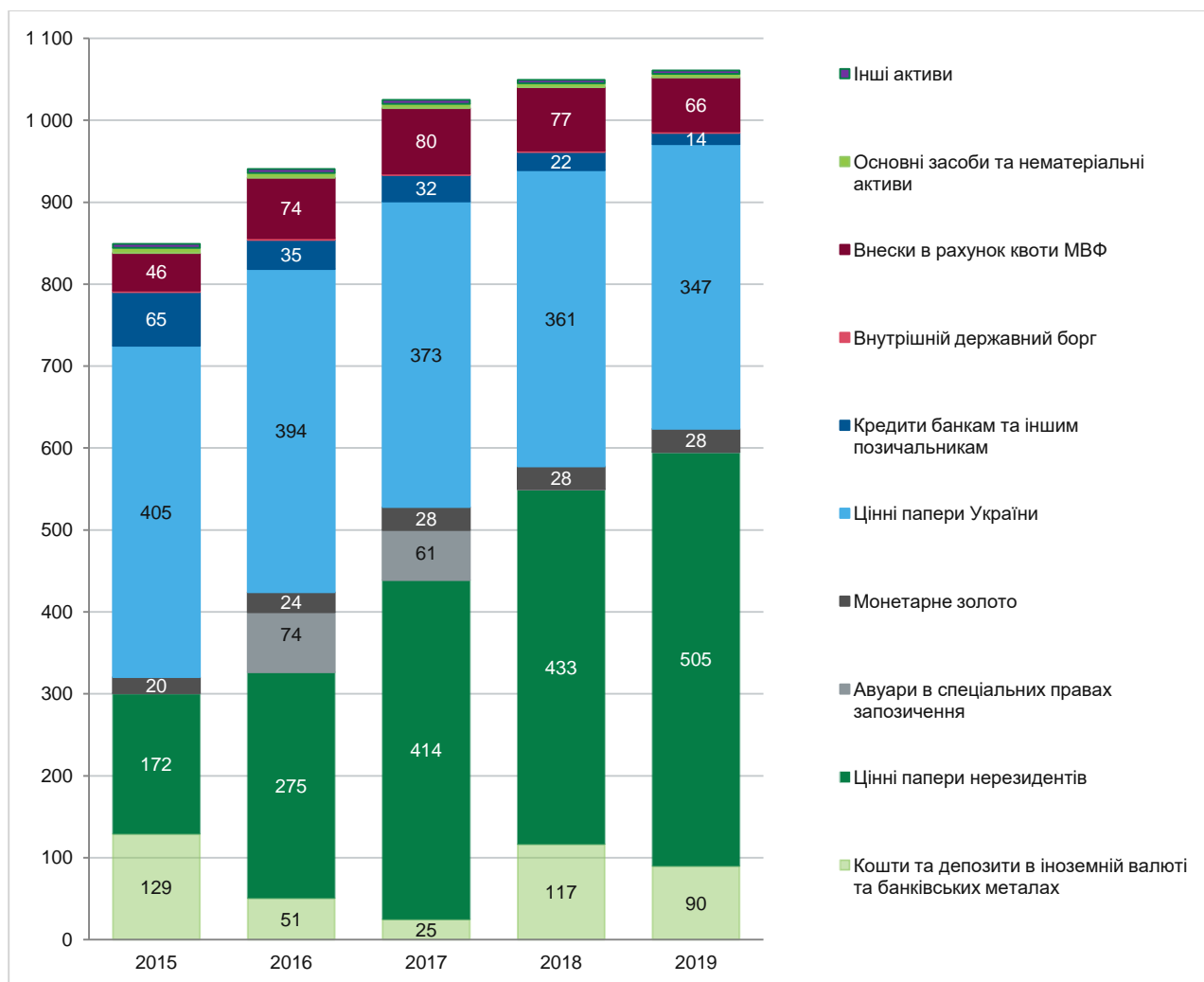
У 2019 році продовжилося вивільнення Національним банком резервів під знецінення кредитів, наданих банкам. Загалом сума зменшення витрат (позитивний результат) у зв'язку з відновленням корисності або погашенням заборгованості за основними фінансовими активами становить 1 668 мільйонів гривень (у 2018 році – 498 мільйонів гривень).

У цілому сума чистих процентних доходів (з урахуванням вивільнення резервів під знецінення) становила у 2019 році 22 мільярди гривень, що на 37% нижче, ніж у 2018 році.

Традиційно зміни валютних курсів суттєво впливають на результати діяльності Національного банку після запровадження режиму гнучкого обмінного курсу. Зокрема, у 2019 році результат від зміни валютних курсів був негативним та становив 43,4 мільярда гривень (загальна сума збитку за рік – 11,3 мільярда гривень). Це пов'язано зі значним зміцненням курсу гривні до іноземних валют.

Адміністративні та інші витрати Національного банку збільшилися на 13,4% – з 3 780 мільйонів гривень (у 2018 році) до 4 287 мільйонів гривень (у 2019 році). У 2019 році відбулося формування забезпечень за судовими позовами на суму 119 мільйонів гривень. (у 2018 році здійснювалося розформування забезпечень під судові позови).

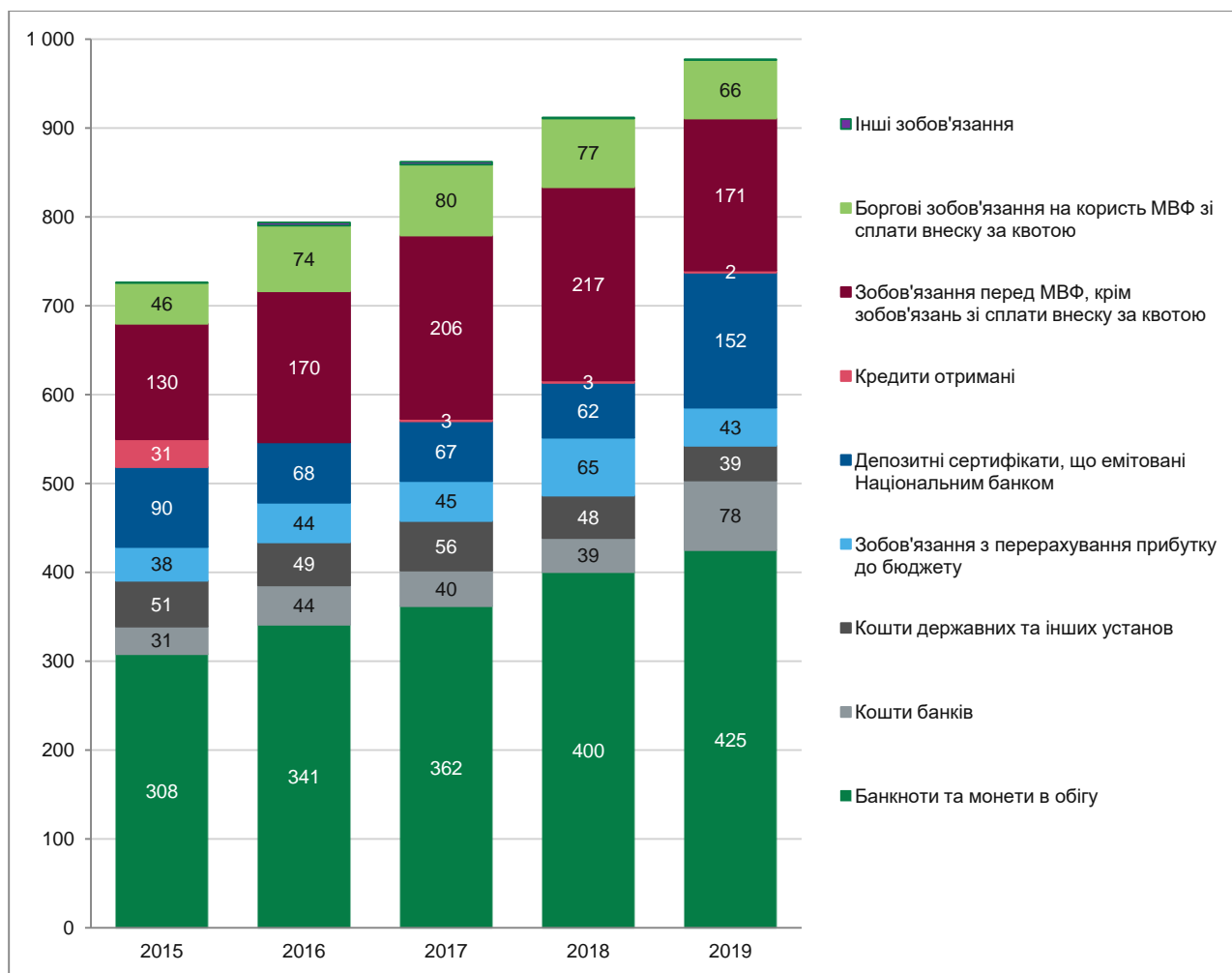
Графік 3. Структура та динаміка активів Національного банку за 2015–2019 роки, млрд грн

Загалом структура активів за останні п'ять років змінювалася у бік нарощення цінних паперів нерезидентів, інших складових міжнародних резервів, зменшення портфеля кредитів банкам, а також

зменшення портфеля цінних паперів України, який представлений переважно державними облігаціями.

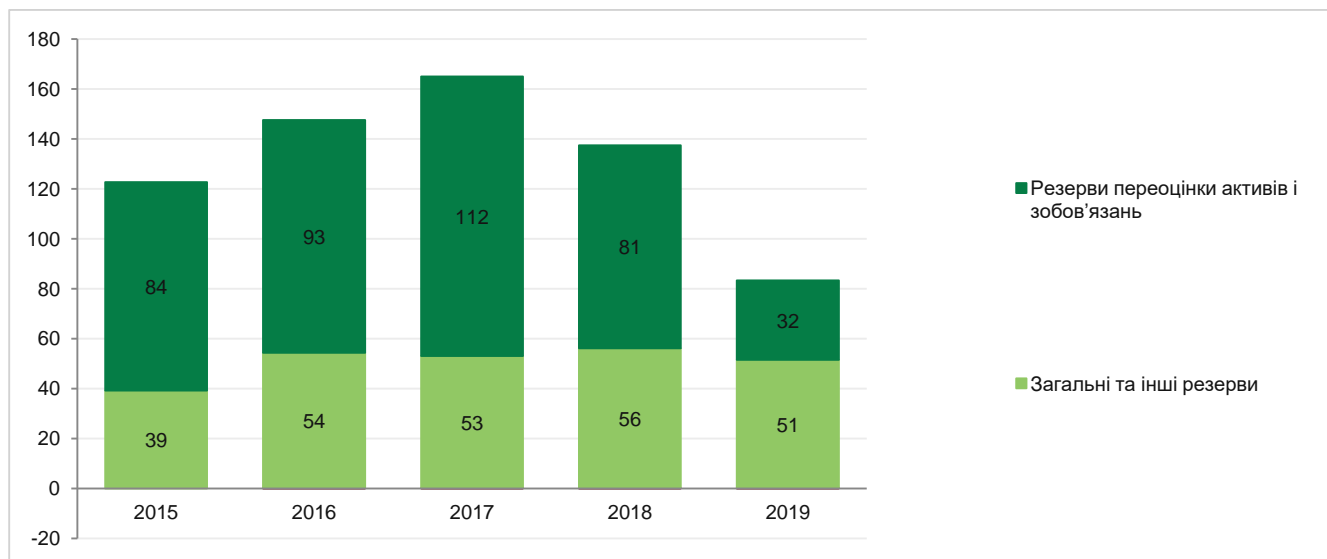
Графік 4. Структура та динаміка зобов'язань Національного банку за 2015–2019 роки, млрд грн

У частині зобов'язань Національного банку спостерігається їх диверсифікація, пов'язана з традиційною наявністю основного, специфічного для центрального банку як емісійного центру країни, виду зобов'язань – банкноти і монети в обігу.

У 2019 році відбулося зменшення зобов'язань перед МВФ. Суттєву частину зобов'язань Національного банку становлять депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, та зобов'язання з перерахування частини прибутку до Державного бюджету України.

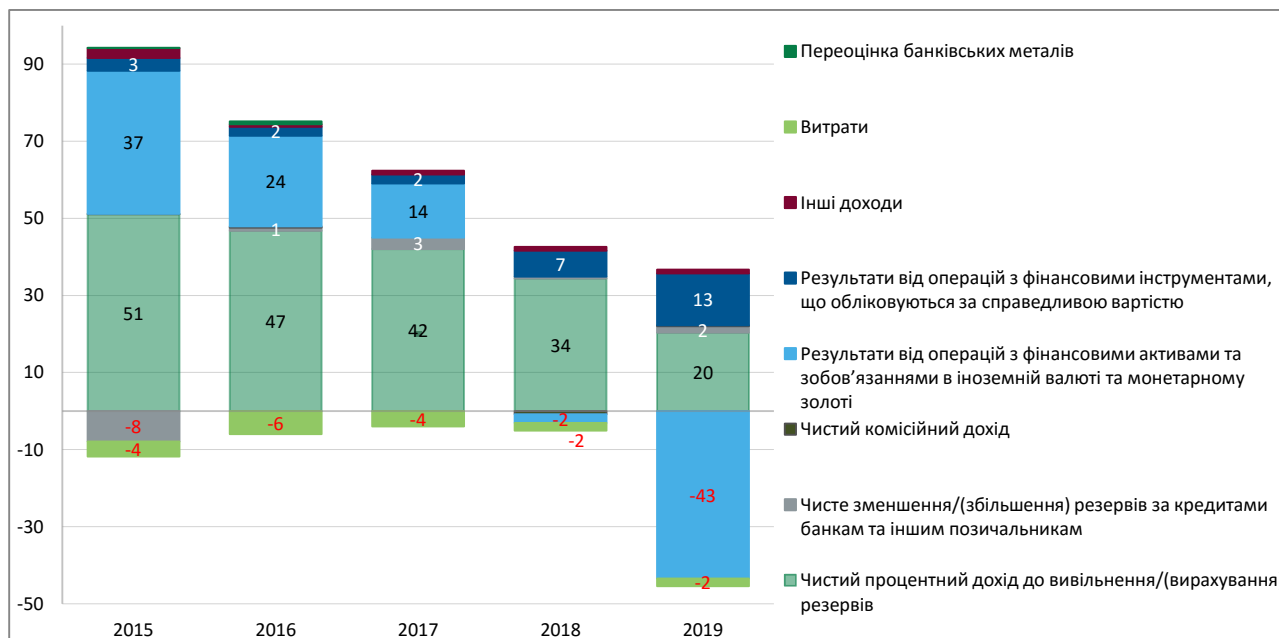
Графік 5. Структура та динаміка власного капіталу Національного банку за 2015–2019 роки, млрд грн

Власний капітал Національного банку, що являє собою залишкову вартість активів після вирахування всіх зобов'язань, формується переважно не за рахунок внесків держави. Він складається з відкладених нереалізованих результатів переоцінки активів і

зобов'язань Національного банку, у тому числі в результаті змін валютного курсу, та частини прибутку, залишеної в Національному банку відповідно до законодавства як резерви.

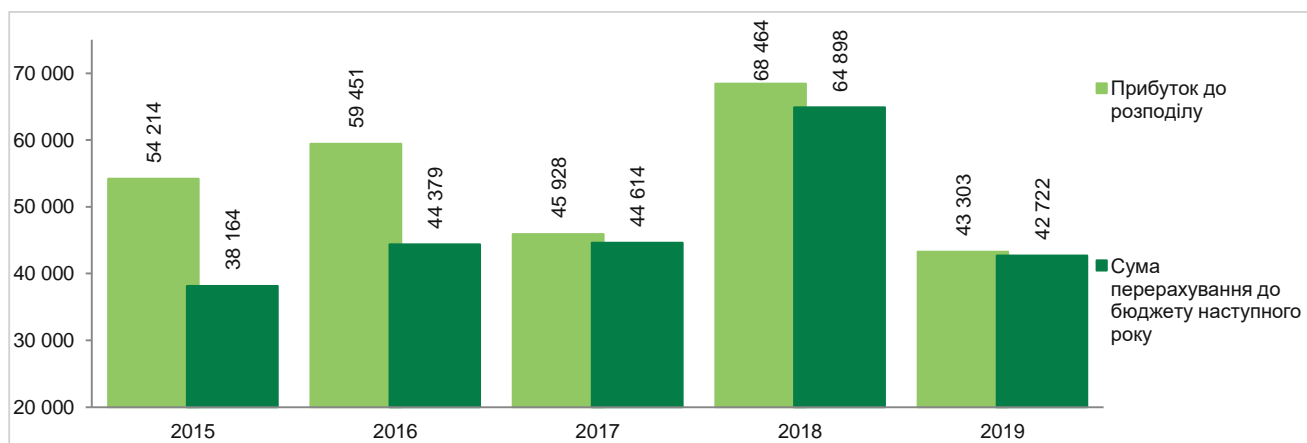
Графік 6. Структура та динаміка доходів і витрат Національного банку за 2015–2019 роки, млрд грн

У структурі фінансових результатів Національного банку традиційно ключовою статтею є чистий процентний дохід. Суттєвий вплив на фінансовий результат чинить також результат зміни валютних курсів у зв'язку з дією режиму гнучкого валютного курсу та значною часткою валютних статей у балансі Національного банку. З огляду на

стабілізацію курсу гривні до іноземних валют результат зміни валютних курсів уже другий рік поспіль чинить негативний вплив на фінансовий результат Національного банку, однак покривається за рахунок накопичених в капіталі резервів переоцінки.

Графік 7. Перерахування Національним банком коштів до Державного бюджету України за 2015–2019 роки, млн грн

Розрахунки з Державним бюджетом України

У 2019 році сума перерахувань до Державного бюджету України становила 64,9 мільярда гривень, а станом на 31 грудня 2019 року визнане зобов'язання зі сплати частини прибутку до Державного бюджету України за 2019 рік в сумі 42,7 мільярда гривень.

Решта прибутку Національного банку, що передбачена для розподілу, у сумі 0,6 мільярда гривень спрямовуватиметься на формування загальних резервів

Національного банку після затвердження річної фінансової звітності Радою Національного банку.

Детальна інформація щодо змін облікової політики міститься в примітці 2, щодо визначення прибутку до розподілу, зобов'язань з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України та формування загальних резервів Національного банку – в примітці 19 до Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

4.2. Огляд інших показників

4.2.1. Фінансові ресурси

Адміністративні витрати Національного банку

Національний банк проводить свою діяльність у межах кошторису адміністративних витрат, який складається на плановий рік та затверджується Радою Національного банку.

Дані щодо основних статей кошторису адміністративних витрат на 2019 рік та планові дані на 2020 рік наведені у таблиці.

Адміністративні витрати Національного банку (з урахуванням витрат Розрахункового центру) на 2019 – 2020 роки

	План на 2019 рік (переглянутий)	Фактичне виконання у 2019 році	Відсоток виконання плану в 2019 році	План на 2020 рік
(у мільйонах гривень)				
Витрати на утримання персоналу	1 826	1 769	97%	2 099
Адміністративно-господарські та інші витрати	1 253	563	45%	1 102
Амортизаційні відрахування	248	207	83%	226
Усього адміністративних витрат	3 327	2 539	76%	3 427
Відрахування до резервів за активами та інші відрахування	(536)	(1 365)	255%	(758)
Інвестиції у створення та розвиток матеріально-технічної бази для забезпечення діяльності банку	525	254	48%	567

Наведені дані свідчать про те, що Національний банк працює в межах запланованих адміністративних витрат, забезпечуючи економію ресурсів. Це відповідає меті Національного банку з ощадливого та ефективного використання державних ресурсів у межах сьомої стратегічної цілі – сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк.

Так, за результатами 2019 року, адміністративні витрати у середньому на 24% менше від запланованих витрат. Крім того, відбулося розформування резервів у обсягах більших, ніж були заплановані. Це, головним чином, пов'язано з розформуванням резервів за кредитами наданими банкам, через погашення заборгованості, у результаті набуття Національним банком у власність заставного майна.

Також, залишилася неосвоєною значна частина коштів, запланованих під розвиток матеріально-технічної бази Національного банку.

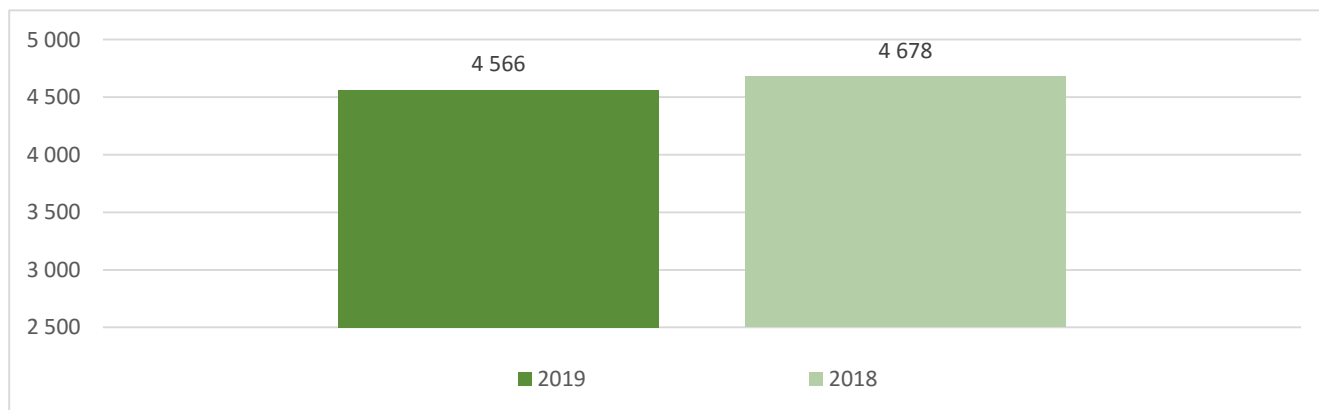
Розпорядчими актами Національного банку з питань управління витратами визначено процедуру перегляду планових показників кошторису адміністративних витрат, зокрема, показників інвестицій, яка передбачає можливість подання змін (відповідно до засад та принципів планування витрат) до затверджених планових показників Кошторису адміністративних витрат Національного банку.

Відповідно до зазначеної процедури, у 2019 році підрозділи Національного банку, до сфери відповідальності яких належить, у тому числі планування інвестицій, подали пропозиції на зменшення затверджених планових показників, урахувавши фактичне використання коштів та строки і стадії реалізації окремих проєктів. Відповідні зміни до Кошторису адміністративних витрат Національного банку затверджені Радою Національного банку.

4.2.2. Людські ресурси

Чисельність персоналу на 31 грудня 2019 року зменшилася на 2,4% порівняно з попереднім роком і становить 4 566 FTE (фактично працюючий персонал), станом на 31 грудня 2018 року – 4 678 FTE.

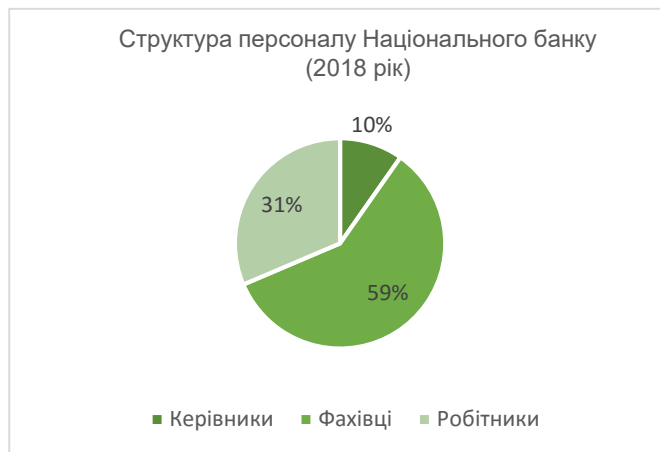
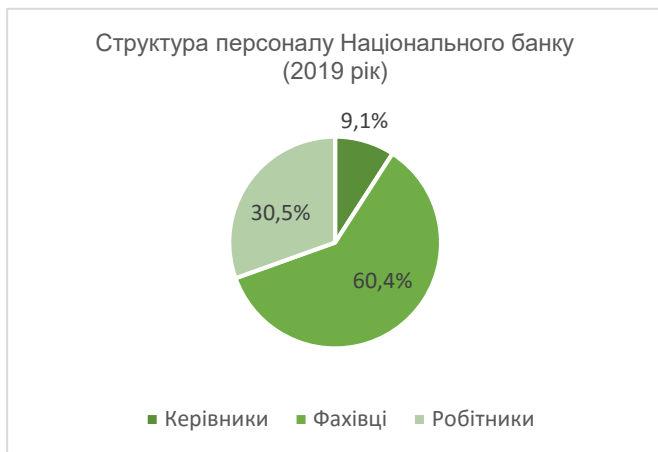
Схема 4. Чисельність персоналу Національного банку, осіб (FTE)

Станом на 31 грудня 2019 року середній вік працівників Національного банку становив 44 роки, середній стаж роботи в Національному банку – 12 років (за останні 3 роки не змінюються), розподіл персоналу Національного банку за гендерною ознакою такий: у центральному

апараті Національного банку – 53,5% жінок, 46,5% чоловіків; на Банкнотно-монетному дворі – 33,4% жінок, 66,6% чоловіків; у Розрахунковому центрі – 47,9% жінок, 52,1% чоловіків.

Структуру персоналу Національного банку за категоріями станом на 31 грудня 2018–2019 років подано таким чином:

Інформація про витрати на оплату праці працівників Національного банку у 2019 році наведено в примітці 26 Консолідованої фінансової звітності Національного банку.

За 2019 рік середній розмір основної заробітної плати (або базової частини винагороди) по центральному апарату Національного банку становить 26 866 гривень, по Банконотно-монетному двору – 14 754 гривні.

Середній розмір заробітної плати, включаючи додаткові виплати (надбавки, премії, доплати, інше), по центральному апарату Національного банку становить 36 451 гривню, по Банконотно-монетному двору – 19 807 гривень.

У 2019 році витрати Національного банку на навчання персоналу становили 5,9 мільйона гривень, з них витрати на навчання за кордоном – 2,4 мільйона гривень (у 2018 році 5,4 та 2,3 мільйона гривень відповідно).

Протягом 2019 року задля розвитку професійних та особистісних навичок співробітників Національного банку було проведено 622 навчальні заходи, які відвідали 6 630 слухачів.

Зокрема, 400 заходів присвячено підвищенню професійної кваліфікації, з них 119 – за кордоном (136 учасників). Основними країнами навчання були: Австрія (32), США (20), Німеччина та Франція (по 14), Польща (12).

Для підтримання активного розвитку корпоративної культури відбувалося швидке та гнучке реагування на потреби цільової аудиторії в Національному банку. Зокрема, змінювався формат навчання компетенцій та міжособових навичок. Так, у 2019 році разом з навчанням трьом корпоративними компетенціям (проактивність, співпраця, результативність) та двом управлінським (відповідальне лідерство та ефективне управління) запроваджено навчання семи функціональним компетенціям у новому (змішаному) форматі навчання. Так майстер-класи (офф-лайн) проводилися за такими темами: відповідальність у роботі, якісна комунікація, емоційний інтелект, аналітичне мислення та системне мислення, орієнтованість на клієнта, стресостійкість та адаптивність. Водночас у Системі дистанційного навчання за цими темами можна було поглибити знання за допомогою вивчення додаткових матеріалів в електронному вигляді.

4.2.3. Виробничі ресурси

Управління державним майном

Станом на 31 грудня 2019 року до сфери управління Національного банку належить та внесено до Єдиного реєстру об'єктів державної власності 409 об'єктів власного нерухомого майна, з яких: 75 земельних ділянок та 334 будівлі та інженерні споруди (455 764,1 кв.м).

Виконання Стратегії управління нерухомим майном Національного банку на кінець 2019 року становить 89,15%. У 2019 році відбулося зменшення портфеля нерухомого майна на 34 будівлі та споруди та 6 земельних ділянок, що в свою чергу дозволило зекономити більше 10 мільйонів гривень.

З метою мінімізації витрат на утримання об'єктів нерухомого майна, що не використовуються Національним банком для виконання основних функцій визначених Законом України "Про Національний банк України" та досягнення цілей, визначених Стратегією управління нерухомим майном Національного банку, залишається зменшити пакет нерухомості до 400 тис. кв.м. шляхом забезпечення вибуття ще 21 комплексу будівель та споруд.

Управління заставним майном

Національний банк у 2019 році отримав на погашення заборгованості за кредитами рефінансування неплатоспроможних банків 3,6 мільярда гривень, що на 960 мільйонів гривень більше, ніж у 2018 році.

Найбільше коштів отримано від реалізації заставлених неплатоспроможними банками майнових прав за кредитними договорами – 1,73 мільярда гривень, а також об'єктів нерухомого майна – 297,8 мільйона гривень.

Заборгованість за наданими Національним банком кредитами рефінансування неплатоспроможних банків була також частково погашена за рахунок:

- звернення Національним банком стягнення на облігації та нерухоме майно шляхом набуття їх у власність на загальну суму 1,14 мільярда гривень;
- реалізації в межах виконавчого провадження заставленого нерухомого майна поручителів неплатоспроможних банків на загальну суму 177,90 мільйона гривень;
- отримання коштів від погашення заборгованості за заставленими Національному банку кредитними договорами на загальну суму 89,01 мільйона гривень;
- інших джерел погашення заборгованості на загальну суму 171,96 мільйона гривень.

	2019 рік			2018 рік		
	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього	Через ФГВФО	Через третіх осіб	Усього
Погашення коштами за рахунок продажу застави:						
нерухомого майна	298	181	479	676	6	682
цінних паперів та банківських металів	–	–	–	435	–	435
майнових прав за заставленими кредитами	1 727	–	1 727	1 392	–	1 392
Усього погашення коштами за рахунок продажу застави	2 025	181	2 206	2 503	6	2 509
Погашення шляхом набуття у власність Національного банку:						
нерухомого майна	–	218	218	–	85	85
цінних паперів	–	924	924	–	–	–
за рахунок інших джерел	89	168	257	–	–	–
Усього	2 114	1 491	3 605	2 503	91	2 594

Загалом Національний банк ініціював подання 116 судових позовів з метою повернення неплатоспроможними банками заборгованості за кредитними договорами за рахунок активів майнових та фінансових поручителів.

Станом на кінець 2019 року всі судові рішення до фінансових поручителів та майнових поручителів, які набрали законної сили, ухвалені на користь Національного банку, наразі вживаються заходи щодо їх примусового виконання. На розгляді в судах на кінець року залишалось 60 справ, за якими рішення не набрали законної сили для звернення їх до виконання, а також 10 справ про банкрутство майнових поручителів.

4.2.4. Інтелектуальні ресурси**Модернізація систем звітності і розвиток відкритих даних**

У 2019 році Національний банк продовжив розпочате з 2018 року удосконалення звітності, що подається постачальниками до Національного банку. У частині розвитку статистики фінансового сектору започатковане

щомісячне складання та поширення статистики індикаторів фінансової стійкості. Запроваджено збирання та оприлюднення показників щодо кредитів за ознакою пов'язаності контрагентів з бізнес-групами, строком до погашення фінансового інструменту, типом фіксації процентної ставки за договором.

Національний банк розпочав публікацію статистичних даних щодо кредитів великим, середнім, малим та мікро-підприємствам-юридичним особам (МСП) з урахуванням ознак їх належності до певної бізнес-групи, що відповідає європейським стандартам поширення статистичної інформації.

Національний банк продовжив модернізацію статистики зовнішнього сектору відповідно до вимог міжнародних та європейських стандартів. Відповідно до спільного з Державною службою статистики України плану дій з удосконалення статистики прямих іноземних інвестицій у жовтні 2019 року Національний банк вперше забезпечив звітування до МВФ за даними скоординованого обстеження прямих інвестицій (CDIS).

Додатково Національний банк розширив перелік публічної інформації, зокрема започаткував щоквартальну публікацію інформації щодо вартості зовнішніх запозичень та географічної заборгованості за негарантованими кредитами, розпочав публікацію детальних даних місячного платіжного балансу.

Національний банк завершив проект “Запровадження стандартів FINREP/COREP, що подається у форматі XBRL” щодо запровадження формування даних фінансової звітності банків у стандарті FINREP та створив передумови для формування даних регуляторної звітності відповідно до стандарту COREP. У 2019 році затверджені Правила формування та оприлюднені узагальненої фінансової звітності банків відповідно до таксономії FINREP XBRL. Ці Правила розроблені з метою впровадження міжнародних практик щодо розкриття інформації на підставі стандарту звітності FINREP. У межах проекту відповідно до стандарту звітності COREP банки розпочали подання звітної інформації щодо розрахунку LCR. Національний банк запровадив щоденний та щомісячний файли статистичної звітності для контролю прогнозу та дотримання прогнозів за LCR.

З метою підтримання ефективного двостороннього зв'язку з бізнес-середовищем, а також для інформування про свою діяльність та обговорення актуальних питань Національний банк проводить регулярні зустрічі з керівниками підприємств. У 2019 році проведено 2 зустрічі у форматі презентацій і дискусій: у квітні – у Львові, та в жовтні – у Києві.

3 липня 2019 року Національним банком запроваджено щомісячне опитування підприємств, результати яких з досить високою точністю відображають поточний економічний розвиток та можуть бути ефективно використані під час його прогнозування з урахуванням самих останніх тенденцій. Для цього розроблено методологічну базу, яка базується на найкращих світових практиках проведення подібних опитувань та розроблення зазначеного типу індексу, а також проведено пілотний проект опитування. Уся інформація щодо результатів у вигляді презентаційних матеріалів та таблиць доступна на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

Також у 2019 році розпочато роботу над створенням мобільного додатка як інноваційного інструменту проведення зазначеного виду опитувань. Гнучка архітектура дасть змогу використовувати його для вирішення інших задач щодо обміну інформацією з користувачами послуг Національного банку, а також у майбутньому розширювати його функціонал для проведення інших видів опитувань.

у 2019 році Національним банком завершено першу частину проекту “Великі дані в Національному банку України”, результатом якої стало створення та запровадження системи автоматичного збирання цінової інформації за продовольчими товарами з мережі Інтернет

та формування відповідних цінових індексів на щоденній основі. У майбутньому проєкт передбачає побудову системи аналізу текстової інформації з використанням штучного інтелекту для автоматичного оцінювання медіа середовища.

Розвиток досліджень у 2019 році

У 2019 році Національний банк активно працював у сфері досліджень за такими основними напрямками:

- монетарна політика;
- фінансова стабільність;
- макроекономічне моделювання та прогнозування.

Протягом 2019 року співробітники Національного банку працювали над близько 20-ма основними дослідницькими проєктами. Предметом досліджень були питання, що належать до ключових компетенцій центрального банку, наприклад, дезінфляція у малій відкритій економіці, макропруденційна політика та інші.

Протягом року дослідники Національного банку презентували результати своїх досліджень на багатьох престижних міжнародних конференціях і семінарах відомих університетів та центральних банків, зокрема на семінарах у Банку Канади, Національному банку Польщі, Ріксбанку, Національному банку Австрії та Національному банку Словаччини, у Бухарестському університеті економічних досліджень та Університеті Хумбольдта, а також на конференціях “European Economic Association - Econometric Society European Meetings” (Манчестер, Великобританія), “10th RCEA Macro-Money-Finance Conference”, “Computing in Economics and Finance” (Оттава, Канада).

У 2019 році Національний банк активно співпрацював з проєктом технічної допомоги Канада – МВФ “Розбудова інституційної спроможності Національного банку України”. Було досягнуто домовленості про подальшу підтримку дослідницьких ініціатив, конференцій та семінарів, а також розширення програми запрошених дослідників. Завдяки програмі вже у 2020 році отримає продовження робота над спільними проєктами з науковцями університетів Бірмінгему, Лігай, Нью-Йорку (CUNY) та Мангайму.

У 2019 році розроблено та запущено новий сайт журналу “Visnyk of the National Bank of Ukraine” (<https://journal.bank.gov.ua/>), який відтепер індексується такими науковими базами даних та пошуковими ресурсами як [Index Copernicus](#), [RePeC](#), [Google Scholar](#), [SciLit](#), [Lens](#), [Dimensions](#), [DOAJ](#).

Протягом року в Національному банку було організовано 12 відкритих дослідницьких семінарів, конференція для молодих дослідників “[Банківський сектор та монетарна політика: перспективи розвитку](#)” та змагання університетських команд “Монетарна політика: Виклик Національного банку України університетам”. Проте, найбільш значимою дослідницькою подією була щорічна

міжнародна дослідницька конференція "["Комунікації центрального банку: від таємниці до прозорості"](#)", матеріали якої опубліковано у [спеціальному випуску](#) одного з найкращих економічних журналів - "[Journal of Monetary Economics](#)".

Розвиток ІТ-технологій

У 2019 році всі банки України повністю завершили перехід на міжнародний стандарт номера банківського рахунку IBAN для зручної ідентифікації банківських рахунків і здійснення розрахунків між ними. Використання стандарту IBAN в СЕП розпочато 5 серпня 2019 року. Для підвищення фінансової інклюзії створено мобільний додаток для конвертації старих реквізитів банку в міжнародний формат банківського рахунку.

Протягом 2019 року підготовлено фундамент для переведення СЕП на цілодобовий режим роботи, зокрема:

- підготовлено Регламент роботи СЕП за умови цілодобової (23/7) роботи (затверджено в 2020 році);
- розроблено програмне забезпечення СЕП для реалізації режиму цілодобової (23/7) роботи СЕП;
- виготовлено нове програмно-технічне середовище для реалізації технічного підґрунтя безперервного функціонування СЕП у цілодобовому режимі (продуктивну СЕП переведено у це середовище в 1 кварталі 2020 року).

Наразі СЕП готова до переведення в цілодобовий режим роботи; власне переведення відтерміноване до закінчення дії заходів щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом 2019-нCoV.

Розроблено і розміщено на сайті Національного банку опис інструменту "Кредитовий переказ".

За 2019 рік через СЕП проведено 383,8 мільйона платежів на загальну суму понад 32,5 трильйона гривень, що відповідно на 7% і на 28% більше показників завантаженості СЕП за 2018 рік. Середньоденна кількість платежів становила 1,535 мільйона, максимальна денна кількість – 2,33 мільйона платежів, що є рекордними показниками за весь час існування СЕП. Середній коефіцієнт денного обігу коштів становив 154%, максимальний – 450%.

Упроваджено нове покоління шлюзового робочого місця АРМ-ІНФ v.3.0 для обміну інформацією в захищеному вигляді між банківськими установами, Національним банком, державними органами, яке базується на новітніх технологіях IBM Websphere MQ і використовує елементи нового покоління системи криптографічного захисту інформації Національного банку.

Національна система електронної дистанційної ідентифікації фізичних осіб (далі – Система BankID Національного банку) працює з 1 грудня 2016 року

відповідно до Положення про Систему BankID Національного банку.

Станом на 17 січня 2020 року учасниками системи є 11 банків України, які підключені до системи як абоненти-ідентифікатори, та 19 установ, які підключені до системи як абоненти-надавачі послуг.

Визначено можливість дистанційного відкриття банківських рахунків фізичними особами за допомогою Системи BankID Національного банку. Розроблено програмний модуль "Статистика показників роботи Системи BankID НБУ". Затверджено положення про Раду Системи BankID Національного банку.

Рішенням Ради Системи BankID Національного банку схвалено тариф на послуги між абонентами Системи BankID Національного банку та затверджено Тимчасовий регламент взаємодії підрозділів при підключенні до системи.

Кредитний реєстр Національного банку, створений у 2018 році відповідно до чинного законодавства України, слугує для аналізу стану фінансової системи з метою сприяння фінансовій стабільності, а також для інформаційної підтримки оцінювання банками кредитних ризиків.

З початку роботи програмним забезпеченням Кредитного реєстру Національного банку оброблено інформацію від банків про понад 3,43 мільйона кредитних угод, що укладені з близько 2,82 мільйона фізичних осіб та з 620 тисяч юридичних осіб, протягом 2019 року програмним забезпеченням реєстру, розробленим для реалізації функції пошуку банками в Кредитному реєстрі боржників та пов'язаних з ними осіб, успішно оброблено понад 585 тисяч пошукових запитів, а з початку 2020 року – близько 170 тисяч запитів.

Для забезпечення безперервності роботи критичних інформаційних систем Національного банку та банківської системи України побудована географічно розподілена корпоративна хмара Національного банку.

Докорінно змінено **систему подання звітності фінансовими установами**. Замість збирання інформації в пропрієтарному форматі засобами електронної пошти Національного банку запроваджено подання звітності у відкритому форматі XML без підтвердження на паперовому носії, що відповідає міжнародній практиці. Реалізовано використання відкритих каналів для передачі даних з високим рівнем захисту інформації: подання звітності здійснюється через веб-портал Національного банку або спеціалізоване API та передбачає обов'язкове накладання уповноваженою особою на звітність електронного цифрового підпису. Проведено систематизацію показників та довідників статистичної звітності в зручніший та уніфікований єдиний реєстр, який опубліковано в публічному доступі на

сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку та в API.

Упроваджено концепцію Open data, тобто дані на порталі Національного банку є у вільному доступі для використання, розповсюдження без будь-яких обмежень та є інтероперабельними (структуровані та подані такою мовою, щоб усі, хто бажає, мали змогу використовувати їх у своїх дослідженнях, компонувати з іншими даними та будувати на базі таких даних аналітику). Оперативне отримання інформації зацікавленими сторонами в електронних форматах веде до зростання довіри до банківської та фінансової системи в цілому, забезпечує більш прозоре розуміння економічного розвитку та структури економічної та фінансової систем і більш якісному аналізу та прогнозуванню внаслідок підтримки сучасних технологій, у тому числі і візуалізації. На кінець 2019 року відкрито 26 сетів даних у машиночитаному форматі, що є доступними через API на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку.

З метою вдосконалення системи САП НБУ здійснено перехід на платформу нового покоління для автоматизації бізнес-процесів – SAP S/4HANA, одну з найкращих платформ є технологією in-memory computing та зручним користувацьким інтерфейсом SAP FIORI. SAP S/4HANA дає змогу використовувати нові бізнес-моделі, зокрема для оцінки персоналу, кадрового адміністрування та розрахунку заробітної плати. Також протягом року проводились активні роботи за проектом “Впровадження функціоналу закупівельної діяльності та договірної роботи в САП НБУ”.

У 2019 році Національним банком розроблено нове програмне забезпечення, побудоване на сучасних засобах автоматизації, зокрема:

- Web-портал систем автоматизації інструментів монетарної політики (САМП);
- система обслуговування обігу державних облігацій України та облігацій місцевих позик “Депозитарій НБУ”;
- система проведення операцій з рефінансування банків “КредЛайн-3”;
- система “Справедлива вартість ЦП”;
- система автоматизації отримання та оброблення інформації щодо міжбанківських угод та угод Національного банку із міжнародних торговельно-інформаційних систем BLOOMBERG та Refinitiv (REUTERS);
- система розрахунку довідкового та офіційного курсу гривні до іноземних валют на основі відкритих даних сайтів центробанків іноземних країн ПК “Курси валют”;
- модуль “Банк-Інфо” системи “Електронна форма Державного реєстру банків”, який забезпечує внесення інформації, що надходить у вигляді електронних повідомлень.

На сьогодні в Національному банку розробляється ряд функціональних стратегій, які міститимуть також заходи з розвитку інформаційних технологій, зокрема:

- упровадження в безготівкових розрахунках в Україні міжнародного стандарту ISO 20022 і відповідно – створення нового покоління СЕП (шифр СЕП-4);
- роботизація окремих процесів Національного банку;
- побудова та введення в експлуатацію основного та резервних центрів опрацювання даних для забезпечення безперервної діяльності Національного банку на якісно новому рівні за допомогою сучасних високих технологій;
- подальший розвиток зовнішнього і внутрішнього порталів Національного банку тощо.

Безпека інформації та кіберзахист банків

У 2019 році завершився другий етап створення Центру кіберзахисту Національного банку. За його результатами команда реагування на кіберінциденти в банківській системі України (CSIRT-NBU) Центру кіберзахисту Національного банку впровадила сучасні інструменти моніторингу, виявлення, аналізу та вивчення зразків зловмисного програмного забезпечення, вдосконалені механізми обміну інформацією про кібератаки та кіберінциденти.

Упродовж 2019 року CSIRT-NBU вивчив близько 3000 зразків шкідливого програмного забезпечення, забезпечив інформування банків України про виявлені інциденти кібербезпеки та зафіксовані спроби вчинення кібератак. Крім цього, CSIRT-NBU сформував індикатори кіберзагроз та підготував рекомендації з протидії.

Центр кіберзахисту Національного банку продовжив свою співпрацю з Національним координаційним центром кібербезпеки при Раді національної безпеки і оборони України, CERT-UA, Ситуаційним центром забезпечення кібернетичної безпеки Служби безпеки України, з якими підписав відповідні Меморандуми про взаємодію та співробітництво, здійснив підключення до MISP-UA.

Національним банком зроблено ще один крок у напрямку переходу до безпаперових технологій у банківській системі України та поліпшено умови застосування електронного підпису й електронної печатки. Відповідні норми містить нова редакція Положення про застосування електронного підпису в банківській системі України.

На виконання Закону України “Про електронні довірчі послуги”, Національний банк затвердив Положення про кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, внесених до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру. Це надає можливість підвищити якість, зручність і швидкість обслуговування банками своїх клієнтів, а також забезпечити відповідність процесів надання електронних довірчих послуг європейським та міжнародним стандартам. Наразі Засвідчувальний центр готовий здійснювати діяльність

щодо внесення надавачів електронних довірчих послуг до Довірчого списку відповідно до вимог Закону України “Про електронні довірчі послуги” і надавати кваліфіковану електронну довірчу послугу створення, перевірки та підтвердження кваліфікованого електронного підпису чи печатки з використанням державних і міжнародних алгоритмів електронного підпису (ДСТУ-4145, ECDSA, RSA).

Продовжуючи роботу з учасниками платіжного ринку для підвищення ефективності процесів узгодження документів, зокрема з метою узгодження умов та порядку їх діяльності, у частині захисту інформації, Національним банком розроблено ряд рекомендацій та визначено типові зауваження, які розміщені на офіційному Інтернет-представництві Національного банку.

У вересні 2019 року набули чинності вимоги стосовно додаткових заходів безпеки інформації, обов'язкових для виконання банками. Упровадження банками України цих вимог у повному обсязі, а також здійснення фахівцями Національного банку контролю за їх виконанням сприятиме забезпеченню стабільності банківської системи України та зміцненню здатності банків протистояти актуальним кіберзагрозам.

Новий веб-сайт

1 серпня 2019 року Національний банк запустив новий веб-сайт, який став офіційним Інтернет-представництвом та основним каналом комунікацій центробанку. Він посів місце "старого", створеного ще на початку 2000-х, веб-сайта на домені www.bank.gov.ua.

Одним із пріоритетів Національного банку є полегшення доступу клієнтів до вичерпної інформації, необхідної для ухвалення обґрунтованих рішень. Саме цьому сприяє сучасний, двомовний та адаптивний інтерфейс нового веб-сайта, адже нова платформа розроблена з урахуванням побажань клієнтів та стейкхолдерів. Новий веб-сайт – один із дієвих інструментів українського

центробанку для розбудови довіри, підвищення ефективності його політики, зниження рівня невизначеності в економіці відповідно до його Стратегії комунікацій.

Новий веб-сайт Національного банку – це сучасне, інноваційне та орієнтоване на користувача першоджерело великого обсягу інформації. Проста структура, зручна навігація, нові тренди в дизайні, адаптивність роблять його корисним для різних аудиторій – журналістів, експертів, економістів та фінансових аналітиків, а головне – пересічних громадян.

В основі структури нового веб-сайта Національного банку – доступність ключових показників та найзатребуваніших матеріалів. Передбачений наскрізний пошук спеціалізованої інформації та публікацій, необхідних для глибшого аналізу. Вся інформація розподілена за функціональними напрямками: монетарна політика, фінансова стабільність, нагляд, платежі та розрахунки, фінансові ринки, гривня. Замість великих масивів тексту зі складною термінологією відтепер на сайті є вичерпні пояснення про те, що саме робить центробанк, а також відповіді на найпоширеніші запитання. А замість розпорошених даних – консолідовані в розділі "Статистика" статистичні дані за усіма темами.

На новому сайті більше уваги приділено візуалізації інформації, зокрема з'явилися інтерактивні графіки з показниками та їхньою динамікою. Сайт відображається на усіх пристроях, до того ж є можливість обрати версію перегляду для людей з вадами зору.

4.2.5. Соціально-репутаційні ресурси

Охорона праці

З метою створення та підтримки безпечних умов праці з охорони праці Національним банком у 2019 році реалізовано ряд заходів.

Витрати на охорону праці Національного банку у 2018–2019 роках:

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
На заходи з охорони праці	104	40
На спецодяг, взуття	26	308
На обов'язковий і періодичний медогляд	317	301
На обов'язкове страхування від нещасних випадків на тран.засобах	7	9
На придбання медичних аптек	104	56

У 2019 році проведено комплекс навчань з охорони праці:

	Кількість заходів	Кількість слухачів
Цивільний захист	11	25
Охорона праці	17	107
Пожежна безпека (дистан. навчання)	3	247
Дистанційне навчання з охорони праці (внутрішнє)	–	561
Усього	31	940

Діяльність Корпоративного недержавного пенсійного фонду

Станом на 31 грудня 2019 року учасниками Фонду є 12 583 особи, з яких 3 601 особа отримують пенсійні виплати на визначений строк. Балансова вартість активів Фонду станом на 31 грудня 2019 року становила 1 490 мільйонів гривень. Внесок засновника до Фонду за 2019 рік становить 42 мільйона гривень.

Добровільне медичне страхування

Кількість застрахованих за 2019 рік становила 3 077 працівників.

Витрати на ДМС за 2019 рік становили 7,21 мільйонів гривень.

Загальні витрати Національного банку на матеріальну допомогу та інші компенсаційні витрати за 2019 рік становлять 24,47 мільйонів гривень.

Діяльність Первинної професійної спілки Національного банку

У 2019 році Профспілкою Національного банку було проведено такі заходи.

	Кількість
Відпочинки та оздоровлення членів профспілки із сім'ями в літній період (у тому числі за кордоном), кількість членів Профспілки	559
Поїздки разом із сім'ями по Україні, кількість працівників Національного банку	461
Закордонні тури вихідного дня для працівників разом із сім'ями, кількість працівників Національного банку	391
Перебування в літніх дитячих таборах, кількість дітей працівників Національного банку	236
Заняття у фітнес клубі, кількість працівників Національного банку	156
Культурно-масові події для колективу Національного банку	4
Подарункові сертифікати для членів Профспілки, одиниць	1500
Кількість працівників, які вступили до Профспілки протягом 2019 року	236

Фінансова грамотність

У вересні 2019 року Національний банк отримав мандат на підвищення фінансової грамотності українців. Відповідні зміни внесено в Закон України "Про Національний банк України".

У червні 2019 року презентовано бачення Стратегії із фінансової грамотності. Цей документ покликаний уніфікувати, скоординувати та об'єднати зусилля державних органів, бізнесу та громадянського суспільства, спрямовані на підвищення фінансової грамотності на національному рівні.

5 ключових рішень-пріоритетів стратегії:

- змінити фінансову культуру – податкову, кредитну, інвестиційну, пенсійну тощо;
- сформувати фінансово-обізнаного українця;

- сфокусуватися на молоді віком від 10 до 24 років. Це агенти змін, які навчають своїх друзів, батьків, бабусь та дідусів фінансовим знанням та навичкам;
- розробити єдину комунікаційну платформу, яка об'єднає усі зацікавлені сторони та заходи, стане впізнаваною та допоможе розбудувати довіру до Національного банку;
- створити Освітньо-інформаційний центр Національного банку, у якому поєднуюватимуться visitor center, музей грошей, центр просвіти молоді та центр компетенцій вчителів.

Національний банк продовжує роботу над підвищенням рівня фінансової грамотності серед громадян України. У 2019 році проведено понад 700 заходів з фінансової обізнаності для різних цільових аудиторій і різного масштабу.

4.2.6. Природні ресурси

Національний банк та його працівники піклуються про збереження навколишнього природного середовища.

Зокрема, в Національному банку організовано збір та здавання вторинної сировини. Запроваджено пілотний проєкт зі збору пластикових пет-пляшок у будівлях Національного банку.

	2019		2018	
	Вага, кг	Сума, тис. грн	Вага, кг	Сума, тис. грн
Макулатура на переробку	47 178	90,3	63 725	113,2
Пет-тара (пляшки пластикові)	590	3,5	–	–
Відходи поліетилену змішаного (несортовані)	13 380	19,7	–	–
Усього		113,5		113,2

Національний банк у межах підвищення корпоративної соціальної відповідальності долучається до світової практики зменшення негативного впливу на довкілля. Концепція передбачає поступову заміну наявного парку автомобілів на більш економічні автомобілі з метою зменшення рівня викидів вуглекислого газу (CO₂) в атмосферу та оптимізації витрат. Так, з початку 2019 року почали експлуатуватися три електромобілі Hyundai IONIQ Electric, які забезпечують нульові викиди в атмосферу, мають потужну динаміку і відповідають сучасним вимогам.

Протягом 2019 року відбулась оптимізація автомобільного парку Національного банку, зокрема виводились з експлуатації автомобілі з більшим споживанням палива та вводились більш економічні, з меншими викидами вуглекислого газу в атмосферу. Це дало змогу зменшити обсяги споживання паливно-мастильних матеріалів на 32% – з майже 300 тисяч літрів у 2018 році до 202 тисяч літрів у 2019 році.

Національний банк забезпечує водопостачання та водовідведення стічних вод на договірних умовах зі спеціалізованими організаціями, щоквартально та щомісячно здійснюється контроль за якістю стічних вод, упроваджуються заходи щодо зменшення концентрації миючих та небезпечних речовин у зворотних водах. Промислові об'єкти Національного банку оснащені власними очисними спорудами та промислово-санітарними лабораторіями.

Витрати, пов'язані з охороною навколишнього середовища, подано в таблиці нижче:

	2019	2018
	(у тисячах гривень)	
Утримання та експлуатаційне обслуговування пілогозоочисного устаткування та систем вентиляції	2779,9	3226,0
Утримання та експлуатаційне обслуговування систем каналізації	1569,9	862,5
Контроль за концентрацією забруднюючих речовин у зворотних водах	6,7	24,6
Очищення зворотних вод (включаючи запобігання та очищення скидів у поверхневі води)	1576,6	887,1
Усього витрати на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування	4336,5	4113,1

Частина 5. Перспективи розвитку

Головне досягнення Національного банку у 2019 році – входження інфляції у цільовий діапазон. Споживча інфляція сповільнилася з 9,8% у 2018 році до 4,1% у 2019 році. Отже, за підсумками минулого року Національний банк досягнув середньострокової інфляційної цілі $5\% \pm 1$ в.п., визначеної ще у 2015 році. Водночас зростання української економіки є максимальним за останні 8 років. На тлі низької інфляції суттєво зросли реальні доходи українців.

Завдяки макроекономічній стабілізації підвищувався інтерес інвесторів до гривневих фінансових інструментів та зростала продуктивність української економіки. Також збільшувався приплив іноземної валюти в Україну, а регулятор за підсумками року викупив з ринку майже 8 мільярдів доларів США – у п'ятеро більше, ніж роком раніше, а обсяг міжнародних резервів перевищив шестирічний максимум.

Банківський сектор вдруге за шість років продемонстрував прибутковість, до того ж рекордну. Вона стала можливою за рахунок активізації банками кредитування, насамперед роздрібного гривневого.

Національний банк також отримав розширення свого мандата: український парламент ухвалив відповідні закони, надавши повноваження центробанку для захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення фінансової грамотності, а також регулювання та нагляду за значною частиною небанківських фінансових установ.

Україна увійшла в 2020 рік із гарною новиною від Міжнародного валютного фонду: на технічному рівні вже досягнуто домовленості щодо розширеної трирічної програми фінансування. Майбутня програма буде направлена на підтримку реформ в Україні. Це – чіткий сигнал інвесторам та нашим партнерам щодо реального проведення необхідних для України структурних реформ.

Крім того, Національний банк уперше отримав міжнародне визнання, ставши переможцем престижної міжнародної нагороди Central Banking Awards у категорії "Прозорість".

Основні досягнення 2019 року за стратегічними цілями:

Стратегічні цілі Національного банку	Основні досягнення 2019 року
1. Низька та стабільна інфляція	<ul style="list-style-type: none"> Досягнуто середньострокову інфляційну ціль $5\% \pm 1$ в.п., визначену ще у 2015 році. Основним чинником цього виступала послідовна монетарна політика. Завдяки стійкому зниженню інфляційного тиску Національний банк отримав змогу знизити ключову процентну ставку Національного банку (облікову ставку) з 18% до 13,5% за рік для стимулювання економічного зростання. Започатковано публікацію прогнозу облікової ставки з метою підвищення прозорості та передбачуваності монетарної політики.
2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система	<ul style="list-style-type: none"> Банківська система – стабільна, прозора та демонструє рекордний прибуток. За рік жоден банк не був виведений через неплатоспроможність. Прибуток банків за 11 місяців 2019 року становив 59 мільярдів гривень, що втричі більше, ніж торік, а з 75 діючих банків прибутковими були 70. Проведено стрес-тестування 29 найбільших банків України. Банківський сектор є достатньо стійким за поточних макроекономічних умов, проте низка великих банків має посилити свою стійкість на випадок жорсткої кризи. Проведено оцінку банків (SREP) із застосуванням єдиних підходів, які використовуються в країнах ЄС відповідно до вимог CRD IV та CRR II.
3. Відновлення кредитування	<ul style="list-style-type: none"> Банки продовжили збільшувати кредитування населення. Так, у листопаді 2019 року гривневий портфель кредитів фізичним особам зріс на 24,7% до 168 мільярдів гривень. Також створено умови для поживлення кредитування бізнесу. Продовжено можливості для реструктуризації заборгованості бізнесу завдяки пролонгації на три роки дії Закону України "Про фінансову реструктуризацію". Зокрема, передбачено можливість проведення спільної процедури фінансової реструктуризації для кількох боржників, які є пов'язаними особами (тобто перебувають під спільним контролем), та мають різних (неспільних) кредиторів. Полегшено умови отримання кредитів малим та середнім бізнесом завдяки підвищенню ліміту для портфельної оцінки кредитів МСБ з 2 мільйона гривень до 5 мільйонів гривень. Тому банки застосовуватимуть портфельний підхід до кредитів поки вони погашаються своєчасно. За такими кредитами банки визначатимуть мінімальний кредитний ризик. Спрощений підхід до оцінки кредитних ризиків фізичних осіб-підприємців також спростить формальні процедури з кредитного адміністрування.
4. Ефективне регулювання фінансового сектору	<ul style="list-style-type: none"> Ухвалено розподіл функцій Нацкомфінпрослуг між Національним банком та НКЦПФР (так званий "Спліт"). З липня 2020 року до мандату центробанку буде включено регулювання страхових, лізингових, фінансових компаній, кредитних спілок, ломбардів та бюро кредитних історій, а НКЦПФР регулюватиме недержавні пенсійні фонди та фонди фінансування будівництва.
5. Вільний рух капіталу	<ul style="list-style-type: none"> Закон України "Про валюту і валютні операції", який дав "зелене світло" валютній лібералізації, набрав чинності.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Запрацювала проста, зрозуміла і прозора нова нормативно-правова база у сфері валютного регулювання. Замість 56 підзаконних актів запроваджено 7 основних валютних регуляцій. ▪ Пом'якшено або взагалі скасовано близько 40 обмежень для валютних операцій бізнесу, банків, іноземних інвесторів та населення завдяки наявності сприятливих макроекономічних умов. ▪ Підписана угода про кореспондентські відносини між міжнародним депозитарієм цінних паперів Clearstream та Національним банком. Відповідно, відкрито рахунок у цінних паперах у депозитарії Національного банку, що спрощує доступ іноземних інвесторів до українського ринку цінних паперів, а саме облігацій внутрішньої державної позики.
<p>6. Фінансова інклюзія</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Національний банк отримав мандат на підвищення фінансової грамотності українців. Надання центральному банку повноважень здійснювати заходи з фінансової грамотності ухвалено Верховною Радою відповідними змінами до Закону України "Про Національний банк України". ▪ Проведено другий форум Finclusion.UA, на якому публічно презентовано бачення Стратегії фінансової грамотності України. Форум став платформою для дискусії на тему доступності фінансових послуг в Україні, а також для обміну ідеями зі співпраці держави, бізнесу і неурядових організацій та формування спільного бачення шляхів підвищення фінансової залученості українців. ▪ Із ухваленням відповідного закону Національний банк отримав повноваження для здійснення захисту прав споживачів фінансових послуг. Створено підрозділ із захисту прав споживачів у структурі регулятора, який опікуватиметься цим блоком питань.
<p>7. Сучасний, відкритий, незалежний, ефективний центральний банк</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Національний банк уперше отримав престижну міжнародну нагороду Central Banking Awards у категорії "Прозорість" від профільного журналу про діяльність центральних банків та фінансових регуляторів Central Banking. Урочисте вручення нагороди відбулось 13 березня 2019 року у Лондоні, Велика Британія. ▪ Почав поступово покращуватися баланс довіри до Національного банку. Згідно з дослідженнями Центру ім.Разумкова, якщо у лютому 2019 року українців, які не довіряли Національному банку, було більше на 47,4%, то у листопаді цей показник становив 23,4%. ▪ Запущено новий веб-сайт Національного банку, який відповідає новому корпоративному стилю, має зручну навігацію, адаптивну верстку, наскрізний пошук для зручності користування. Він також має тісну інтеграцію з внутрішніми інформаційними системами для прозорого висвітлення для широкої цільової аудиторії показників роботи банківської системи (інтерактивні графіки, відкриті дані, довідники та реєстри).

Розроблення стратегії Національного банку до 2025 року

У 2019 році розроблена та затверджена Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (далі – Стратегія 2025). Розроблення Стратегії 2025 відбувалося відповідно до підписаного Меморандуму про взаєморозуміння та співробітництво між Національним банком, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та Міністерством фінансів України з питань підготовки та впровадження стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Він передбачає спільне розроблення та впровадження Стратегії з метою реформування та розвитку фінансового сектору України відповідно до провідних міжнародних практик та подальшої імплементації заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Реалізація Стратегії 2025 створить умови для сталого зростання фінансового сектору України, його конкурентоспроможності в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір і забезпечить:

- задоволення потреб споживачів у якісних та доступних фінансових послугах;
- зменшення вартості та подовження строківості фінансового ресурсу для держави та підприємств;
- підвищення конкурентоспроможності економіки України в цілому.

Стратегія 2025 поділяється на п'ять стратегічних напрямів: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток

Основні стратегічні цілі наведені в таблиці:

Стратегічні напрями	Стратегічні цілі
1. Фінансова стабільність	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ефективне регулювання фінансового сектору та удосконалення наглядових підходів ▪ Прозорий фінансовий сектор ▪ Стійкість фінансового сектору до викликів (шоків) ▪ Підвищення якості корпоративного управління та управління ризиками у фінансовому секторі
2. Макроекономічний розвиток	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Забезпечення стійкості державних фінансів ▪ Сприяння кредитуванню економіки ▪ Посилення захисту прав кредиторів та інвесторів ▪ Створення умов для залучення довгострокових ресурсів
3. Фінансова інклюзія	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами ▪ Посилення захисту прав споживачів фінансових послуг ▪ Підвищення рівня фінансової грамотності населення
4. Розвиток фінансових ринків	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сприяння розвитку ринків небанківських фінансових послуг ▪ Ефективна інфраструктура ринків капіталу ▪ Створення ліквідних ринків фінансових інструментів та механізмів/інструментів зниження ризиків здійснення фінансових операцій ▪ Інтеграція фінансового ринку України у світовий фінансовий простір
5. Інноваційний розвиток	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта ▪ Забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів ▪ Забезпечення розвитку SupTech&RegTech ▪ Розвиток цифрової економіки

На основі Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року Національний банк планує у 2020 році розроблення Стратегії Національного банку до 2025 року та комплексне розроблення функціональних стратегій.

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року в повному обсязі розміщена на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку за посиланням <https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 26 березня 2020 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Національний
банк України

Консолідована фінансова звітність

за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року

Зміст

ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ:

Консолідований звіт про фінансовий стан	1
Консолідований звіт про сукупні доходи	2
Консолідований звіт про рух грошових коштів	3
Консолідований звіт про зміни у власному капіталі	4
Примітки до консолідованої фінансової звітності	5

1	Основна діяльність	5
2	Основи облікової політики та складання звітності	7
3	Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку	20
4	Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	22
5	Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	24
6	Цінні папери нерезидентів	27
7	Авуари в СПЗ	31
8	Цінні папери України	32
9	Кредити банкам та іншим позичальникам	35
10	Внески в рахунок квоти МВФ	37
11	Основні засоби та нематеріальні активи	38
12	Інші активи	39
13	Кошти банків	40
14	Кошти державних та інших установ	40
15	Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	41
16	Кредити отримані	41
17	Зобов'язання перед МВФ	41
18	Інші зобов'язання	42
19	Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	43
20	Управління капіталом	45
21	Грошові кошти та їх еквіваленти	45
22	Процентні доходи та витрати	46
23	Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	47
24	Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	47
25	Інші доходи	48
26	Витрати на утримання персоналу	48
27	Адміністративно-господарські та інші витрати	48
28	Управління фінансовими ризиками	49
29	Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику	52
30	Кредитний ризик	53
31	Валютний ризик	60
32	Процентний ризик	61
33	Ризик ліквідності	64
34	Умовні зобов'язання, зобов'язання із надання кредитів і похідні фінансові інструменти	66
35	Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань	67
36	Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки	70
37	Операції зі зв'язаними сторонами	71
38	Події, що відбулися після звітної дати	73

Звіт незалежного аудитора

Раді та Правлінню Національного банку України

Звіт щодо аудиту консолідованої фінансової звітності

Думка

Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку України та його дочірньої компанії (далі - «Національний банк», представленої на сторінках 1-73, що складається з консолідованого звіту про фінансовий стан на 31 грудня 2019 року, та консолідованого звіту про сукупні доходи, консолідованого звіту про рух грошових коштів та консолідованого звіту про зміни у власному капіталі за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до консолідованої фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

На нашу думку, консолідована фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах консолідований фінансовий стан Національного банку на 31 грудня 2019 року, та його консолідовані фінансові результати і консолідовані грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності («МСФЗ») та відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV щодо складання фінансової звітності.

Основа для думки

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту («МСА»). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності» нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Національного банку згідно з Кодексом етики професійних бухгалтерів Ради з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) («Кодекс РМСЕБ») та етичними вимогами, застосовними в Україні до нашого аудиту консолідованої фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки.

Ключові питання аудиту, що охоплюють найбільш значущі ризики суттєвих викривлень, включно з оціненими ризиками суттєвих викривлень внаслідок шахрайства

Ключові питання аудиту – це питання, які на наше професійне судження, були найбільш значущими під час нашого аудиту консолідованої фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядалися в контексті нашого аудиту консолідованої фінансової звітності в цілому та враховувалися при формуванні думки щодо неї, при цьому ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань. Щодо кожного питання, описаного нижче, наш опис того, як відповідне питання розглядалось під час нашого аудиту, наведено в цьому контексті.

Ми виконали обов'язки, що описані в розділі «Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності» нашого звіту, в тому числі щодо цих питань. Відповідно, наш аудит включав виконання процедур, розроблених у відповідь на нашу оцінку ризиків суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності. Результати наших аудиторських процедур, в тому числі процедур, що були виконані під час розгляду зазначених нижче питань, служать основою для висловлення нашої аудиторської думки щодо консолідованої фінансової звітності, що додається.

Ключове питання аудиту	Як відповідне ключове питання було розглянуто під час нашого аудиту
Оцінка очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю	
Станом на 31 грудня 2019 року, цінні папери України у портфелі Національного банку включали боргові цінні папери за амортизованою вартістю у сумі 346 204 млн. грн., що склало 33% від консолідованих загальних активів (Примітка 8).	Наші процедури, серед іншого, включали отримання розуміння та аналіз суджень, що були застосовані керівництвом при оцінці розміру очікуваних кредитних збитків щодо боргових цінних паперів за амортизованою вартістю.
Оцінка очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю, вимагає застосування судження керівництва (як розкрито Примітках 2 та 3 до консолідованої фінансової звітності), зокрема щодо оцінки ймовірності дефолту та збитків при події дефолту за діапазоном зважених сценаріїв; а також, щодо ідентифікації значного збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання та/або знецінення таких боргових цінних паперів.	Ми провели оцінку щодо того чи є наявним значне збільшення кредитного ризику або знецінення щодо таких боргових цінних паперів на звітну дату. Ми також провели незалежну оцінку за діапазоном сценаріїв зважених на ймовірність, за допомогою наших спеціалістів з оцінки, розміру очікуваних кредитних збитків по боргових цінних паперах за амортизованою вартістю та порівняли із оцінкою Національного банку.
Приймаючи до уваги значущість залишків боргових цінних паперів за амортизованою вартістю для консолідованої фінансової звітності та суб'єктивність оцінки очікуваних кредитних збитків це питання було визначено нами як ключове питання аудиту.	Крім того, ми проаналізували розкриття щодо очікуваних кредитних збитків за борговими цінними паперами за амортизованою вартістю, що представлені у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Оцінка боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки

Станом на 31 грудня 2019 року, портфель цінних паперів нерезидентів Національного банку включав боргові цінні папери балансовою вартістю 504 858 млн. грн., які оцінюються за справедливою вартістю через прибутки чи збитки, що складало 48% консолідованих загальних активів (Примітка 6). Ці цінні папери було класифіковано за рівнями 1, 2 та 3 ієрархії справедливої вартості.

Боргові цінні папери за справедливою вартістю було оцінено виходячи з котирувань на активному ринку (вхідні дані Рівня 1) або, у випадку коригувань, за скоригованими котируваннями (вхідні дані Рівня 2), або, за відсутності котирувань на активному ринку, виходячи із моделей оцінки (Рівень 3) (Примітка 35). Судження щодо використання вхідних даних можуть призводити до різної класифікації за рівнями ієрархії справедливої вартості та сум справедливої вартості.

Ми визначили оцінку боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки як ключове питання аудиту внаслідок застосованих суджень щодо оцінки справедливої вартості, а також внаслідок значущості таких активів для консолідованої фінансової звітності та впливу зміни в оцінці на прибутки та збитки.

Наші аудиторські процедури, виконані щодо оцінки боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки як ключового питання аудиту, серед іншого, включали:

- а) Отримання розуміння процесу оцінки справедливої вартості, ключових джерел вхідних даних та припущень застосованих Національним банком;
- б) Оцінку правильності методології та ключових припущень, із використанням експертного судження наших спеціалістів з оцінки, що було використано керівництвом при оцінці справедливої вартості боргових цінних паперів;
- в) Незалежна оцінка боргових цінних паперів, виходячи із експертного судження наших спеціалістів з оцінки, на основі загальнодоступних ринкових даних та порівняння з оцінкою Національного банку;
- г) Тестування ключових вхідних даних (ставок дисконтування, грошових потоків) та перерахунок сум справедливої вартості за вибіркою боргових цінних паперів класифікованих за Рівнем 3;
- г) Аналіз розкриттів щодо боргових цінних паперів за справедливою вартістю через прибутки чи збитки, що представлені у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Інші питання

Аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку станом на 31 грудня 2018 року та за рік, що закінчився зазначеною датою, було проведено іншим аудитором, який випустив звіт незалежного аудитора 16 квітня 2019 року з немодифікованою думкою.

Інша інформація, що включена до Консолідованого звіту про управління Національного банку та Річного Звіту Національного банку за 2019 рік

Інша інформація складається з інформації, яка міститься в Консолідованому звіті про управління, але не включає консолідовану фінансову звітність та наш звіт аудитора щодо неї, який ми отримали до дати цього звіту аудитора, та Річного Звіту Національного банку за 2019 рік, який ми очікуємо отримати після цієї дати. Управлінський персонал несе відповідальність за іншу інформацію.

Наша думка щодо консолідованої фінансової звітності не поширюється на іншу інформацію та ми не робимо висновок та не будемо робити висновок з будь-яким рівнем впевненості щодо цієї іншої інформації.

У зв'язку з нашим аудитом консолідованої фінансової звітності нашою відповідальністю є ознайомитися з іншою інформацією та при цьому розглянути, чи існує суттєва невідповідність між іншою інформацією та консолідованою фінансовою звітністю або нашими знаннями, отриманими під час аудиту, або чи ця інша інформація виглядає такою, що містить суттєве викривлення.

Якщо, на основі проведеної нами роботи, ми доходимо висновку, що існує суттєве викривлення іншої інформації отриманої до дати цього звіту аудитора, ми зобов'язані повідомити про цей факт. Ми не виявили таких фактів, які б необхідно було включити до звіту.

Відповідальність управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за консолідовану фінансову звітність

Управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання консолідованої фінансової звітності відповідно до МСФЗ та за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання консолідованої фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

При складанні консолідованої фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Національного банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, окрім випадків, коли ті, кого наділено найвищими повноваженнями, або планують ліквідувати Національний банк чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями, несуть відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Національного банку.

Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності

Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що консолідована фінансова звітність в цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї консолідованої фінансової звітності.

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм протягом всього завдання з аудиту. Окрім того, ми:

- ▶ ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо та виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, та отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок помилки, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, невірні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю;
- ▶ отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю Національного банку;
- ▶ оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом;
- ▶ доходимо висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та, на основі отриманих аудиторських доказів, доходимо висновку, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, що може поставити під значний сумнів здатність Національного банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в нашому звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у консолідованій фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Тим не менш, майбутні події або умови можуть примусити Національного банку припинити свою діяльність на безперервній основі;
- ▶ оцінюємо загальне подання, структуру та зміст консолідованої фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує консолідована фінансова

звітність операції та події, що лежать в основі її складання, так, щоб досягти достовірного подання.

- ▶ отримуємо прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі щодо фінансової інформації суб'єктів господарювання або господарської діяльності Національного банку та його дочірньої компанії для висловлення думки щодо консолідованої фінансової звітності. Ми несемо відповідальність за керування, нагляд та виконання аудиту Національного банку та його дочірньої компанії. Ми несемо відповідальність за висловлення нами аудиторської думки.

Ми повідомляємо Аудиторському комітету Ради Національного банку разом з іншими питаннями інформацію про запланований обсяг та час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, включаючи будь-які суттєві недоліки системи внутрішнього контролю, виявлені нами під час аудиту.

Ми також надаємо Аудиторському комітету Ради Національного банку твердження, що ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатись такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовно, щодо відповідних застережних заходів.

З переліку всіх питань, інформація щодо яких надавалась Аудиторському комітету Ради Національного банку ми визначили ті, що були найбільш значущими під час аудиту консолідованої фінансової звітності поточного періоду, тобто ті, які є ключовими питаннями аудиту.

Звіт щодо вимог інших законодавчих і нормативних актів

Додатково до вимог Міжнародних стандартів аудиту, у звіті незалежного аудитора ми надаємо також інформацію відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII («Закон № 2258-VIII»):

Призначення аудитора та загальна тривалість продовження повноважень

22 жовтня 2019 року нас було вперше призначено Радою Національного банку в якості незалежних аудиторів для проведення обов'язкового аудиту консолідованої фінансової звітності Національного банку строком на п'ять років.

Щодо узгодження звіту незалежного аудитора з додатковим звітом для аудиторського комітету

Ми підтверджуємо, що наш звіт незалежного аудитора узгоджується з додатковим звітом для Аудиторського комітету Ради Національного банку, який ми випустили 26 березня 2020 року відповідно до вимог ст. 35 Закону № 2258-VIII.

Надання неаудиторських послуг

Ми заявляємо, що неаудиторські послуги, на які встановлено обмеження у ч. 4 ст. 6 Закону № 2258-VIII, нами не надавались. Також, ми не надавали Національному банку Компанії жодних неаудиторських послуг.

Партнером завдання з аудиту, результатом якого є цей звіт незалежного аудитора, є Студинська Ю.С.

Від імені ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги»:

Свістич О.М.
Генеральний директор

Студинська Ю.С.
Партнер

Номер запису в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності 101250
м. Київ, Україна

Номер запису в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності 101256

27 березня 2020 року

ТОВ «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» включено до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, який веде Аудиторська палата України.
Номер реєстрації у Реєстрі: 3516.

Консолідований звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2019 року

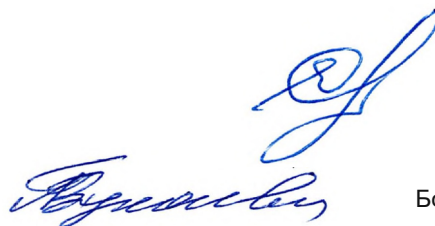
	Примітки	2019	2018
(у мільйонах гривень)			
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	5	90 168	116 681
Цінні папери нерезидентів	6	504 979	432 991
Авуари в СПЗ	7	234	100
Монетарне золото		28 223	27 752
Цінні папери України	8	347 191	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	9	13 843	22 145
Внутрішній державний борг		1 727	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	10	65 894	77 472
Основні засоби та нематеріальні активи	11	4 386	4 780
Інші активи	12	4 188	4 188
Усього активів		1 060 833	1 049 379
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		425 256	400 334
Кошти банків	13	78 444	38 509
Кошти державних та інших установ	14	38 982	47 727
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	19	42 722	64 898
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15	151 932	61 867
Кредити отримані	16	2 369	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	17	171 059	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	17	65 886	77 462
Інші зобов'язання	18	810	1 006
Усього зобов'язань		977 460	911 872
Власний капітал			
Статутний капітал	20	100	100
Загальні та інші резерви	20	51 439	56 091
Резерви переоцінки активів і зобов'язань	20	31 790	81 274
Усього власного капіталу		83 329	137 465
Неконтрольована частка		44	42
Усього капіталу		83 373	137 507
Усього пасивів		1 060 833	1 049 379

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 26 березня 2020 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5-73, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про сукупні доходи за 2019 рік

	Примітки	2019	2018
(у мільйонах гривень)			
Процентні доходи	22	36 702	47 908
Процентні витрати	22	(16 353)	(13 527)
Чистий процентний дохід до вивільнення резервів		20 349	34 381
Чисте вивільнення резервів за основними процентними фінансовими активами	5,8,9,12	1 668	498
Чистий процентний дохід після вивільнення резервів		22 017	34 879
Комісійні доходи		283	354
Комісійні витрати		(31)	(1 212)
Чистий комісійний дохід/(витрати)		252	(858)
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	23	(43 441)	(2 223)
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	24	13 431	6 709
Інші доходи	25	1 028	1 019
Усього чистих доходів		(6 713)	39 526
Витрати на утримання персоналу	26	(1 769)	(1 459)
Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції		(1 146)	(1 001)
Адміністративно-господарські та інші витрати (Відрахування до) / вивільнення/ резерву забезпечення під імовірні зобов'язання	27	(1 372)	(1 320)
Чисте збільшення резервів за іншими активами	12	(181)	(4)
(Збиток)/прибуток до оподаткування		(11 300)	37 824
Витрати з податку на прибуток дочірньої компанії		(7)	(9)
(Збиток)/прибуток за рік		(11 307)	37 815
Інші сукупні доходи, які не підлягають перекласифікації як складові прибутків або збитків у наступних періодах:			
Переоцінка банківських металів		143	(99)
Інші сукупні (витрати)/доходи за рік		143	(99)
Разом сукупні (витрати)/доходи за рік		(11 164)	37 716
(Збиток)/прибуток за рік, який належить:			
Національному банку України		(11 309)	37 810
неконтрольованій частці		2	5
		(11 307)	37 815
Сукупні (витрати)/доходи, які належать:			
Національному банку України		(11 166)	37 711
неконтрольованій частці		2	5
		(11 164)	37 716

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 26 березня 2020 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Директор
Департаменту фінансового контролінгу

Олег СТРИНЖА

Примітки, подані на сторінках 5-73, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2019 рік

	Примітки	2019	2018*
(у мільйонах гривень)			
Операційна діяльність			
Проценти отримані		40 007	44 406
Комісії отримані		284	354
Інші доходи		1 855	1 095
Проценти сплачені		(16 020)	(17 345)
Комісії сплачені		(46)	(1 222)
Інші витрати		(4 862)	(3 474)
Сплачені податки, збори і платежі		(403)	(320)
Перерахування коштів до Державного бюджету України	19	(64 898)	(44 614)
Зменшення кредитів банкам та іншим позичальникам		10 335	11 897
Погашення внутрішнього державного боргу		132	132
Збільшення/(зменшення) коштів банків на вимогу		40 052	(1 506)
Збільшення/(зменшення) коштів державних та інших установ		26 702	(6 171)
(Збільшення)/зменшення інших активів		(1 327)	1 144
(Зменшення)/збільшення інших зобов'язань		(963)	345
Інший рух коштів		(908)	(678)
Чисте надходження/(вибуття) грошових коштів від операційної діяльності		29 940	(15 957)
Інвестиційна діяльність			
Зменшення розміщених строкових депозитів		–	1 434
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(128 411)	(25 007)
Придбання монетарного золота		(128)	(29)
Погашення цінних паперів України		11 024	13 422
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(285)	(124)
Продаж основних засобів та нематеріальних активів		79	2
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності		(117 721)	(10 302)
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг	21	24 922	38 575
Надходження коштів від отриманих кредитів МВФ		–	38 309
Погашення зобов'язань перед МВФ	21	(15 438)	(19 989)
Строкові депозити (залучені)/повернені	21	(40)	9
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	21	90 022	(5 076)
Чисте надходження грошових коштів від фінансової діяльності		99 466	51 828
Вплив зміни валютних курсів		(38 582)	6 433
Чистий рух грошових коштів та їх еквівалентів		(26 897)	32 002
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року		116 516	84 514
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	21	89 619	116 516

* Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2018 року (примітка 2).

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 26 березня 2020 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5-73, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Консолідований звіт про зміни у власному капіталі за 2019 рік

	Примітки	Статутний капітал	Загальні та інші резерви	Резерв переоцінки активів і зобов'язань	Усього власного капіталу	Неконтрольована частка	Усього капіталу
(у мільйонах гривень)							
Залишок на 01 січня 2018 року після коригування		100	75 086	89 698	164 884	37	164 921
Усього сукупних доходів за 2018 рік		-	37 810	(99)	37 711	5	37 716
Результат від передавання активів	11	-	(232)	-	(232)	-	(232)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	19	-	181	(181)	-	-	-
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	19	-	530	(530)	-	-	-
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки	19	-	(1 617)	1 617	-	-	-
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки	19	-	(40)	40	-	-	-
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	19	-	9 271	(9 271)	-	-	-
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2018 рік до Державного бюджету України	19	-	(64 898)	-	(64 898)	-	(64 898)
Залишок на 31 грудня 2018 року		100	56 091	81 274	137 465	42	137 507
Усього сукупних доходів за 2019 рік			(11 309)	143	(11 166)	2	(11 164)
Результат від передавання активів	11	-	(248)	-	(248)	-	(248)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	19	-	173	(173)	-	-	-
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	19	-	1 057	(1 057)	-	-	-
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки	19	-	(4 677)	4 677	-	-	-
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	19	-	53 074	(53 074)	-	-	-
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2019 рік до Державного бюджету України	19	-	(42 722)	-	(42 722)	-	(42 722)
Залишок на 31 грудня 2019 року		100	51 439	31 790	83 329	44	83 373

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 26 березня 2020 року.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

Примітки, подані на сторінках 5-73, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Примітки до консолідованої фінансової звітності

1 Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України. Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань і капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк виконує такі основні функції:

відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку, визначає та проводить грошово-кредитну політику;

монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;

забезпечує накопичення та зберігання міжнародних (золотовалютних) резервів (далі – міжнародні резерви) і здійснення операцій з ними та банківськими металами;

є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі;

представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний нагляд за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

організовує та здійснює інкасацію та перевезення валютних цінностей, у визначеному Національним

банком порядку видає юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації, зупиняє, поновлює та відкликає їх;

визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку;

здійснює захист прав споживачів фінансових послуг, що надаються банками, а також іншими фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк;

організовує роботу та здійснює заходи з підвищення рівня фінансової грамотності населення;

здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної Законом України “Про Національний банк України”.

Згідно із Законом України “Про Національний банк України” Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає на відкритому ринку цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, продає пам'ятні монети з дорогоцінних і недорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки Державної казначейської служби України, рахунки міжнародних організацій та здійснює інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію державних цінних паперів України.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат та розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, а також виконує

інші функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України. Рада Національного банку створює Аудиторський комітет з метою оцінки надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти та достовірності річної фінансової звітності Національного банку.

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2019 та 2018 років входять центральний апарат та відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність виключно в межах завдань і функцій Національного банку, установлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою компанією Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр). Частка Національного банку у капіталі Розрахункового центру становить 83,55% станом на 31 грудня 2019 року (станом на 31 грудня 2018 року – 83,55%).

Статутний капітал Розрахункового центру на 31 грудня 2019 та 2018 років становить 206,7 мільйона гривень, який складається з простих іменних акцій номінальною вартістю 1 000 гривень кожна.

Винятковою компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за тими цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку (далі – КНПФ). Національний банк здійснює адміністрування та зберігання активів Корпоративного КНПФ.

Національний банк провів аналіз наявності контролю, необхідного для консолідації відповідно до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” стосовно КНПФ. Національний банк є засновником, проте не зазнає ризиків та не має права щодо змінних результатів його діяльності. Відповідно до МСФЗ 10 Національний банк не має контролю за КНПФ та, відповідно, КНПФ не було консолідовано під час складання цієї консолідованої фінансової звітності.

Інвестиції Національного банку в асоційовану компанію станом на 31 грудня 2019 року представлені Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України” (станом на 31 грудня 2018 року інвестиції Національного банку в асоційовані компанії представлені Німецько-Українським фондом та Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України”).

Національний банк, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та інші учасники фондового ринку є акціонерами Публічного акціонерного товариства “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій). Згідно зі статутом, Національний депозитарій проводить діяльність із депозитарного обліку та обслуговування обліку цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах клієнтів.

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк володіє 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень (у 2018 році – 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень). Частка участі Національного банку в статутному капіталі Національного депозитарію на 31 грудня 2019 року становить 25% (на 31 грудня 2018 року – 25%).

Німецько-Український фонд (далі – НУФ) заснований Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, Національним банком і Німецькою кредитною установою для відбудови, зареєстрованою в Німеччині. Основною сферою діяльності НУФ є підвищення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств України шляхом їх фінансування через уповноважені українські банки-учасники (з використанням коштів НУФ). Частка участі Національного банку в статутному капіталі НУФ на 31 грудня 2018 року становила 31,25%.

У березні 2019 року в результаті виходу Німецької кредитної установи для відбудови зі складу учасників частки участі Національного банку та Міністерства фінансів України в статутному капіталі НУФ збільшилися та становили відповідно 50% та 50%.

У грудні 2019 року здійснено передавання частки Національного банку в статутному капіталі НУФ в управління Міністерства фінансів України, що призвело до втрати прав керувати значущими видами діяльності НУФ (примітка 12). Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк не є учасником НУФ, не має контролю над НУФ та припинив визнання цієї інвестиції.

Затвердження консолідованої фінансової звітності належить до повноважень Ради Національного банку.

2 Основи облікової політики та складання звітності

Консолідована фінансова звітність Національного банку складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, та Законів України “Про Національний банк в Україні”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо складання фінансової звітності.

Ця консолідована фінансова звітність була підготовлена на основі припущення, що Національний банк є організацією, здатною продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Ця консолідована фінансова звітність була складена за принципом оцінки за історичною вартістю, за винятком фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток та похідних фінансових інструментів. Консолідована фінансова звітність представлена в національній валюті України – гривні, що є функціональною валютою та валютою представлення консолідованої фінансової звітності. Консолідована фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Основа консолідації

Консолідована фінансова звітність складається з фінансової звітності Національного банку та його дочірньої компанії станом на 31 грудня 2019 року.

Дочірньою компанією є компанія, яку контролює Національний банк. Наявність контролю визначається в разі виконання одночасно таких умов:

- наявність владних повноважень стосовно об'єкта інвестування;
- права щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування та можливість зазнавати ризиків;
- спроможність використовувати свої владні повноваження щодо об'єкта інвестування з метою впливу на результати Національного банку.

Дочірня компанія повністю консолідується починаючи з дати фактичного отримання Національним банком контролю за нею (яка, як правило, є датою придбання) і консолідація припиняється починаючи з дати втрати контролю.

Зміна частки участі в дочірній компанії без втрати контролю обліковується як операція з капіталом. Збитки дочірньої компанії відносяться на неконтрольовану частку участі, навіть якщо це призводить до виникнення від'ємного залишку неконтрольованої частки участі.

Якщо Національний банк втрачає контроль за дочірньою компанією, то він припиняє визнання активів та зобов'язань дочірньої компанії (у тому числі відповідного гудвілу), балансової вартості неконтрольованої частки участі, визнає справедливую вартість отриманої

винагороди, справедливую вартість інвестиції, що залишається, а також результат операції у складі прибутків або збитків, перекласифіковує частку Національного банку в компонентах, що раніше були визнані у складі іншого сукупного доходу, до складу прибутків або збитків. У разі вибуття дочірньої компанії шляхом передавання контролю державі в особі Кабінету Міністрів України чи інших державних органів та установ результат такої операції відображається в капіталі.

Під час консолідації звітності дочірніх компаній виключаються всі залишки за внутрішньосистемними операціями, у тому числі суми доходів і витрат за операціями між дочірніми компаніями. Національний банк і його дочірня компанія застосовують єдину облікову політику для складання консолідованої фінансової звітності. Фінансову звітність дочірньої компанії складено за той самий звітний період, що і консолідовану звітність Національного банку.

Інвестиції в асоційовану компанію

Асоційована компанія – це компанія, на діяльність якої Національний банк має суттєвий вплив. Суттєвий вплив – це повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової та операційної політики об'єкта інвестицій, але не контроль чи спільний контроль за фінансовою та операційною політикою.

Інвестиції в асоційовану компанію відображаються за методом участі в капіталі з урахуванням визнаного зменшення корисності та включаються до статті “Інші активи”. Подальші зміни в балансовій вартості відображають зміни частки Національного банку в чистих активах асоційованої компанії, що відбулися після придбання. Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованої компанії з часу здійснення інвестицій та суми визнаного зменшення корисності інвестиції визнаються в складі інших доходів або витрат консолідованого звіту про сукупні доходи. Частка Національного банку в інших змінах капіталу асоційованої компанії, що відбулися з часу здійснення інвестицій, визнається у складі консолідованих звітів про сукупні доходи та про власний капітал. Проте, якщо частка Національного банку у збитках асоційованої компанії дорівнює або перевищує його частку участі в асоційованій компанії, то Національний банк не визнає подальших збитків, за винятком випадків, коли він має зобов'язання здійснювати платежі асоційованій компанії або від її імені. За методом участі в капіталі інвестиції в асоційовану компанію відображаються до останнього дня місяця, в якому об'єкт інвестування не відповідає критеріям асоційованої компанії.

Основні методи оцінки

Фінансові активи та фінансові зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю або за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операцію і надалі відображаються за справедливою

вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передавання зобов'язання у звичайній операції на головному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна) незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншої методики оцінювання.

Ринок, на якому Національний банк, як правило, здійснює операції продажу активу або передавання зобов'язання, приймається за головний ринок або, якщо немає головного ринку, за найсприятливіший ринок. У Національного банку має бути доступ до основного або найсприятливішого ринку на дату оцінки. Національний банк оцінює справедливую вартість активу або зобов'язання, користуючись припущеннями, якими користувалися б учасники ринку, складаючи ціну активу або зобов'язання, та припускаючи, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах.

Якщо для активу або зобов'язання є головний ринок, то оцінка справедливої вартості представляє ціну на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її оцінку отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно сприятливішою на дату оцінки.

Для визначення справедливої вартості фінансових інструментів, щодо яких немає інформації про ринкові ціни із зовнішніх джерел, використовуються такі методики оцінки, як дисконтування грошових потоків і аналіз фінансової інформації про об'єкти інвестування. Застосування методик оцінки може потребувати припущень, що не підкріплені ринковими даними. У цій консолідованій фінансовій звітності інформація щодо припущень розкривається в тих випадках, за яких заміна такого припущення можливим альтернативним варіантом може призвести до суттєвої зміни сум прибутку, доходів, витрат, загальної суми активів чи зобов'язань.

Національний банк застосовує методики оцінювання, що відповідають обставинам і для яких є достатньо даних, щоб оцінити справедливую вартість, максимізуючи використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізуючи використання закритих вхідних даних.

Усі активи та зобов'язання, справедлива вартість яких оцінюється або розкривається у консолідованій фінансовій звітності, класифікуються в межах ієрархії рівнів справедливої вартості, що зазначена нижче, на підставі вхідних даних найнижчого рівня, які є суттєвими для оцінки справедливої вартості в цілому:

- рівень 1 – ціни котирування ідентичних активів або зобов'язань на активному ринку (без будь-яких коригувань);
- рівень 2 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що

належать до найнижчого рівня ієрархії, є прямо або опосередковано спостережуваними на ринку;

- рівень 3 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що належать до найнижчого рівня ієрархії, не спостерігаються на ринку.

Витрати на операцію – додаткові витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням (випуском) або вибуттям фінансового активу чи фінансового зобов'язання, і які не відбулися б, якби операція не відбулася. Витрати на проведення операції не включають премій або дисконтів за борговими інструментами, витрат на фінансування, внутрішніх адміністративних витрат чи витрат на зберігання.

Амортизована собівартість – це сума, за якою фінансовий актив чи фінансове зобов'язання оцінюється під час первісного визнання, мінус погашення основної суми, плюс або мінус накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення, розрахована із застосуванням методу ефективної ставки відсотка, скоригована (для фінансових активів), на суму резерву під кредитні збитки.

Метод ефективної ставки відсотка – метод обчислення амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання та розподілу й визнання процентних доходів чи процентних витрат за відповідний період. Ефективна ставка відсотка – це ставка, за якою очікувані потоки майбутніх грошових платежів або надходжень точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту або у відповідних випадках протягом коротшого терміну до валової балансової вартості фінансового активу або до амортизованої собівартості фінансового зобов'язання.

Ефективна ставка відсотка, скоригована з урахуванням кредитного ризику, – ставка, за якою очікувані потоки майбутніх грошових платежів або надходжень точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового активу до амортизованої собівартості первісно знеціненого фінансового активу.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і монетарні зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют/обліковою ціною банківських металів на дату, яка настає раніше: або на дату розрахунку, або на дату нарахування монетарних активів і зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу/облікової ціни.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років для розрахунку офіційного курсу гривні до долара США враховується інформація про всі угоди з купівлі/продажу доларів США на умовах “тод”, “том” і “спот”, які в день розрахунку офіційного курсу уклалися банками на валютному ринку України з іншими банками та з Національним банком, та інформація про які надавалася Національному банку торговельно-інформаційними системами через

відповідні канали обміну інформацією. Станом на 31 грудня 2019 року офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про котирування BFIX (значення середньозважених курсових/цінових котирувань Bloomberg Generic Price іноземних валют на ринку спот до долара США/долара США до іноземних валют за даними TIC BLOOMBERG) – для валют, за якими в день розрахунку офіційного курсу гривні TIC BLOOMBERG оприлюднила котирування BFIX. Станом на 31 грудня 2018 року офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про щоденні довідкові курси валют до євро, які оприлюднені Європейським центральним банком, та про курси національних валют до долара США, установлені відповідними центральними (національними) банками держав. Офіційний курс гривні до долара США у 2018–2019 роках установлювався кожного робочого дня.

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарному золоті відображаються в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют/обліковою ціною банківських металів, установленим/розрахованою Національним банком на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Монетарне золото – це запаси золота у зливках світового стандарту та монетах не нижче 995 проби, що належать Національному банку та входять до складу міжнародних

резервів. Операції з монетарним золотом можуть здійснюватися тільки між органами грошово-кредитного регулювання різних країн, або між цими органами та міжнародними фінансово-кредитними установами.

Золото, що належить Національному банку, але не є резервним активом, до монетарного не включається.

Монетарне золото обліковується за масою в тройських унціях і його вартістю в гривнях за обліковою ціною банківських металів. Облікова ціна банківських металів розраховується на підставі інформації про цінові котирування BFIX долара США до банківських металів, оприлюдненої TIC BLOOMBERG (або інформації про останню наявну ціну банківських металів, отриманої з офіційного Інтернет-представництва Лондонської асоціації учасників ринку дорогоцінних металів або TIC) та офіційного курсу гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах (нефінансові активи) і відображається в консолідованій фінансовій звітності за обліковою ціною банківських металів на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют/облікова ціна банківських металів, за якими відображені монетарні статті консолідованого звіту про фінансовий стан, та монетарного золота були такими:

	31 грудня 2019 року (у гривнях)	31 грудня 2018 року (у гривнях)
1 долар США	23,6862	27,688264
1 СПЗ	32,7539	38,508604
1 євро	26,422	31,714138
1 тройська унція золота	35 802,17	35 364,835
1 фунт стерлінгів	31,0206	35,131366

Результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті, а також золота, яке розміщене в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют/облікової ціни банківських металів включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Операції з Міжнародним валютним фондом

У відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента в частині отриманих ним коштів. У консолідованій фінансовій звітності Національного банку відображаються всі суми вимог України до МВФ і зобов'язань перед МВФ у частині отриманих Національним банком коштів. Сума відповідних активів уключає авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ (у тому числі резервна позиція в МВФ). Сума відповідних

зобов'язань уключає вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Національним банком за квотою і як фіскальним агентом за його запозиченнями, а також кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій з МВФ, уключаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, у тому числі внески в рахунок квоти МВФ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату консолідованого звіту про фінансовий стан. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та про офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком. Національний банк класифікує авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ у категорію за амортизованою собівартістю.

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи. Невідшкодована комісія за домовленістю про купівлю СПЗ відображається як комісійні витрати. Амортизація витрат, пов'язаних з операціями з МВФ, здійснюється із застосуванням ефективної ставки відсотка та відображається як процентні витрати.

Операції з фінансовими інструментами

Національний банк класифікує всі фінансові активи в категорії за справедливою вартістю через прибуток або збиток та амортизованою собівартістю відповідно до визначених моделей управління фінансовими активами та характеристик грошових потоків. Національний банк не класифікує жодних активів в категорію за справедливою вартістю через прибуток або збиток з метою усунення або значного зменшення невідповідності в обліку. Фінансові активи Національного банку класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті за амортизованою собівартістю

Кошти та депозити в іноземній валюті розміщуються Національним банком в банках-контрагентах в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору. Ці кошти не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на вимогу, на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю

До цієї категорії належать цінні папери, стосовно яких виконуються обидві такі умови:

- цінні папери утримуються в межах моделі управління фінансовими активами, відповідно до якої цінні папери утримуються для отримання грошових потоків згідно з умовами їх випуску;
- договірні умови передбачають виникнення на визначені дати грошових потоків, які виключно є платежами щодо погашення основної суми та процентів за цінними паперами.

До таких цінних паперів належать переважно облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) – ОВДП із фіксованою ставкою купона та ОВДП, сума купона за якими розраховується як індекс інфляції за останні 12 місяців плюс визначена маржа (далі – інфляційні державні облігації). Національний банк обліковує інфляційні державні облігації як боргові інструменти з плаваючою ставкою відсотка та визнає процентні доходи за ними із застосуванням ефективної ставки відсотка. Водночас ефективна ставка переглядається щомісячно на підставі фактичних показників інфляції за звітний період, а не на підставі майбутніх очікувань та прогнозів щодо рівня інфляції.

Боргові цінні папери, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках

Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів відповідно до задокументованої моделі діяльності, що використовується для управління фінансовими активами Національного банку і належить до інших типів моделей управління фінансовими активами, ніж модель управління фінансовими активами, що передбачає отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), та модель управління фінансовими активами, що передбачає як отримання грошових потоків згідно з умовами договору (випуску), так і продаж таких активів.

Також до цієї категорії належать цінні папери, які не відповідають критеріям оцінки за амортизованою собівартістю або за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах у зв'язку з отриманими результатами аналізу характеристик грошових потоків за фінансовими активами, що не передбачають погашення тільки основної суми та процентів.

Справедлива вартість цих цінних паперів визначається за ринковими котируваннями на головному або найсприятливішому ринку, а якщо немає котирувань – виходячи із моделей оцінки (Примітка 35).

Зміна класифікації

Цінні папери можуть бути перекласифіковані, як виняток, між категоріями (за амортизованою собівартістю, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в інших сукупних доходах) у разі зміни моделі управління фінансовими активами. Вимоги щодо класифікації та оцінки, які належать до нової категорії, застосовуються перспективно з першого дня звітного року, наступного за роком, в якому визнано зміни в моделі управління активами, які привели до перекласифікації.

Кредити банкам та іншим позичальникам за амортизованою собівартістю

Кредити, надані банкам та іншим позичальникам, визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, передбачених умовами договору і які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – заборгованість за кредитами, що надані Уряду України (далі – Уряд). Внутрішній державний борг обліковується в межах моделі управління фінансовими активами, якою передбачено отримання грошових потоків, визначених умовами договору, які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Внутрішній державний борг обліковується за амортизованою собівартістю.

Похідні фінансові інструменти

До похідних фінансових інструментів належать похідні цінні папери, операції своп, форвардні та ф'ючерсні операції. Похідні фінансові інструменти обліковуються за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках. Усі похідні фінансові інструменти відображаються як активи, якщо їх справедлива вартість позитивна, і як зобов'язання, якщо їх справедлива вартість від'ємна.

Визнання та оцінка фінансових інструментів

Визнання фінансових інструментів здійснюється таким чином:

операції з фінансовими інструментами відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них, крім похідних фінансових інструментів;

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках, первісно визнаються за справедливою вартістю на дату розрахунку;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам і всі фінансові зобов'язання (крім похідних фінансових інструментів) первісно визнаються за справедливою вартістю на дату операції з урахуванням витрат на операцію.

Найкращим свідченням справедливої вартості фінансового інструменту під час первісного визнання є ціна операції (тобто справедлива вартість компенсації, виплаченої або отриманої). Якщо справедлива вартість на момент первісного визнання відрізняється від ціни операції, то інструмент обліковується на дату первісного визнання таким чином:

за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, якщо про справедливую вартість є свідчення цін котирування на активному ринку для ідентичних активів або зобов'язань (тобто вхідні дані рівня 1) або, коли вона визначається на основі методики оцінки, яка використовує лише ті дані, які є спостережуваними на ринку. Національний банк визнає різницю між справедливою вартістю на дату операції і ціною операції як прибуток або збиток (крім операцій із засновником, які відображаються у складі власного капіталу Національного банку);

в усіх інших випадках – за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, з урахуванням коригування щодо перенесення на майбутні періоди різниці між справедливою вартістю на дату операції і ціною операції. Після первісного визнання Національний банк визнає цю перенесену на майбутні періоди різницю як прибуток або збиток тією мірою, якою вона виникає в результаті зміни чинників (включно із фактором часу), які

учасники ринку враховували б під час визначення ціни активу або зобов'язання.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та похідні фінансові інструменти переоцінюються в разі кожної зміни їх справедливої вартості. Результат від зміни справедливої вартості включається до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому він виник;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам, а також внутрішній державний борг та всі фінансові зобов'язання, крім похідних фінансових інструментів, обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

Політика зменшення корисності фінансових активів та принципи формування резервів під очікувані кредитні збитки

Під час визначення зменшення корисності та здійснення оцінки очікуваних кредитних збитків для фінансових активів Національний банк керується вимогами МСФЗ 9 "Фінансові інструменти".

Резерв під очікувані кредитні збитки формується шляхом віднесення відповідної суми змін у резерві на витрати (у складі статей "Чисте зменшення резервів за основними процентними фінансовими активами" та "Чисте збільшення резервів за іншими активами" консолідованого звіту про сукупні доходи.

Національний банк визнає резерви під очікувані кредитні збитки за фінансовими активами (наданими депозитами, кредитами за амортизованою собівартістю, борговими цінними паперами за амортизованою собівартістю, дебіторською заборгованістю) та за зобов'язаннями кредитного характеру.

Резерв під очікувані кредитні збитки оцінюється в сумі кредитних збитків за весь строк дії фінансового інструменту, якщо кредитний ризик за даним фінансовим інструментом значно збільшився з дати його первісного визнання. В іншому разі резерв під очікувані кредитні збитки оцінюється в сумі, що дорівнює 12-місячним очікуваним кредитним збиткам. Політика Національного банку щодо визначення кредитного ризику надається в примітці 28.

Національний банк відносить фінансові інструменти до однієї із таких стадій зменшення корисності:

перша стадія зменшення корисності (стадія 1) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату не відбулося

значного збільшення кредитного ризику з дати їх первісного визнання;

друга стадія зменшення корисності (стадія 2) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату відбулося значне збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання, але немає наявних об'єктивних свідчень зменшення корисності;

третя стадія зменшення корисності (стадія 3) – фінансові інструменти, для яких на звітну дату є об'єктивні свідчення зменшення корисності;

первісно знецінені фінансові активи – фінансові активи, за якими на дату первісного визнання є об'єктивні свідчення зменшення корисності.

На дату операції фінансові активи, за винятком придбаних або створених первісно знецінених фінансових активів, належать до першої стадії зменшення корисності.

Залежно від стадії зменшення корисності для фінансових активів формуються резерви під очікувані кредитні збитки в сумі очікуваних кредитних збитків:

- за період 12 місяців – для фінансових активів, які перебувають на першій стадії зменшення корисності;
- за весь строк дії фінансового інструменту – для фінансових активів, які перебувають на другій або третій стадії зменшення корисності.

Придбані або створені первісно знецінені фінансові активи первісно визнаються за справедливою вартістю із подальшим визнанням процентного доходу за ефективною ставкою відсотка, скоригованою з урахуванням кредитного ризику.

Після первісного визнання за придбаними або створеними первісно знеціненими фінансовими активами резерви під очікувані кредитні збитки формуються або вивільняються лише у разі змін в очікуваних кредитних збитках та відображаються у складі прибутків чи збитків, як прибуток від вивільнення або збиток від формування резервів під очікувані кредитні збитки.

Формування і вивільнення резервів під очікувані кредитні збитки здійснюється відповідно до рішення Правління Національного банку не рідше ніж один раз на місяць (за дебіторською заборгованістю та договірними активами – не рідше ніж один раз на квартал) станом на кінець останнього робочого дня місяця/квартала.

З метою визначення стадії зменшення корисності на кожну звітну дату для фінансових активів у розрізі окремих інструментів здійснюється індивідуальна оцінка кредитного ризику для встановлення:

- значного збільшення кредитного ризику з дати первісного визнання;

- об'єктивних свідчень зменшення корисності (знецінення).

Національний банк визначає критерії збільшення кредитного ризику за фінансовими інструментами головними чином виходячи із зміни рейтингів боржника або контрагента із дати первісного визнання (Примітка 28). Об'єктивним свідченням зменшення корисності (знецінення) фінансових активів є інформація стосовно таких збиткових подій:

значні фінансові труднощі, що виникли в боржника або емітента;

порушення боржником умов договору або порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску;

ймовірність банкрутства чи іншої фінансової реорганізації боржника або емітента;

надання кредитором поступок у зв'язку з економічними або юридичними причинами, що пов'язані з фінансовими труднощами боржника або емітента, таких умов, які не були б надані за інших обставин (зміна процентної ставки, пролонгація тощо);

наявність інформації про значне скорочення розрахункових майбутніх грошових потоків за групою фінансових активів з часу їх первісного визнання тощо.

Національний банк здійснює оцінку збитку від зменшення корисності на індивідуальній та груповій основі.

Оцінка на індивідуальній основі проводиться для фінансових активів, за якими виявлені об'єктивні свідчення зменшення корисності, та активів, що є державними зобов'язаннями, зобов'язаннями, гарантованими державою, або зобов'язаннями державних підприємств та організацій (у тому числі, державних банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб).

Оцінка на груповій основі проводиться за фінансовими інструментами, які мають спільні характеристики кредитного ризику (наприклад, депозити в іноземних банках групуються за кредитними рейтингами, встановленими міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's, а кредити, надані банкам України для підтримання їх ліквідності – за рейтингами, які визначені згідно з внутрішньою методологією Національного банку).

Оцінка кредитних збитків за фінансовою дебіторською заборгованістю та договірними активами здійснюється за спрощеним методом.

У разі зменшення суми очікуваних кредитних збитків у зв'язку з подіями, що свідчать про зменшення кредитного ризику фінансового інструменту, відбувається відновлення корисності такого фінансового інструменту.

Сума зменшення очікуваних кредитних збитків відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Фінансові активи, повне або часткове погашення яких неможливе, списуються за рахунок сформованого резерву під очікувані кредитні збитки після завершення всіх необхідних процедур щодо відшкодування активу, коли немає обґрунтованих очікувань щодо повернення договірних грошових потоків.

Зміна умов (модифікація) фінансових активів

Якщо відбувається суттєва зміна умов за фінансовим активом, Національний банк припиняє визнавати такий актив та визнає новий фінансовий актив за справедливою вартістю із відображенням результату в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Якщо зміна умов не є суттєвою, то за такими активами коригується валова балансова вартість. Сума коригування визначається як різниця між теперішньою вартістю нових грошових потоків з урахуванням змінених умов, дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка (поточною ефективною ставкою відсотка, якщо кредити видані під плаваючу ставку, або ефективною ставкою відсотка, скоригованою з урахуванням кредитного ризику, за первісно знеціненим фінансовим активом), та валовою балансовою вартістю фінансового активу на дату зміни умов та визнається як доходи/витрати від зміни умов (модифікації) фінансових активів у складі консолідованого звіту про сукупні доходи.

Операції репо

Кошти, сплачені за договорами купівлі-продажу цінних паперів із банками-контрагентами із зобов'язанням зворотного викупу (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що визнається за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Кошти, отримані за договорами купівлі-продажу цінних паперів (репо), уключаються до статті "Кошти банків" консолідованого звіту про фінансовий стан. Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, що визнаються за методом ефективної ставки відсотка протягом строку дії договорів.

Основні засоби

Основні засоби обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченого зносу та збитку від знецінення.

Первісна вартість придбаних основних засобів складається з витрат на придбання та витрат на доведення їх до придатного до експлуатації стану.

Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання, включаються у вартість таких об'єктів. Витрати які здійснюються для підтримання об'єктів основних засобів у придатному для використання стані та одержання первісно визначених майбутніх економічних вигід від використання цих об'єктів визнаються в міру їх здійснення. Витрати на заміну основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини відноситься на витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи звітного періоду.

У разі зменшення корисності основних засобів їх вартість зменшується до суми очікуваного відшкодування, що становить більшу з двох оцінок: справедливу вартість за мінусом витрат на реалізацію або вартість під час використання активу. Зменшення балансової вартості відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи. Витрати на зменшення корисності активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, застосованих для визначення суми очікуваного відшкодування.

Результат від реалізації основних засобів, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, визнається у складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Незавершені капітальні вкладення відображаються в обліку за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи включаються до класу будівель і споруд за первісною вартістю. Незавершені капітальні вкладення не амортизуються до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Необоротні активи, що утримуються для продажу

Національний банк визнає необоротні активи такими, що утримуються для продажу, якщо балансова вартість активу відшкодуватиметься переважно в результаті операції з продажу, а не поточного використання.

Для визнання необоротних активів такими, що утримуються для продажу, активи мають бути придатними для негайного продажу і цей продаж повинен бути високоімовірним.

Необоротні активи, що визнаються такими, що утримуються для продажу, обліковуються за нижчою з двох оцінок: або за балансовою вартістю, або справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. Якщо балансова вартість об'єктів на дату визнання такими, що утримуються для продажу, перевищує їх справедливу вартість за вирахуванням витрат на продаж, то попередньо проводиться уцінка таких об'єктів.

Інвестиційна нерухомість

До інвестиційної нерухомості належать:

- земля, подальше використання якої ще не визначене;
- будівля, що не зайнята Національним банком та призначена для надання в оренду за одним або кількома договорами про оренду;
- будівля, що перебуває у власності Національного банку або в розпорядженні за договором про оренду та надається в оренду за одним або кількома договорами про оренду;
- нерухоме майно, що будується або поліпшується для майбутнього використання як інвестиційної нерухомості.

Національний банк обліковує інвестиційну нерухомість за собівартістю. Нарахування амортизації інвестиційної нерухомості здійснюється із застосуванням прямолінійного методу.

Національний банк визнає нерухоме майно інвестиційною нерухомістю за такими критеріями:

- нерухоме майно передане в оренду;
- виключення нерухомого майна зі складу майна, що використовується Національним банком, відповідно до розпорядчого акта Національного банку щодо прийняття рішення про передавання в оренду нерухомого майна);
- отримання економічних вигод, пов'язаних із відповідною інвестиційною нерухомістю;
- можливість достовірно визначити вартість нерухомого майна.

Якщо один об'єкт інвестиційної нерухомості включає одну частину, яка утримується з метою отримання орендної плати, та іншу частину, яка утримується для використання під час діяльності, то такі частини нерухомого майна визнаються окремо, якщо вони можуть бути продані окремо.

Витрати на поточне обслуговування інвестиційної нерухомості визнаються витратами в момент їх виникнення. Витрати на поліпшення об'єктів інвестиційної нерухомості, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання, збільшують первісну вартість цих об'єктів.

Інвестиційна нерухомість, що починає утримуватися з метою продажу, класифікується як активи, що утримуються для продажу.

Припинення визнання інвестиційної нерухомості здійснюється в разі зміни способу її функціонального використання.

Амортизація основних засобів та інвестиційної нерухомості

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основного засобу став придатним для

використання, та завершується під час вибуття або за повністю амортизованими основними засобами (в останньому випадку строки корисного використання переглядаються та коригуються за необхідності). Нарахування амортизації виконується із застосуванням прямолінійного методу з метою рівномірного зменшення первісної вартості до ліквідаційної вартості протягом таких встановлених строків: корисного використання:

будівлі та споруди	20 – 50 років;
транспортні засоби	7 – 28 років;
машини та обладнання	4 – 20 років;
інструменти, прилади та інвентар	4 – 10 років;
Інші	2 – 25 років.

Земля і незавершені капітальні вкладення не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість активу – це попередньо оцінена сума, яку Національний банк отримав би в поточний час від вибуття цього активу, за мінусом оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває в стані, очікуваному після закінчення строку його корисної експлуатації. Ліквідаційна вартість активу дорівнює нулю, якщо Національний банк має намір використовувати актив до кінця строку корисного використання.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають визначений строк корисного використання і включають переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію. Придбані нематеріальні активи амортизуються за прямолінійним методом протягом очікуваного строку їх корисного використання, який становить від 2 до 8 років і надалі обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченої амортизації та збитку від зменшення корисності.

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за масою в трійських унціях та їх вартістю в гривнях за обліковою ціною банківських металів.

Офіційні курси гривні до банківських металів (облікова ціна банківських металів), за якими банківські метали відображені в консолідованій фінансовій звітності, становили:

	31 грудня 2019 року (у гривнях)	31 грудня 2018 року (у гривнях)
1 тройська унція золота	35 802,17	35 364,835
1 тройська унція срібла	423,27	416,847
1 тройська унція платини	22 532,45	21 956,793
1 тройська унція паладію	44 989,33	34 776,460

Нереалізовані результати переоцінки банківських металів у зв'язку зі зміною облікової ціни банківських металів уключаються до інших сукупних доходів у консолідованому звіті про сукупні доходи в тому періоді, в якому вони виникли. Реалізовані результати переоцінки банківських металів уключаються до складу нерозподіленого прибутку.

Банківські метали, розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються процентні доходи, уключаються до статті "Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах". Результати переоцінки банківських металів, розміщених в іноземних банках, у зв'язку зі зміною облікової ціни банківських металів уключаються до складу інших сукупних доходів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, в якому вони виникли.

Дорогоцінні метали включають зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брухт золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали уключаються до статті "Інші активи" у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Банкноти та монети в обігу

Сума банкнот і монет в обігу – це номінальна вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних, інвестиційних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного банку, в тому числі передані Національним банком уповноваженим банкам на зберігання, не уключаються до суми банкнот та монет в обігу.

Кошти банків

Кошти банків визнаються, коли грошові кошти надходять до Національного банку від банків-контрагентів. Ці зобов'язання не є похідними інструментами і первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операцію, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кошти державних та інших установ

Кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операцію, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операцію, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

Кредити отримані

Кредити отримані первісно оцінюються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операції, надалі оцінюються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної ставки відсотка.

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи для всіх боргових інструментів (крім фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток або збиток) за принципом нарахування з використанням методу ефективної ставки відсотка:

за фінансовими активами в першій, другій стадії зменшення корисності – на основі валової балансової вартості;

за фінансовими активами в третій стадії зменшення корисності – на основі амортизованої собівартості;

за первісно знеціненими придбаними або створеними фінансовими активами – із застосуванням ефективної ставки відсотка, скоригованої з урахуванням кредитного ризику, до амортизованої собівартості.

Процентні доходи за борговими цінними паперами за справедливою вартістю через прибуток або збиток, визначаються на основі номінальної процентної ставки та визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи в складі результатів від операцій із борговими цінними паперами за справедливою вартістю.

Усі інші комісійні та інші доходи й витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення

певної операції, що оцінюється як відношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Нереалізовані доходи / витрати від переоцінки активів і зобов'язань визнаються у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота, облікової ціни банківських металів протягом звітного року, а також у зв'язку з переоцінкою цінних паперів, похідних та інших фінансових інструментів до їх поточної справедливої вартості.

Доходи/витрати від переоцінки активів і зобов'язань визнаються реалізованими під час вибуття або погашення відповідних переоцінених активів, зобов'язань у сумі нереалізованих сум станом на дату такого вибуття або погашення.

Доходи/витрати від переоцінки іноземної валюти та монетарного золота, банківських металів визнаються реалізованими на кінець звітного місяця у разі вибуття за відповідний місяць іноземної валюти та монетарного золота, банківських металів, що визначається як зменшення загальної відкритої позиції в іноземній валюті та монетарному золоті, банківських металах, у сумі, що є пропорційною до суми такого зменшення.

Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (крім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів та інвестиційних монет) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкнотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення банкнот і монет включають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених із дорогоцінних металів, та інвестиційних монет, за вирахуванням їх номінальної вартості, визнається активом у консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу

Витрати на оплату праці, сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внески до Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, а також підготовку кадрів та підвищення кваліфікації визнаються в тому періоді, в якому вони були понесені Національним банком.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, який є фондом із визначеними внесками. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній

основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань щодо виплат. Внески до фонду визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів. Після виходу на пенсію працівників Національного банку всі виплати здійснюються Корпоративним недержавним пенсійним фондом Національного банку.

Національний банк здійснює адміністрування, управління активами та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

Оподаткування та розрахунки з Державним бюджетом України щодо розподілу прибутку

Згідно з нормами Податкового кодексу України Національний банк здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України "Про Національний банк України".

Національний банк перераховує прибуток до розподілу до Державного бюджету України відповідно до Закону України "Про Національний банк України". Прибуток до розподілу визначається шляхом зменшення прибутку на суму нереалізованих доходів звітного періоду, які спрямовуються до резервів переоцінки та збільшення на суму компенсації резервом переоцінки нереалізованих витрат і реалізованого результату переоцінки. Ці перерахування класифікуються як розрахунки із засновником та відображаються в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі (примітка 19).

Інші податки, які сплачує Національний банк, включені до складу адміністративно-господарських та інших витрат.

Резерви переоцінки активів і зобов'язань

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" нереалізовані доходи від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота у зв'язку зі змінами офіційного курсу гривні до іноземних валют/облікової ціни золота протягом звітного року, а також нереалізовані доходи від переоцінки цінних паперів та похідних інструментів у зв'язку з переоцінкою до справедливої вартості, нереалізовані доходи або витрати від переоцінки банківських металів у зв'язку зі змінами облікової ціни банківських металів Національний банк спрямовує до статті "Резерви переоцінки активів і зобов'язань" у розділі "Власний капітал" консолідованого звіту про фінансовий стан та консолідованого звіту про зміни у власному капіталі.

Сума резервів переоцінки використовується для компенсації сум нереалізованих витрат від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота, цінних паперів, похідних фінансових інструментів за справедливою вартістю, якщо вони накопичуються протягом звітного року.

Сума резервів переоцінки за іноземною валютою, монетарним золотом, за цінними паперами, похідними фінансовими інструментами, банківськими металами, що

вибувають, уключається до прибутку до розподілу у відповідних звітних періодах.

Забезпечення під імовірні зобов'язання

Забезпечення під імовірні зобов'язання Національного банку включають формування забезпечення за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (унаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, урегулювання яких з високим ступенем імовірності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вичерпання ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди і суму (витрати), за якими їх можна достовірно оцінити. Витрати на формування забезпечення включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли (примітка 18).

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів до грошових коштів та їх еквівалентів уключаються готівкова іноземна валюта, авуари в СПЗ, кошти на вимогу та депозити в іноземній валюті з терміном погашення до трьох місяців з дати виникнення, використання яких не є обмеженим і може бути здійснене на першу вимогу та які мають незначний ризик коливання вартості.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів і зобов'язань (із подальшим уключенням до консолідованого звіту про фінансовий стан лише чистої суми) може здійснюватися лише за наявності юридично визначеного права взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір одночасно реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями або провести розрахунок на основі чистої суми.

Уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності

Змінені МСФЗ та тлумачення, які набрали чинності та були прийняті до застосування 1 січня 2019 року.

МСФЗ 16 “Оренда” (набрав чинності для річних звітних періодів, що починаються 1 січня 2019 року). МСФЗ 16 визначає, яким чином суб'єкт, що готує звітність, визнає, оцінює, подає та розкриває оренду. Стандарт визначає єдину модель обліку оренди, яка потребує, щоб орендар визнавав активи та зобов'язання за всіма договорами оренди, крім тих, строк яких становить 12 місяців чи менше, або вартість відповідного активу є незначною. Орендодавець продовжує класифікувати договори оренди як операційну чи фінансову оренду, а облік, який МСФЗ 16 “Оренда” визначає для орендодавця, суттєво не відрізняється від попереднього стандарту МСБО 17 “Оренда”.

Поправки до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” – Характеристики передоплати із негативною компенсацією. Поправки виправляють непередбачуваний наслідок, який виник у результаті

запровадження поняття “достатня додаткова компенсація”.

Поправки дають можливість, щоб фінансові активи з правом дострокового погашення, які можуть призвести до того, що власник опціону отримає компенсацію за дострокове погашення, відповідали умовам погашення тільки основної суми та відсотків (SPPI) у разі виконання відповідних критеріїв.

Крім того, Рада з МСБО розглянула облік фінансових зобов'язань, до яких вносяться зміни або які обмінюються, що не призводить до припинення визнання. У результаті розгляду додано два параграфи із вищезазначеного питання, в яких Рада з МСБО доходить висновку, що облік у таких випадках узгоджується із обліком зміни фінансового активу. Це не приводить до припинення визнання, а саме – результат коригування валової балансової вартості фінансового активу (амортизованої собівартості фінансового зобов'язання) відображається у складі прибутку або збитку на дату зміни такого фінансового активу (фінансового зобов'язання).

Поправки застосовуються ретроспективно щодо річних звітних періодів, які починаються з або після 1 січня 2019 року. Існують спеціальні перехідні положення залежно від того, коли вперше застосовуються ці поправки стосовно першого застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”.

Інші прийняті стандарти і поправки:

КТ МСФЗ 23 “Невизначеність відносно податкової позиції”;

МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані організації та спільні підприємства” пояснення щодо рішення оцінювати об'єкти інвестиції за справедливою вартістю через прибуток чи збиток повинно застосовуватися окремо до кожної інвестиції¹;

Поправки до МСБО 19 “Виплати працівникам” (лютий 2018 року) – Поправки, скорочення або погашення пенсійних планів¹;

Щорічні вдосконалення МСФЗ за період 2015–2017 років (зміни до МСФЗ 3, МСФЗ 11, МСБО 12, МСБО 23).

Зазначені змінені МСФЗ та тлумачення не мали впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

Нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набрали чинності

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або розподіл активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством³;

МСФЗ 17 “Договори страхування” – новий стандарт фінансової звітності для договорів страхування, в якому розглянуто питання визнання та оцінки, подання та розкриття інформації²;

Поправки до МСБО 1 та МСБО 8 покликані полегшити розуміння визначення суттєвості в МСБО 1, проте не призначені для зміни основної концепції суттєвості в стандартах. Визначення суттєвості в МСБО 8 було замінено посиланням на МСБО 1¹;

Поправки до посилань на Концептуальну основу стандартів МСФЗ¹;

Поправки до МСФЗ 3 “Об’єднання бізнесу”¹;

Поправки до МСФЗ 9, МСБО 39 та МСФЗ 7 “Реформа базової процентної ставки”¹.

Національний банк не застосував зазначені нові і переглянуті стандарти достроково. Керівництво Національного банку очікує, що застосування даних стандартів та поправок не матиме суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку.

¹ Набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2020 року, проте дозволяється дострокове застосування.

² Набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2023 року, проте дозволяється дострокове застосування.

³ Набирають чинності для річних періодів, які починаються з або після дати, яка має бути визначена. Дозволяється дострокове їх застосування.

Підхід до розкриття інформації про валову балансову вартість та резервів під очікувані кредитні збитки

Застосовується такий підхід до розкриття інформації: у цій консолідованій фінансовій звітності відображаються зміни валової балансової вартості та резервів під очікувані кредитні збитки лише за тими фінансовими активами, за якими існувала непогашена заборгованість станом на початок та/або на кінець звітного періоду.

Зміна облікової політики стосовно грошових коштів та їх еквівалентів

У 2019 році Національний банк змінив облікову політику щодо визначення еквівалентів грошових коштів. Згідно з новою політикою цінні папери нерезидентів з терміном погашення до трьох місяців не включаються до складу еквівалентів грошових коштів, а їх рух відображається у складі інвестиційної діяльності.

На думку керівництва Національного банку, така облікова політика є більш доречною, краще відповідає меті еквівалентів грошових коштів та більш правдиво відображає зміст та економічну сутність цих активів, оскільки метою використання цінних паперів нерезидентів є управління міжнародними резервами, а не управління ліквідністю.

Ефект зміни облікової політики на консолідовану фінансову звітність представлено у нижченаведених таблицях.

Зміни у примітці “Грошові кошти та їх еквіваленти”:

	Як представлено у фінансовій звітності станом на 31 грудня 2018 року	Ефект зміни облікової політики	Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)
Цінні папери нерезидентів з терміном погашення до трьох місяців	22 725	(22 725)	–
Усього грошових коштів та їх еквівалентів	139 241	(22 725)	116 516

	Як представлено у фінансовій звітності станом на 31 грудня 2017 року	Ефект зміни облікової політики	Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2017 року (у мільйонах гривень)
Цінні папери нерезидентів з терміном погашення до трьох місяців	50 456	(50 456)	–
Усього грошових коштів та їх еквівалентів	134 970	(50 456)	84 514

Зміни у Консолідованому звіті про рух грошових коштів:

	Як представлено у фінансовій звітності станом на 31 грудня 2018 року	Ефект зміни облікової політики	Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)
Інвестиційна діяльність			
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів	(52 738)	27 731	(25 007)
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності	(38 033)	27 731	(10 302)
Чистий рух грошових коштів та їх еквівалентів	4 271	27 731	32 002
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року	134 970	(50 456)	84 514
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	139 241	(22 725)	116 516

Рекласифікації

Станом на 31 грудня 2018 року було здійснено наступні рекласифікації, щоб відповідати презентації станом на 31 грудня 2019 року у Консолідованому звіті про фінансовий стан:

	Як представлено у фінансовій звітності станом на 31 грудня 2018 року	Рекласифікації	Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу	400 119	215	400 334
Інші зобов'язання	1 221	(215)	1 006

У Консолідованому звіті про сукупні доходи:

	Як представлено у фінансовій звітності станом на 31 грудня 2018 року	Рекласифікації	Як представлено змінені порівняльні дані станом на 31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)
Звіт про сукупні доходи			
Результати від операцій з борговими цінними паперами за справедливою вартістю	6 668	(6 668)	–
Результати від операцій з фінансовими інструментами, крім операцій з борговими цінними паперами за справедливою вартістю	41	(41)	–
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю	–	6 709	6 709

Також, було зроблено рекласифікацію витрат за фінансовими активами з від'ємною ставкою та витрат Банкнотно-монетного двору, що не включаються до

собівартості продукції. Інформацію щодо цих рекласифікацій розкрито у примітках 22 та 27.

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів і зобов'язань, що відображені в консолідованій фінансовій звітності. Оцінки та судження регулярно переглядаються й ґрунтуються на досвіді керівництва Національного банку та інших факторах, уключаючи майбутні події, очікування яких за наявних умов є обґрунтованими. Найсуттєвіші оцінки та судження наведені нижче.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для коштів на вимогу та строкових депозитів в іноземній валюті та монетарному золоті

Національний банк регулярно переглядає кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого зменшення їх корисності.

Для визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки, керівництво Національного банку використовує зведену статистичну інформацію міжнародних рейтингових агентств Fitch Ratings, Moody's і Standard & Poor's за період, який дає змогу врахувати вплив економічного циклу (не менше 10 років) для оцінки ймовірності дефолту (probability of default, PD) та рівня втрат у разі дефолту (loss given default, LGD).

Кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті вважаються такими, що мають низький рівень кредитного ризику, якщо категорія довгострокових кредитних рейтингів контрагента за відповідним фінансовим інструментом на звітну дату є не нижчою ніж "BBB-", тобто належить до "інвестиційного класу", що підтверджує високу здатність контрагента виконувати всі свої контрактні зобов'язання в найближчий час (його високу поточну кредитоспроможність) навіть за умови, що несприятливі зміни економічного середовища та ділової активності в довгостроковій перспективі можуть, але не обов'язково, знизити кредитоспроможність такого контрагента.

Умовно позбавленими кредитного ризику вважаються кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті, що є прямими зобов'язаннями:

- Міжнародного валютного фонду та Банку міжнародних розрахунків, номінованими в будь-якій валюті;
- держави, номінованими у валюті цієї держави, за винятком зобов'язань в євро;
- іноземного центрального банку, номінованими у валюті країни походження цього центрального банку, за винятком зобов'язань в євро;
- Європейського центрального банку, уряду Федеративної Республіки Німеччина та центрального банку Федеративної Республіки Німеччина, номінованими в євро.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років усі кошти на вимогу та строкові депозити в іноземній валюті та монетарному золоті мали низький рівень кредитного ризику або були умовно позбавленими кредитного ризику.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для цінних паперів, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Національний банк регулярно переглядає свій портфель цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого знецінення.

Для визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки керівництво Національного банку застосовує професійні судження про наявність ознак, що свідчать про значне збільшення кредитного ризику та зменшення майбутніх грошових потоків за портфелем цінних паперів. Такі ознаки можуть включати дані, що характеризують негативну зміну платоспроможності емітента.

Державні боргові цінні папери, номіновані в національній валюті держави-емітента цих цінних паперів, за винятком зобов'язань в євро, вважаються умовно позбавленими кредитного ризику. Для боргових цінних паперів, які вважаються умовно позбавленими кредитного ризику, ймовірності дефолту для періоду 12 місяців і для строку дії фінансового інструменту вважаються несуттєвими, такими що наближаються до нуля.

Станом на 31 грудня 2019 року наявне об'єктивне свідчення зменшення корисності (знецінення) облігацій Державної іпотечної установи, які обліковуються в портфелі Національного банку за амортизованою собівартістю (порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску – несплата відсотків, що відповідно до умов проспекту емісії відповідних облігацій підлягають виплаті Національному банку, як власнику облігацій, за черговим відсотковим періодом). У зв'язку з цим, ці цінні папери переведено на третю стадію зменшення корисності.

Керівництво Національного банку вважає, що станом на 31 грудня 2019 та 31 грудня 2018 року не було інших ознак знецінення цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю.

Усі державні боргові цінні папери України, які обліковувалися в портфелі Національного банку за амортизованою собівартістю, були номіновані у гривні, а тому були віднесені до умовно позбавлених кредитного ризику.

Оцінка очікуваних кредитних збитків для кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам

Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель щодо можливого зменшення корисності.

Більшість кредитів банкам та іншим позичальникам оцінюються на індивідуальній основі. Керівництво Національного банку застосовує професійне судження для оцінки майбутніх грошових потоків за кожним окремим кредитом. Резерви під очікувані кредитні збитки розраховуються за методом дисконтування майбутніх грошових потоків за цими кредитами з урахуванням погашення кредиту і реалізації забезпечення за відповідним кредитом. Під час оцінки майбутніх втрат від знецінення за кредитами банкам, які перебувають у стадії ліквідації, визнані неплатоспроможними або мають значні фінансові труднощі (стадія 3), керівництво застосовує судження та розраховує майбутні грошові потоки переважно від реалізації застави. Проте, за деякими кредитами, які станом на 31 грудня 2019 року визнані знеціненими (стадія 3), керівництво очікує відшкодування заборгованості переважно від надходження грошових коштів у результаті погашення боргу, а не від реалізації заставного майна.

Вартість нерухомості, отриманої як забезпечення кредитних операцій, визначається Національним банком за справедливою вартістю. Резерв під очікувані кредитні збитки зазнає впливу від застосування оціночної вартості заставного майна, що потребує здійснення професійних суджень. Облікові оцінки, пов'язані з оцінкою нерухомості, в умовах, коли немає ринкових цін, які формуються на активному ринку, є основним джерелом виникнення невизначеності оцінки, тому що: (i) їй властива висока мінливість від періоду до періоду та (ii) визнання зміни оцінок може потенційно мати суттєвий вплив.

Методика та припущення, що використовуються для оцінювання сум і строків майбутніх грошових потоків, постійно аналізуються для уникнення будь-якої розбіжності між розрахунковими і фактичними витратами.

Зменшення або збільшення на 10% майбутніх дисконтованих грошових потоків за кредитами, що перебувають на стадії 3 та оцінюються на індивідуальній основі, яке можливе в результаті виникнення різниці в сумах і строках грошових потоків, призведе до збільшення очікуваних кредитних збитків у сумі 2 432 мільйони гривень або до зменшення очікуваних кредитних збитків у сумі 326 мільйонів гривень відповідно

станом на 31 грудня 2019 року (станом на 31 грудня 2018 року це призвело б до збільшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 1 639 мільйонів гривень або до зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 884 мільйони гривень відповідно).

Зменшення корисності основних засобів та нематеріальних активів

Керівництво Національного банку на кожну звітну дату переглядає основні засоби та нематеріальні активи щодо зменшення корисності, зважаючи на аналіз того чи наявні певні події або зміна обставин, що свідчать про зменшення корисності. Станом на 31 грудня 2019 року за результатами такого аналізу Національним банком не виявлено ознак зменшення корисності за основними засобами та нематеріальними активами (примітка 11).

Забезпечення під імовірні зобов'язання за пред'явленими до Національного банку судовими позовами

Керівництво Національного банку аналізує судові позови, за якими він є відповідачем, з метою виявлення наявності високого ступеня імовірності настання можливих збитків, у результаті чого Національний банк повинен буде здійснювати виплати на користь іншої сторони – позивача. Національний банк визначає ступінь імовірності настання можливих збитків як високий, переважно тоді, коли за відповідним позовом прийнято рішення суду першої інстанції не на користь Національного банку.

Операції зі зв'язаними сторонами

У своїй діяльності Національний банк здійснює операції зі зв'язаними сторонами, головним чином із Урядом України, банками та організаціями, які перебувають під контролем держави. Відповідно до МСФЗ 9 фінансові інструменти під час початкового їх визнання визначаються за справедливою вартістю. Якщо немає активного ринку для визначення ринкових процентних ставок, Національним банком застосовуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій із незв'язаними сторонами та аналіз ефективної ставки відсотка. Умови операцій зі зв'язаними сторонами зазначені в примітці 35.

4 Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

Зміна економічної ситуації

У 2019 році українська економіка зростала стійкими темпами: зростання реального ВВП становило 3,2% (за підсумками 2018 року – 3,4%) (<http://ukrstat.gov.ua>).

У 2019 році дефіцит поточного рахунку знизився до 0,7% від ВВП та був більш ніж компенсований припливом капіталу, забезпеченим державним та реальним секторами. У результаті валові міжнародні резерви зросли до найвищого рівня з кінця 2012 року (станом на 31 грудня 2019 року – 25,3 мільярда доларів США, або 3,9 місяця майбутнього імпорту).

Протягом 2019 року інфляційний тиск послаблювався: споживча інфляція сповільнилася до 4,1% (з 9,8% у 2018 році) (<http://ukrstat.gov.ua>) – найнижчого рівня за останні шість років. НБУ досягнув середньострокової інфляційної цілі $5\% \pm 1$ в.п., яку декларував із 2015 року. Зниження інфляції до цільового значення у 2019 році відбулося насамперед завдяки послідовній монетарній політиці Національного банку, спрямованій на досягнення цінової стабільності, у поєднанні з виваженою фіскальною політикою.

Вирішальний вплив на стрімке сповільнення інфляції мало зміцнення курсу гривні завдяки профіциту іноземної валюти на ринку, який утримувався протягом переважної частини 2019 року. У свою чергу, розширення пропозиції валюти було зумовлено високими обсягами продажів валютної виручки експортерами і високим інтересом іноземних інвесторів до гривневих облігацій уряду. На тлі тривалого збереження макроекономічної стабільності за привабливої дохідності портфель ОВДП у національній валюті у власності нерезидентів збільшився на 4,3 мільярда доларів США протягом 2019 року. З іншого боку, зростання продуктивності економіки, насамперед у сільському господарстві та, як наслідок, черговий рекордний урожай зернових та олійних культур забезпечили високі експортні надходження. Сприяло зростанню профіциту валюти в Україні і поліпшення умов торгівлі – попри зниження цін на експортні товари ціни імпорту впали ще більше.

За підсумками 2019 року зведений бюджет виконано з дефіцитом (84,3 мільярда гривень). Порівняно з попереднім роком дефіцит відносно ВВП практично не змінився та був меншим за критерій МВФ. Завдяки цьому та зміцненню гривні співвідношення державного та гарантованого державою боргу і ВВП знизилася майже до 50%. Також поліпшилася валютна структура державного боргу.

Протягом 2019 року в банківській системі зберігався значний профіцит ліквідності (виражений сумою коштів на коррахунках банків та обсягом депозитних сертифікатів НБУ), який у IV кварталі суттєво збільшився. Так, обсяг

депозитних сертифікатів збільшився на 90 мільярдів гривень за 2019 рік і на кінець 2019 року становив 151,9 мільярда гривень, залишки коштів на коррахунках банків зросли на 16,7 мільярда гривень – до 52,4 мільярда гривень.

Упродовж 2019 року головним джерелом насичення банківської системи ліквідністю були операції Національного банку з купівлі іноземної валюти у періоди перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом на неї. Додатне сальдо інтервенцій Національного банку з купівлі-продажу іноземної валюти за підсумками року становило 7,9 мільярда доларів США. Основними каналами вилучення ліквідності в 2019 році були операції Уряду України та зростання обсягів готівки.

Станом на 31 грудня 2019 року рейтингові агенції Fitch та Standard & Poor's підвищили суверенні рейтинги України до рівня "B", а рейтингова агенція Moody's підтвердила свій рейтинг для України на рівні "Сaa1" (станом на 31 грудня 2018 року суверенний рейтинг України становив "Сaa1" за оцінкою рейтингової агенції Moody's та "B-" за оцінками рейтингових агенцій Standard & Poor's та Fitch).

Зміна операційного та політичного середовища в Україні у 2019 році

Протягом 2019 року українська економіка продовжувала перебувати під впливом нерозв'язаного збройного конфлікту в деяких районах Луганської та Донецької областей, а також складних політичних та економічних відносин із Росією. Запровадження Росією низки додаткових торговельних обмежень наприкінці 2018 року та падіння світових цін на енергоносії призвели до подальшого скорочення частки цієї країни у загальному експорті та імпорті товарів (до 5,7% та 11,2% у 2019 році відповідно). Натомість найбільшим торговельним партнером України у 2019 році залишався Європейський Союз, займаючи більше третини в загальному експорті та імпорті товарів. Цьому серед інших причин сприяла дія Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Додаткові політичні та економічні ризики на початку 2019 року формувалися через подвійні вибори – Президента та Верховної Ради України. Утім, демократичне та без ускладнень проведення виборів і подальше швидке формування нового Кабінету Міністрів України призвели до зниження премії за ризик для України.

Із 7 лютого 2019 року почало діяти нове валютне законодавство. Зокрема, Національний банк розширив перелік валютних послаблень для бізнесу та населення, а також запровадив додатковий інструмент згладжування курсових коливань – валютні інтервенції на умовах своп. Кінцевою метою цих законодавчих і нормативних змін є

перехід до режиму вільного руху капіталу, який, однак, відбуватиметься поступово.

Подальше економічне зростання та збереження макрофінансової стабільності значно залежить від успіху реалізації запланованих реформ та продовження співробітництва з Міжнародним валютним фондом.

Події після звітної дати

Ризик поширення коронавірусу у світі та в Україні після звітної дати та впровадження заходів щодо запобігання поширенню цієї інфекції може призвести до значного сповільнення економічної активності в Україні у 2020 році. Крім того, попри низку реформ та поліпшення

макрофінансової ситуації українська економіка залишається вразливою до несприятливих зовнішніх подій, передусім розгортання світової економічної кризи, падіння цін на світових товарних ринках та відпливу капіталу. Водночас, на відміну від попередніх криз, Україна зустрічає поточні кризові явища з більшим запасом міцності.

Посилення цих чинників може мати різноспрямований вплив на результати діяльності та фінансовий стан Національного банку. Однак міра такого впливу на сьогодні не може бути достовірно визначеною. Керівництво Національного банку ретельно стежить за поточним станом розвитку подій і вживає необхідних заходів для послаблення тиску негативних чинників.

5 Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Фінансові активи за амортизованою собівартістю		
Готівкова іноземна валюта	589	1 816
Кошти на вимогу	14 085	41 592
Строкові депозити в іноземній валюті	74 848	73 288
Резерви під очікувані кредитні збитки за розміщеними депозитами в іноземній валюті за амортизованою собівартістю	(10)	(25)
Усього фінансових активів за амортизованою собівартістю	89 512	116 671
Фінансові активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках		
Кошти на вимогу для розрахунків за ф'ючерсними операціями	8	10
Усього фінансових активів	89 520	116 681
Нефінансові активи		
Строкові депозити і депозити на вимогу:		
у золоті	648	–
Усього нефінансових активів	648	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах	90 168	116 681

До суми коштів на вимогу за амортизованою собівартістю станом на 31 грудня 2019 року включені залишки за рахунками спеціального призначення в сумі 97 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 169 мільйонів гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародних фінансових установ, та які є коштами, обмеженими до використання.

До суми коштів на вимогу за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках станом на 31 грудня 2019 року включені кошти в сумі 8 мільйонів гривень (2018 рік – 10 мільйонів гривень) для розрахунків за ф'ючерсними операціями в межах угод про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком (примітка 35).

Для цілей консолідованого звіту про рух грошових коштів грошові потоки від строкових депозитів у золоті класифікуються як інвестиційна діяльність, а від депозитів на вимогу в золоті – як операційна діяльність.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років усі кошти та депозити в іноземній валюті не забезпечуються заставою.

Відшкодування всіх коштів та депозитів в іноземній валюті очікується протягом 12 місяців (станом на 31 грудня 2018 року – протягом 12 місяців).

Аналіз коштів і депозитів в іноземній валюті в розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 27, аналіз кредитного ризику – у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 29, аналіз процентного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 31.

У валовій балансовій вартості за коштами на вимогу протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 01 січня 2019 року	41 592	–	–	–	41 592
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(25 947)	–	–	–	(25 947)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Інші зміни	(1 560)	–	–	–	(1 560)
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 31 грудня 2019 року	14 085	–	–	–	14 085

У валовій балансовій вартості за коштами на вимогу протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 01 січня 2018 року	11 636	–	–	–	11 636
Придбані/ініційовані активи	29 956	–	–	–	29 956
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	–	–	–	–	–
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за коштами на вимогу на 31 грудня 2018 року	41 592	–	–	–	41 592

У валовій балансовій вартості за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість строкових депозитів на 01 січня 2019 року	73 288	–	–	–	73 288
Придбані/ініційовані активи (розміщені)	74 848	–	–	–	74 848
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені (повернені)	73 288	–	–	–	73 288
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за строковими депозитами на 31 грудня 2019 року	74 848	–	–	–	74 848

У сумі резервів під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 01 січня 2019 року	25	–	–	–	25
Придбані/ініційовані активи	10	–	–	–	10
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(25)	–	–	–	(25)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів під очікувані кредитні збитки, та часткове погашення	–	–	–	–	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 31 грудня 2019 року	10	–	–	–	10

У валовій балансовій вартості за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
				(у мільйонах гривень)	
Валова балансова вартість строкових депозитів на 01 січня 2018 року	10 217	–	–	–	10 217
Придбані/ініційовані активи (розміщені)	73 288	–	–	–	73 288
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені (повернені)	(10 217)	–	–	–	(10 217)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	–	–	–
Валова балансова вартість за строковими депозитами на 31 грудня 2018 року	73 288	–	–	–	73 288

У сумі резервів під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
				(у мільйонах гривень)	
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 01 січня 2018 року	3	–	–	–	3
Придбані/ініційовані активи	25	–	–	–	25
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(3)	–	–	–	(3)
Списання активів за рахунок резервів під очікувані кредитні збитки	–	–	–	–	–
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів під очікувані кредитні збитки, та часткове погашення	–	–	–	–	–
Резерв під очікувані кредитні збитки за строковими депозитами в іноземній валюті на 31 грудня 2018 року	25	–	–	–	25

6 Цінні папери нерезидентів

Станом на 31 грудня 2019 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	269 697	5 239	274 936
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	9 089	47 828	56 917
номіновані в євро	149	17 256	17 405
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	8 008	1 489	9 497
номіновані в юанях Женьмінбї	–	3 808	3 808
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	4 167	68 734	72 901
номіновані в євро	1 315	37 712	39 027
номіновані в австралійських доларах	544	250	794
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	2 612	2 612
номіновані в юанях Женьмінбї	270	13 655	13 925
номіновані в японських єнах	–	13 036	13 036
Усього боргових цінних паперів	293 239	211 619	504 858
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	293 239	211 740	504 979

У 2019 році процентні доходи за цінними паперами нерезидентів, уключені в консолідований звіт про сукупні доходи до результатів від операцій із борговими цінними паперами за справедливою вартістю, становили 7 275 мільйонів гривень (у 2018 році – 5 072 мільйони гривень).

Відшкодування всіх цінних паперів нерезидентів очікується протягом 12 місяців, за винятком інструментів капіталу на загальну суму 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 121 мільйон гривень).

Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів уключають боргові цінні папери, випущені іноземними центральними та інвестиційними банками, міжнародними агенціями та іншими емітентами.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз кредитного ризику за борговими цінними паперами – у примітці 30, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

Станом на 31 грудня 2018 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
(у мільйонах гривень)			
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	173 912	6 609	180 521
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	14 705	60 884	75 589
номіновані в євро	178	13 517	13 695
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	3 251	3 619	6 870
номіновані в юанях Женьміньюбі	–	406	406
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	3 137	83 386	86 523
номіновані в євро	–	38 841	38 841
номіновані в австралійських доларах	605	296	901
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	3 232	3 232
номіновані в юанях Женьміньюбі	–	20 949	20 949
номіновані в японських єнах	–	5 343	5 343
Усього боргових цінних паперів	195 788	237 082	432 870
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	195 788	237 203	432 991

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2019 року зазначено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках у розрізі емітентів:					
Державні облигації:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	11 273	267 004	1,125–3,125	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 4,5 місяця до 2,9 року
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	381	9 024	1,5–2,5	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік	Від 2,2 місяця до 2,6 року
номіновані в євро	6	145	0,375	1 раз на рік	3,1 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	256	7 950	0,5–4,75	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 2,2 місяця до 3,6 року
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	174	4 117	1,875–2,625	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 4,7 місяця до 4,4 року
номіновані в євро	50	1 321	0,125	1 раз на рік	6,9 року
номіновані в австралійських доларах	32	527	2–5,75	Кожні 6 місяців	Від 1,4 року до 2,9 року
номіновані в юанях Женьмінбї	80	269	2,95	Кожні 6 місяців	1,5 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	219	5 187	1,375–2,75	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 3 місяців до 2 років
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	2 002	47 415	0–3,125	Щокварталу, кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 10 днів до 3,5 року
номіновані в євро	648	17 122	0–4	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 8 днів до 4,7 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	48	1 489	0–0,625	1 раз на рік, без сплати купона	Від 17 днів до 4,7 місяця
номіновані в юанях Женьмінбї	1 130	3 826	0–4,5	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 10,9 місяця
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	2 888	68 413	0–3,3	Щокварталу, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 10 днів до 4,5 року
номіновані в євро	1 422	37 572	0–0,75	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,8 року
номіновані в австралійських доларах	15	248	1,7517	Щокварталу	1,9 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	84	2 606	0,875–1,17238	Щокварталу, 1 раз на рік	Від 3,1 місяця до 1,8 року
номіновані в юанях Женьмінбї	4 089	13 845	0–4,8	Кожні 6 місяців, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,4 місяця до 2,3 року
номіновані в японських снах	60 300	13 041	0–0,42	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,2 місяця до 4,8 року

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2018 року зазначено в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках у розрізі емітентів:					
Державні облигації:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	6 323	175 077	0,875–3,625	Кожні 6 місяців	Від 7,6 місяця до 2,9 року
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	534	14 777	1,125–2,72694	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 4,7 місяця до 1,8 року
номіновані в євро	6	174	0,375	1 раз на рік	До 4,1 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	92	3 243	0,5–2,0	Кожні 6 місяців	Від 6,8 місяця до 3,6 року
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	115	3 179	1,25–2,91963	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 1 місяця до 3,8 року
номіновані в австралійських доларах	29	565	1,75–5,75	Кожні 6 місяців	Від 1,9 року до 3,9 року
Облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:					
цінні папери емітентів США:					
номіновані в доларах США	239	6 617	1,25–2,96819	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 9,6 місяця до 3 років
цінні папери емітентів держав ЄС:					
номіновані в доларах США	2 208	61 122	0–3,6475	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,5 року
номіновані в євро	423	13 415	0–4,125	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,9 місяця до 5,4 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	103	3 619	0–1,125	1 раз на рік, без сплати купона	Від 4,7 місяця до 1 року
номіновані в юанях Женьмінбї	100	403	4,5	Кожні 6 місяців	1,9 року
цінні папери інших емітентів:					
номіновані в доларах США	3 021	83 655	0–3,7475	Щокварталу, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 4,8 року
номіновані в євро	1 225	38 850	0–0,75	Щокварталу, 1 раз на рік, без сплати купона	Від 14 днів до 4,4 року
номіновані в австралійських доларах	15	293	2,79	Щокварталу	2,9 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	92	3 232	0,875–1,29244	Щокварталу, 1 раз на рік	Від 6,9 місяця до 2,8 року
номіновані в юанях Женьмінбї	5 295	21 316	0–4,8	1 раз на рік, без сплати купона	Від 18 днів до 2,4 року
номіновані в японських єнах	21 300	5 344	0–0,42	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 2 місяців до 2,9 року

7 Авуари в СПЗ

Авуари в СПЗ – кошти до запитання в СПЗ на рахунку, який відкрито в МВФ для України.

Нижче наведено рух коштів за рахунками авуарів у СПЗ протягом 2019 та 2018 років:

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Залишок авуарів у СПЗ станом на 1 січня	100	60 860
Надходження коштів від МВФ:		
на користь Національного банку (примітка 17)	–	38 309
на користь Уряду	–	–
Купівля СПЗ	51 271	8 767
Інші надходження та платежі	–	183
Погашення кредиту:		
від імені Національного банку (примітка 17)	(15 438)	(19 989)
від імені Уряду	(26 396)	(37 536)
Сплата комісій, пов'язаних з отриманням кредиту	(15)	(927)
Конвертація СПЗ в інші іноземні валюти:		
на користь Національного банку	–	(38 309)
на користь Уряду	–	–
Сплата відсотків за користування позикою МВФ:		
від імені Національного банку	(6 155)	(5 491)
від імені Уряду	(2 546)	(3 498)
Сплата відсотків за користування коштами, отриманими за розподілом СПЗ:		
від імені Національного банку	(31)	(27)
від імені Уряду	(462)	(413)
Інші платежі	(1)	(1)
Доходи за авуарами в СПЗ	6	219
Курсові різниці	(99)	(2 047)
Залишок авуарів у СПЗ станом на 31 грудня	234	100

Упродовж 2019 року коштів від МВФ не надходило.

У 2018 році на користь Національного банку надійшли кошти в сумі 1 000 мільйонів СПЗ (38 309 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) за Програмою Stand-By, що були конвертовані в інші іноземні валюти.

Національний банк як фіскальний агент здійснює погашення боргових зобов'язань Уряду України на користь МВФ за купівлею СПЗ (кредити, отримані Урядом України від МВФ). Ці кошти відшкодовуються Урядом

України Національному банку на єдиний казначейський рахунок. Коли такі кошти відшкодовуються, у консолідованому звіті про рух грошових коштів відповідна сума включається в статтю “Збільшення/(зменшення) коштів державних та інших установ”. У 2019 році Урядом України було здійснене відшкодування на суму 26 396 мільйонів гривень.

Аналіз авуарів у СПЗ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

8 Цінні папери України

Станом на 31 грудня 2019 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
	(у мільйонах гривень)		
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
в іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	987	–	987
Усього цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	987	–	987
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:			
у національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	345 440	–	345 440
облігації інших державних установ	–	953	953
Резерви під очікувані кредитні збитки за облігаціями інших державних установ за амортизованою собівартістю	–	(189)	(189)
Усього боргових цінних паперів за амортизованою собівартістю	345 440	764	346 204
Усього цінних паперів України	346 427	764	347 191

Національний банк відповідно до Закону України “Про Національний банк України” здійснює операції з цінними паперами України тільки на вторинному ринку.

Облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) емітовані Міністерством фінансів України і мають номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

У 2019 та 2018 роках Національним банком ОВДП не придбавалися.

Станом на 31 грудня 2019 року до облігацій інших державних установ віднесено облігації Державної іпотечної установи з додатковим забезпеченням у формі державної гарантії за зобов'язаннями емітента, що видані Кабінетом Міністрів України (далі – облігації ДІУ). Облігації ДІУ набуті у власність Національним банком у листопаді 2019 року за номінальною вартістю 946 мільйонів гривень та балансовою вартістю 938 мільйонів гривень на виконання мирової угоди у рахунок погашення зобов'язань українського банку за кредитами. Облігації ДІУ мають номінальну вартість 100 000 гривень кожна.

Кожен державний дериватив має умовну суму в розмірі 1 000 доларів США або таку сукупну суму, яка є цілим

кратним числом, що дорівнює 1 000 доларів США (далі — умовна сума). Виплати за державними деривативами залежать від досягнення певних показників валового внутрішнього продукту та показника приросту реального валового внутрішнього продукту за 2019–2038 роки.

Відшкодування всіх цінних паперів України очікується пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 21 439 мільйонів гривень, які підлягають сплаті протягом 2020 року (станом на 31 грудня 2018 року відшкодування всіх цінних паперів України очікувалося пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 23 381 мільйон гривень, які підлягали сплаті протягом 2019 року).

Аналіз кредитного ризику за цінними паперами України наведено в примітці 30, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33. Інформацію про розрахункову справедливу вартість цінних паперів України наведено в примітці 35.

Станом на 31 грудня 2018 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього (у мільйонах гривень)
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:			
в іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	692	–	692
Усього похідних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	692	–	692
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:			
у національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	360 744	–	360 744
Усього боргових цінних паперів за амортизованою собівартістю	360 744	–	360 744
Усього цінних паперів України	361 436	–	361 436

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2019 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:						
в іноземній валюті:						
державні деривативи	1 038	44	–	–	–	До 20,4 року
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:						
у національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	337 077	–	7,43–28,91	4,9–14,5	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 21 дня до 27,9 року

Інформацію про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2018 року надано в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:						
в іноземній валюті:						
державні деривативи	1 214	44				До 21,4 року
Боргові цінні папери за амортизованою собівартістю:						
у національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	348 101	–	7,22–20,41	8,12–14,50	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 8 днів до 28,9 року

У валовій балансовій вартості за державними цінними паперами протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 01 січня 2019 року	360 744	–	–	–	360 744
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(11 024)	–	–	–	(11 024)
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	(4 280)	–	–	–	(4 280)
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 31 грудня 2019 року	345 440	–	–	–	345 440

У валовій балансовій вартості за державними цінними паперами протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 01 січня 2018 року	371 064	–	–	–	371 064
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(12 969)	–	–	–	(12 969)
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	2 649	–	–	–	2 649
Валова балансова вартість державних цінних паперів на 31 грудня 2018 року	360 744	–	–	–	360 744

Активи, визнання яких було припинено або погашені, включають номінальну вартість державних цінних паперів. Сума сплаченого купона за погашеними державними цінними паперами включається у рядок "Інші зміни".

У валовій балансовій вартості за корпоративними цінними паперами протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Валова балансова вартість корпоративних цінних паперів на 01 січня 2019 року	–	–	–	–	–
Придбані/ініційовані активи	938	–	–	–	938
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	(938)	–	938	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	–	–	–	–	–
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	15	–	(189)	–	(174)
Валова балансова вартість корпоративних цінних паперів на 31 грудня 2019 року	15	–	749	–	764

У сумі резервів за корпоративними цінними паперами протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Резерв під очікувані кредитні збитки за корпоративними цінними паперами на 01 січня 2019 року	–	–	–	–	–
Придбані/ініційовані активи	6	–	–	–	6
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	(6)	–	6	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	–	–	–	–	–
Списання активів за рахунок резервів	–	–	–	–	–
Інші зміни	–	–	183	–	183
Резерв під очікувані кредитні збитки за корпоративними цінними паперами на 31 грудня 2019 року	–	–	189	–	189

9 Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням класифікуються таким чином:

	2019	2018
		(у мільйонах гривень)
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності: для стабілізації роботи банків	51 324	57 094
шляхом проведення тендерів Національним банком	386	4 494
інші	10	10
Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	–	1 458
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	36	36
Інші	2	2
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами банкам та іншим позичальникам	(37 915)	(40 949)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	13 843	22 145

Протягом 2019 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком до 14 днів (2018 рік – строком до 90 днів) шляхом проведення тендерів.

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими банкам, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2019 року	4 302	–	57 296	–	61 598
Придбані/ініційовані кредити	104	–	–	–	104
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено або погашені	(4 302)	–	(2 335)	–	(6 637)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	(112)	–	(112)
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	–	–	(3 233)	–	(3 233)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2019 року	104	–	51 616	–	51 720

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, протягом 2019 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2019 року	–	–	40 911	–	40 911
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено, або погашені	–	–	(923)	–	(923)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	(47)	–	(47)
Амортизація дисконту	–	–	(1 100)	–	(1 100)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	(964)	–	(964)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2019 року	–	–	37 877	–	37 877

У валовій балансовій вартості за кредитами, наданими банкам, протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2018 року	6 049	–	61 013	1 506	68 568
Придбані/ініційовані кредити	4 195	–	–	–	4 195
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Кредити, визнання яких було припинено, або погашені	(5 831)	–	(258)	(1 506)	(7 595)
Списання та інше припинення визнання активів за рахунок резервів	–	–	(48)	–	(48)
Інші зміни (у тому числі часткове погашення)	(111)	–	(3 411)	–	(3 522)
Валова балансова вартість за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2018 року	4 302	–	57 296	–	61 598

Усі кредити, віднесені до первісно знецінених, погашені протягом 2018 року

У резервах під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, протягом 2018 року відбулися такі зміни:

	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Первісно знецінені активи	Усього
					(у мільйонах гривень)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 01 січня 2018 року	1	–	42 630	–	42 631
Придбані/ініційовані активи	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 1	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 2	–	–	–	–	–
Переведення до стадії 3	–	–	–	–	–
Активи, визнання яких було припинено або погашені	(1)	–	(42)	–	(43)
Списання та інше припинення визнання активів з використанням резервів	–	–	(48)	–	(48)
Амортизація дисконту	–	–	(1 121)	–	(1 121)
Зміна параметрів/моделей, що використовуються для розрахунку резервів, та часткове погашення	–	–	(508)	–	(508)
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами, наданими банкам, на 31 грудня 2018 року	–	–	40 911	–	40 911

Станом на 31 грудня 2018 року валова балансова вартість кредитів, наданих Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, становила 1 458 мільйонів гривень. Протягом 2019 року всі кредити були на стадії 1 та повністю погашені протягом 2019 року (станом на 31 грудня 2017 року валова балансова вартість кредитів,

наданих Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, становила 6 479 мільйонів гривень. Протягом 2018 року всі кредити були на стадії 1, відбулося повне погашення кредитів у сумі 2 674 мільйони гривень, часткове погашення та інші зміни становили 2 347 мільйонів гривень).

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку, та інші кредити були на стадії 3, валова балансова вартість становила 38 мільйонів гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 38 мільйонів гривень.

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз кредитного ризику – у примітці 30, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33. Розрахункова справедлива вартість кредитів банкам та іншим позичальникам зазначена в примітці 35.

10 Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – це спеціальний тип активу, який є внеском України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою керуючих МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України сплачена шляхом випуску Національним банком безпроцентного боргового зобов'язання на користь МВФ, а решта суми квоти – зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 19).

Станом на 31 грудня 2019 року загальна сума квоти України становить 2 012 мільйонів СПЗ (65 894 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року) (станом на 31 грудня 2018 року – 2 012 мільйонів СПЗ, або 77 472 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються. Внески в рахунок квоти є непоточним активом.

Резервна позиція в МВФ – це спеціальний тип активу, який утворюється в результаті обміну частини внеску в рахунок квоти на ліквідні вимоги держави-члена до МВФ. Резервна позиція є частиною валютних резервів країни.

Станом на 31 грудня 2019 року резервна позиція України в МВФ становить 241 031 СПЗ, або 8 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року (станом на 31 грудня 2018 року – 241 031 СПЗ, або 10 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року).

Аналіз внесків у рахунок квоти МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

11 Основні засоби та нематеріальні активи

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машини та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього
(у мільйонах гривень)								
Первісна вартість на 01 січня 2018 року	5 143	156	4 624	111	240	173	475	10 922
Знос на 01 січня 2018 року	(2 248)	(126)	(2 476)	(100)	(201)	(9)	(341)	(5 501)
Балансова вартість на 01 січня 2018 року	2 895	30	2 148	11	39	164	134	5 421
Надходження	1	3	66	2	8	30	11	121
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	7	–	27	(1)	(3)	(25)	(5)	–
<i>Первісної вартості</i>	7	–	27	(1)	(3)	(25)	(5)	–
Вибуття, у т. ч.:	(177)	–	(3)	(1)	(1)	(51)	–	(233)
<i>Первісної вартості</i>	(265)	(6)	(61)	(8)	(9)	(51)	(33)	(433)
<i>Зносу</i>	88	6	58	7	8	–	33	200
Переведення до категорії на продаж, у т.ч.:	(47)	–	–	–	–	–	–	(47)
<i>Первісної вартості</i>	(108)	–	–	–	–	–	–	(108)
<i>Зносу</i>	61	–	–	–	–	–	–	61
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(4)	–	–	–	–	–	–	(4)
<i>Первісна вартість</i>	(4)	–	–	–	–	–	–	(4)
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(112)	(11)	(303)	(2)	(8)	–	(42)	(478)
Первісна вартість на 31 грудня 2018 року	4 774	153	4 656	104	236	127	448	10 498
Знос на 31 грудня 2018 року	(2 211)	(131)	(2 721)	(95)	(201)	(9)	(350)	(5 718)
Балансова вартість на 31 грудня 2018 року	2 563	22	1 935	9	35	118	98	4 780
Надходження	–	1	143	1	6	98	36	285
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	13	–	(4)	–	(4)	(2)	(3)	–
<i>Первісної вартості</i>	13	–	(4)	–	(4)	(2)	(3)	–
<i>Інші надходження</i>								
<i>Первісна вартість</i>	–	–	–	–	3	–	–	3
<i>Знос</i>	–	–	–	–	(3)	–	–	(3)
Вибуття, у т. ч.:	(242)	–	(4)	–	(3)	(1)	–	(250)
<i>Первісної вартості</i>	(385)	(2)	(69)	(6)	(14)	(1)	(3)	(480)
<i>Зносу</i>	143	2	65	6	11	–	3	230
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(3)	–	–	–	–	–	–	(3)
<i>Первісна вартість</i>	(3)	–	–	–	–	–	–	(3)
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(98)	(9)	(268)	(2)	(8)	–	(41)	(426)
Первісна вартість на 31 грудня 2019 року	4 399	152	4 726	99	227	222	478	10 303
Знос на 31 грудня 2019 року	(2 166)	(138)	(2 924)	(91)	(201)	(9)	(388)	(5 917)
Балансова вартість на 31 грудня 2019 року	2 233	14	1 802	8	26	213	90	4 386

Первісна вартість повністю амортизованих основних засобів, які ще використовуються, становить 1 766 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2019 року (станом на 31 грудня 2018 року – 1 646 мільйонів гривень).

Основні засоби та нематеріальні активи є непоточними активами.

За результатами проведеного тесту на зменшення корисності станом на 31 грудня 2019 ознак зменшення корисності не виявлено.

Сума вибуття основних засобів та нематеріальних активів дочірньої компанії скоригована на суму амортизації, розрахованої відповідно до облікової політики Національного банку.

У 2019 році на виконання розпорядчих актів Кабінету Міністрів України відбулося безоплатне передавання об'єктів права державної власності зі сфери управління Національного банку до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном. Результат

від передавання цих активів становить 248 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 232 мільйони гривень) та визнається в капіталі як операція із засновником.

12 Інші активи

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові активи за амортизованою собівартістю:		
Кредити працівникам Національного банку	75	98
Резерв під очікувані кредитні збитки за кредитами працівникам	(6)	(5)
Дебіторська заборгованість	171	247
Резерв під очікувані кредитні збитки під дебіторську заборгованість	(12)	(7)
Інші	–	–
Усього інших фінансових активів за амортизованою собівартістю	228	333
Інші фінансові активи за справедливою вартістю із відображенням переоцінки в прибутках чи збитках		
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли Національному банку	8	13
Усього інших фінансових активів	236	346
Інші нефінансові активи		
Банківські метали	1 743	1 616
Оборотні матеріальні активи	1 092	900
Пам'ятні та інвестиційні монети, сувенірна та інша продукція	541	602
Дорогоцінні метали та каміння	339	308
Авансові платежі	100	178
Інвестиції в асоційовані компанії	31	132
Інвестиційна нерухомість	47	49
Необоротні матеріальні активи, що утримуються для продажу	46	47
Інші	17	18
Зменшення корисності за іншими нефінансовими активами	(4)	(8)
Усього інших нефінансових активів	3 952	3 842
Разом інших активів	4 188	4 188

Інші фінансові активи є незабезпеченими.

У 2019 році відбулося безоплатне передавання частки участі Національного банку в статутному капіталі НУФ балансовою вартістю 177 мільйонів гривень (примітка 1).

Відшкодування всіх інших активів очікується протягом 12 місяців, за винятком довгострокової дебіторської заборгованості, банківських металів та інвестицій в асоційовану компанію.

Валова балансова вартість кредитів працівникам станом на 31 грудня 2019 року становила 75 мільйонів гривень, резерв під очікувані кредитні збитки – 6 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року валова балансова вартість становила 98 мільйонів гривень, резерв під

очікувані кредитні збитки – 5 мільйонів гривень). Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років кредити працівникам знаходилися на стадіях 1, 2 та 3. Протягом року, що закінчився 31 грудня 2019 року, переходу між стадіями та будь-яких інших змін не відбувалося (протягом року, що закінчився 31 грудня 2018 року, переходу між стадіями та будь-яких інших змін не відбувалося).

Аналіз інших фінансових активів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз кредитного ризику – у примітці 30, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

13 Кошти банків

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Кореспондентські рахунки:		
у національній валюті	52 438	35 662
в іноземній валюті	23 686	16
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	–	41
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
у національній валюті	1 959	2 178
в іноземній валюті	352	612
Кошти, розміщені як грошове покриття для забезпечення погашення заборгованості банку перед Національним банком:		
в іноземній валюті	9	–
Усього коштів банків	78 444	38 509

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років відсотки за залишками коштів на кореспондентських рахунках, не нараховуються.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років не передбачено зарахування банками для покриття обов'язкових резервів будь-якого активу.

Кошти банків із спеціальним режимом використання станом на 31 грудня 2019 та 2018 років включають кошти для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в

разі припинення діяльності банків та в інших випадках, передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років усі кошти банків мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів банків у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

14 Кошти державних та інших установ

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Кошти бюджетів та бюджетних установ	36 277	40 417
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	2 498	7 082
Інші	207	228
Усього коштів державних та інших установ	38 982	47 727

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" за залишками коштів бюджетних установ проценти не сплачуються, за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2019 року встановлена процентна ставка 9,53% (станом на 31 грудня 2018 року – 4,00%).

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років усі кошти державних та інших установ мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів державних та інших установ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

15 Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – один із монетарних інструментів, що є борговим зобов'язанням Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їхнє право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку. Дохідність депозитних сертифікатів устанавлюється відповідно до Основ процентної політики Національного банку з урахуванням її поточних цілей.

У 2019 році операції з розміщення депозитних сертифікатів здійснювалися на договірній основі з банками на один робочий день (депозити овернайт) та до 100 днів [у 2018 році – на один день (депозити овернайт) та до 100 днів].

Станом на 31 грудня 2019 року в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень кожен строком розміщення від 6 до 14 днів,

середньозважена дохідність за якими становила 12,73% річних (станом на 31 грудня 2018 року середньозважена дохідність – 17,03% річних, строк розміщення – від 5 до 14 днів). Середньозважена дохідність за розміщеними протягом 2019 року депозитними сертифікатами становила 15,18% річних, початковий строк розміщення коштів – від 1 до 15 днів (у 2018 році – середньозважена дохідність – 15,64% річних, початковий строк розміщення – від 1 до 91 дня).

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років усі депозитні сертифікати, емітовані Національним банком, мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз депозитних сертифікатів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

16 Кредити отримані

Станом на 31 грудня 2019 року кредити отримані включають кошти у сумі 100 мільйонів доларів США (2 369 мільйонів гривень), що отримані в межах Двосторонньої угоди між Національним банком України та Національним банком Швейцарії [(станом на 31 грудня 2018 року – 100 мільйонів доларів США (2 769 мільйонів гривень)].

Аналіз кредитів, отриманих у розрізі концентрації географічного ризику, наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32, аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

17 Зобов'язання перед МВФ

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ	168 385	214 155
Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ	2 671	3 142
Рахунок МВФ № 2	3	3
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	171 059	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 721	77 268
Рахунок МВФ № 1	165	194
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 886	77 462
Усього зобов'язань перед МВФ	236 945	294 762

Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ – кошти, отримані Національним банком у результаті спеціального розподілу СПЗ.

Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ – кредити, отримані від МВФ на рахунки в Національному банку. Упродовж 2019 року надходжень від МВФ не було [у 2018 році зобов'язання Національного банку перед МВФ збільшилися за рахунок надходжень від МВФ на суму 1 000 мільйонів СПЗ (38 309 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції або 37 720 мільйонів гривень за річним курсом МВФ)] (примітка 7).

Рахунок МВФ № 1 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для відображення операцій з МВФ, пов'язаних із використанням та поверненням кредитів МВФ; рахунок МВФ № 2 – гривневий рахунок МВФ у Національному банку, що використовується для надходжень та адміністративних видатків МВФ у гривні на території України.

Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою – зобов'язання зі сплати квоти. Упродовж 2019 року змін у боргових зобов'язаннях за квотою у зв'язку зі здійсненням адміністративних витрат МВФ у гривні не

відбувалось (у 2018 році боргове зобов'язання за квотою зменшилося на 5,6 мільйона гривень у зв'язку з необхідністю поповнення рахунку МВФ № 1 та на 2,6 мільйона гривень для здійснення адміністративних платежів МВФ у гривні, що призвело до відповідного збільшення резервної позиції в МВФ на суму 137 353 СПЗ).

Упродовж 2019 та 2018 років змін у розмірі квоти не відбулося (примітка 10).

Упродовж 2019 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 427 мільйонів СПЗ (15 438 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 15 945 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) (упродовж 2018 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ на суму 516 мільйонів СПЗ (19 989 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу,

або 19 306 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) (примітка 7).

Усі зобов'язання перед МВФ є довгостроковими, крім залишків на рахунках МВФ № 1 і № 2, зобов'язань перед МВФ за розподілом СПЗ, зобов'язань перед МВФ за кредитом у сумі 469 мільйонів СПЗ (17 296 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ [у 2018 році – 427 мільйонів СПЗ (16 113 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед МВФ].

Аналіз зобов'язань перед МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

18 Інші зобов'язання

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Інші фінансові зобов'язання		
Зобов'язання за виплатами працівникам	385	373
Кредиторська заборгованість	276	200
Інші	11	1
Усього інших фінансових зобов'язань	672	574
Інші нефінансові зобов'язання		
Забезпечення під імовірні зобов'язання	131	418
Кредиторська заборгованість за податками	4	13
Інші	3	1
Усього інших нефінансових зобов'язань	138	432
Разом інших зобов'язань	810	1 006

Аналіз інших фінансових зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 31, аналіз процентного ризику – у примітці 32 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 33.

19 Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України

Національний банк визначає прибуток до розподілу відповідно до статті 5 Закону України “Про Національний банк України” (зі змінами). Частина прибутку до розподілу, яка залишається після формування загальних резервів та підлягає сплаті до Державного бюджету України, перераховується після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності. Відповідно до внесених у березні 2020 року змін до Закону України “Про Національний банк України”, загальні резерви, сформовані за 2019 рік, повинні дорівнювати 10% від середньорічного обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку (у 2018 році – відповідно до Закону України “Про Національний банк України” загальні резерви повинні дорівнювати 10% від обсягу грошово-кредитних зобов'язань).

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк не має права перераховувати до Державного бюджету України суму частини прибутку до розподілу більшу, ніж визначена в річній фінансовій звітності, що підтверджена зовнішнім аудитом та затверджена Радою Національного банку. Відповідно, загальна сума коштів, яку Національний банк перерахував у 2019 році до Державного бюджету України становить 64 898 мільйонів гривень (у 2018 році – 44 614

мільйонів гривень). Перерахування здійснювалися сімома платежами з квітня до серпня відповідно до графіка, узгодженого з Міністерством фінансів України.

У 2019 році Національний банк змінив підхід до розкриття інформації щодо компонентів розрахунку прибутку до розподілу на прямий метод. Ця зміна не вплинула на суму прибутку до розподілу. Відповідно до нового підходу до розкриття, ключовим показником є прибуток від діяльності – прибуток Національного банку (до консолідаційних коригувань) за рік без урахування результатів переоцінки активів і зобов'язань, у тому числі в результаті зміни валютних курсів.

У 2018 році розрахунок прибутку до розподілу було розкрито з використанням непрямого методу, тобто виходячи із прибутку Національного банку за рік та із коригуванням на доходи і витрати, які не є складовими прибутку до розподілу. У цій фінансовій звітності порівняльну інформацію за 2018 рік змінено та представлено за підходом 2019 року.

Керівництво Національного банку вважає нове представлення більш доречним та зрозумілим і таким, що підвищує корисність інформації.

Узгодження показника прибутку від діяльності з показником прибутку Національного банку за 2019 рік:

	Доходи та витрати Національного банку	Консолідаційні коригування	Доходи та витрати за даними Консолідованог о звіту про сукупний дохід (у мільйонах гривень)
Чистий процентний дохід	20 307	42	20 349
Процентні доходи за фінансовими активами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	7 275	–	7 275
Чистий комісійний дохід/(витрати)	251	1	252
Чисте зменшення/(збільшення) резервів за активами та зобов'язаннями	1 367	1	1 368
Інші доходи/(витрати)	(3 234)	(32)	(3 266)
Прибуток від діяльності	25 966	12	25 978
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	(43 441)	–	(43 441)
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку (за вирахуванням процентних доходів)	6 156	–	6 156
Результати від фінансових інструментів	(37 285)	–	(37 285)
Коригування на прибуток за рік, який належить неконтрольованій частці	–	(2)	(2)
Збиток за рік	(11 319)	10	(11 309)

Чисте зменшення/(збільшення) резервів за активами та зобов'язаннями включає статті “Вивільнення/(відрахування до) резерву забезпечення під імовірні

зобов'язання” та “Чисте збільшення резервів за іншими активами” Консолідованого звіту про сукупні доходи. Інші доходи/(витрати) включають статті “Витрати на

утримання персоналу", "Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції", "Адміністративно-господарські та інші витрати", "Витрати з податку на прибуток дочірньої компанії" Консолідованого звіту про сукупні доходи.

Узгодження показника прибутку від діяльності з показником прибутку Національного банку за 2018 рік:

	Результати Національного банку	Коригування на (позитивний)/ві д'ємний результати дочірніх компаній	Консолідовані результати
(у мільйонах гривень)			
Чистий процентний дохід	34 320	59	34 379
Процентні доходи за фінансовими активами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	5 072	–	5 072
Чистий комісійний дохід/(витрати)	(859)	3	(856)
Чисте зменшення/(збільшення) резервів за активами та зобов'язаннями	2 579	(3)	2 576
Інші витрати	(2 746)	(24)	(2 770)
Прибуток від діяльності	38 366	35	38 401
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	(2 223)	–	(2 223)
Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку (за вирахуванням процентних доходів)	1 637	–	1 637
Результати від фінансових інструментів	(586)	–	(586)
<i>Коригування на прибуток за рік, який належить неконтрольованій частці</i>	–	(5)	(5)
Прибуток за рік Національного банку	37 780	30	37 810

Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України, визначені відповідно до Закону України "Про Національний банк України", наведені в розрахунку:

	Примітки	2019	2018
(у мільйонах гривень)			
Прибуток від діяльності Національного банку		25 966	38 366
Реалізований результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	23	9 633	7 048
Реалізований результат від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	24	1 749	567
Нереалізовані збитки, що не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	24	(270)	(588)
Нереалізовані результати переоцінки минулих років, що стали реалізованими в поточному році, за цінними паперами та деривативами (фінансовими інструментами), що вибули		1 057	530
Реалізований результат за банківськими металами, що вибули		173	181
Розформування інших резервів та результат безоплатного передавання активів		4 995	327
Прибуток до розподілу за рік		43 303	46 431
Результат впровадження МСФЗ 9		–	22
Вплив зміни облікової політики щодо визначення нереалізованих та реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах		–	22 011
Усього прибуток до розподілу		43 303	68 464
Формування загальних резервів		(581)	(3 566)
Частка прибутку до розподілу, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України		42 722	64 898

20 Управління капіталом

Функцією капіталу Національного банку є забезпечення економічної самостійності та здатності виконання ним функцій, визначених законодавством України. Загальна сума капіталу, управління яким здійснює Національний банк, станом на 31 грудня 2019 року становить 83 329 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 137 465 мільйонів гривень). Для Національного банку немає вимог до розміру власного капіталу, крім розміру статутного капіталу, встановленого Законом України “Про Національний банк України”.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Його розмір був збільшений до 100 мільйонів гривень за рішенням Ради Національного банку за підсумками 2007 року.

Станом на 31 грудня 2019 року власний капітал Національного банку складається з таких компонентів:

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Статутний капітал	100	100
Загальні резерви	50 816	47 251
Інші резерви	–	5 243
Нерозподілений прибуток	623	3 597
Резерв переоцінки іноземної валюти, монетарного золота	25 486	78 560
Резерв переоцінки банківських металів	596	625
Резерви переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	5 708	2 089
Усього власного капіталу	83 329	137 465

21 Грошові кошти та їх еквіваленти

	2019	2018 Як представлено змінені порівняльні дані	2017 Як представлено змінені порівняльні дані
	(у мільйонах гривень)		
Готівкова іноземна валюта	589	1 816	1 941
Кошти на вимогу (крім коштів, використання яких є обмеженим)	13 988	41 423	11 577
Розміщені короткострокові депозити з терміном погашення до трьох місяців (крім депозитів у золоті, банківських металів та коштів, використання яких є обмеженим)	74 808	73 179	10 212
Авуари в СПЗ	234	98	60 784
Усього грошових коштів та їх еквівалентів	89 619	116 516	84 514

Зміни в зобов'язаннях, обумовлені фінансовою діяльністю за 2019 рік:

Примітка	На 01 січня 2019 року	Зміни, зумовлені грошовими потоками	Проценти сплачені	Зміна валютних курсів	Процентні витрати нараховані	Інші	На 31 грудня 2019 року
	(у мільйонах гривень)						
Випуск банкнот та монет в обіг	400 334	24 922	–	–	–	–	425 256
Зобов'язання перед МВФ	17	294 762	(15 438)	(6 186)	(42 792)	6 362	237
Строкові депозити	13	41	(40)	–	(1)	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15	61 867	90 022	(9 534)	–	9 649	(72)
							151 932

Національний банк класифікує сплачені проценти як грошові кошти від операційної діяльності в Консолідованому звіті про рух грошових коштів.

Зміни в зобов'язаннях, обумовлені фінансовою діяльністю за 2018 рік:

	Примітка	На 01 січня 2018 року	Зміни, зумовлені грошовими потоками	Процентні витрати сплачені	Зміна валютних курсів	Процентні витрати нараховані	Інші	На 31 грудня 2018 року
(у мільйонах гривень)								
Випуск банкнот та монет в обіг		361 759	38 575	–	–	–	–	400 334
Зобов'язання перед МВФ	17	286 656	18 320	(9 429)	(6 440)	5 687	(32)	294 762
Строкові депозити	13	–	9	–	32	–	–	41
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		67 024	(5 076)	(7 566)	–	7 528	(43)	61 867

22 Процентні доходи та витрати

	2019	2018
(у мільйонах гривень)		
Процентні доходи		
Доходи за цінними паперами України за амортизованою собівартістю	32 500	42 980
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	2 887	3 739
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	1 170	801
Доходи за авуарами в СПЗ	6	219
Доходи за внутрішнім державним боргом	135	157
Інші	4	12
Усього процентних доходів за ефективною ставкою	36 702	47 908
Процентні витрати		
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(9 606)	(7 473)
Витрати за операціями з МВФ	(6 362)	(5 687)
Витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	(163)	(216)
Витрати за отриманими кредитами	(136)	(134)
Інші процентні витрати	(1)	–
Усього процентних витрат за ефективною ставкою	(16 268)	(13 510)
Процентні витрати за коштами на вимогу та строковими депозитами з від'ємною ставкою	(85)	(17)
Чистий процентний дохід	20 349	34 381

До інших процентних доходів віднесено процентні доходи за кредитами, наданими працівникам.

У 2019 році до складу доходів за цінними паперами України за амортизованою собівартістю, уключено доходи за інфляційними ОВДП у розмірі 11 041 мільйон гривень (у 2018 році – 19 730 мільйонів гривень).

Національний банк змінив представлення витрат за фінансовими активами з від'ємною ставкою. У консолідованому звіті про сукупні доходи за 2019 рік

витрати за розміщеними коштами з від'ємною ставкою наведено в статті “Процентні витрати” (у 2019 році – 85 мільйонів гривень, у 2018 році – 17 мільйонів гривень). Для забезпечення послідовного представлення інформації відповідні витрати за 2018 рік було перенесено зі статті “Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті” та статті “Комісійні витрати” консолідованого звіту про сукупні доходи у сумі 7 мільйонів гривень та 10 мільйонів гривень відповідно.

23 Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Нереалізовані результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	(53 074)	(9 271)
Реалізований результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	9 633	7 048
Усього результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті	(43 441)	(2 223)

24 Результати від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Цінні папери нерезидентів за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутках або збитках		
Процентні доходи	7 275	5 072
Нереалізовані доходи, які спрямовуються до резерву переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	4 268	1 664
Нереалізовані збитки, які компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(18)	(47)
Нереалізовані збитки, які не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(269)	(581)
Всього нереалізованих результатів від цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутках або збитках	11 256	6 108
Реалізований результат за цінними паперами нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	1 747	561
Усього результатів від цінних паперів нерезидентів за справедливою вартістю через прибуток або збиток	13 003	6 669
Похідні фінансові інструменти		
Нереалізовані доходи, які спрямовуються до резерву переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	427	41
Нереалізовані збитки, які компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	–	(1)
Нереалізовані збитки, які не компенсуються резервом переоцінки фінансових інструментів до їх справедливої вартості	(1)	(6)
Усього нереалізованих результатів від похідних фінансових інструментів	426	34
Реалізований результат від похідних фінансових інструментів (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	7	(2)
Усього результатів від похідних фінансових інструментів	433	32
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли до Національного банку		
Реалізований результат (нереалізовані результати поточного року, що стали реалізованими)	(5)	8
Усього результатів за майновими правами за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли до Національного банку	(5)	8
Усього результатів від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки в прибутку або збитку	13 431	6 709

25 Інші доходи

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Доходи від продажу інвестиційних і пам'ятних монет, сувенірної та іншої продукції	681	1 013
Штрафи, пеня, неустойки, що отримані/повернуті	134	(85)
Прибуток від продажу основних засобів і нематеріальних активів	74	2
Доходи від реєстрації та видачі ліцензій	3	4
Частки участі Національного банку в прибутку в асоційованих компаніях	76	29
Інші	60	56
Усього інших доходів	1 028	1 019

26 Витрати на утримання персоналу

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Заробітна плата персоналу	1 422	1 165
Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та внески до недержавних пенсійних фондів	320	282
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	14	5
Інші	13	7
Усього витрат на утримання персоналу	1 769	1 459

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на добровільне медичне страхування працівників тощо.

27 Адміністративно-господарські та інші витрати

	2019	2018
	(у мільйонах гривень)	
Консультаційні та юридичні послуги	111	298
Амортизаційні відрахування	207	237
Експлуатаційні та господарські витрати	160	163
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	152	130
Витрати на утримання та продаж застави	152	–
Податки, збори та обов'язкові платежі	29	64
Витрати на службові відрядження	27	28
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	24	23
Витрати Банкотно-монетного двору, що не включаються до собівартості продукції	418	283
Інші	92	94
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	1 372	1 320

Сума амортизації за 2019 рік не включає амортизацію в сумі 219 мільйонів гривень (у 2018 році – 241 мільйон гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкотно-паперу, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат, пов'язаних із виготовленням банкнот, монет та іншої продукції.

Національний банк змінив представлення витрат Банкотно-монетного двору, що не включаються до собівартості продукції. У консолідованому звіті про сукупні доходи за 2019 рік такі витрати в сумі 418 мільйонів гривень наведено в статті "Адміністративно-

господарські та інші витрати". Для забезпечення послідовного представлення інформації за 2018 рік відповідні витрати у сумі 283 мільйони гривень було перенесено зі статті "Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції" до статті "Адміністративно-господарські та інші витрати" консолідованого звіту про сукупні доходи та розкриті у цій примітці.

До інших витрат віднесено, вартість реалізації послуг очисних споруд Фабрики банкотно-паперу, виплати членам Ради Національного банку тощо.

28 Управління фінансовими ризиками

Метою управління фінансовими ризиками Національного банку є обмеження потенційних втрат фінансових активів Національного банку, забезпечення своєчасного виконання його фінансових зобов'язань і захист його капіталу для сприяння досягненню стратегічних цілей та ефективному виконанню функцій Національного банку, визначених Законом України "Про Національний банк України", підтримки його інституційної спроможності та незалежності.

Процеси управління фінансовими ризиками включають такі етапи:

- 1) організація системи управління фінансовими ризиками;
- 2) виявлення негативних подій/ідентифікація фінансових ризиків у процесах/продуктах Національного банку;
- 3) оцінка фінансових ризиків;
- 4) визначення і вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики);
- 5) контрольна діяльність;
- 6) комунікації та звітування;
- 7) моніторинг системи управління фінансовими ризиками.

Етапи процесів управління фінансовими ризиками детально визначені в регламентах процесів та інших розпорядчих актах Національного банку з питань управління фінансовими ризиками.

Управління Національного банку відповідає за впровадження системи управління ризиками та забезпечення управління ризиками Національного банку.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" Правління Національного банку створило Комітет з управління активами та пасивами Національного банку, якому делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютним резервом України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Управління Національного банку або Комітет з управління активами та пасивами Національного банку в межах повноважень, делегованих йому Правлінням Національного банку, обирає та затверджує заходи у відповідь на фінансові ризики (реагування на фінансові ризики) відповідно до пропозицій підрозділів, що здійснюють операції з фінансовими інструментами та Управління фінансових та операційних ризиків шляхом прийняття рішень з питань управління фінансовими

ризиками та/або включення таких заходів до нормативно-правових та/або розпорядчих актів Національного банку.

Підрозділи Національного банку, які відповідають за проведення та/або здійснюють операції з фінансовими інструментами, є "першою лінією захисту" у процесах управління фінансовими ризиками та відповідають за виявлення, оцінювання фінансових ризиків, визначення та вжиття заходів у відповідь на фінансові ризики та звітування щодо фінансових ризиків, пов'язаних з операціями, що належать до сфери відповідальності цих підрозділів.

Відділ фінансових ризиків Управління фінансових та операційних ризиків є "другою лінією захисту" у процесах управління фінансовими ризиками та відповідає за:

- 1) методичну, координаційну та організаційну підтримку процесів управління фінансовими ризиками в Національному банку, включаючи актуалізацію політики управління фінансовими ризиками;
- 2) розроблення і супроводження порядків і методик, що використовуються для оцінки фінансових ризиків;
- 3) контроль, моніторинг та незалежний аналіз фінансових ризиків на рівні "другої лінії захисту" Національного банку;
- 4) здійснення на запити аналізу нових операцій з фінансовими інструментами, нових фінансових інструментів, змін до операцій з фінансовими інструментами з точки зору їх впливу на фінансові ризики Національного банку, надання рекомендацій щодо заходів у відповідь на виявлені фінансові ризики (реагування на ризики);
- 5) оцінку профілю фінансових ризиків Національного банку;
- 6) звітування щодо фінансових ризиків Національного банку Комітету з управління активами та пасивами Національного банку.

Фінансові ризики Національного банку поділяються на такі групи:

- фінансові ризики, пов'язані з політикою, яку визначає та здійснює Національний банк, що виникають у зв'язку з фінансовими інструментами та пов'язані з виконанням Національним банком своєї основної функції та інших функцій відповідно до статей 6 – 7 Закону України "Про Національний банк України", за винятком пункту 15 статті 7 Закону України "Про Національний банк України";
- фінансові ризики міжнародних (золотовалютних) резервів України;

- фінансові ризики, пов'язані з управлінням пенсійними активами Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України;
- інші фінансові ризики Національного банку.

Заходи, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, залежать від толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків.

До основних заходів, які Національний банк уживає у відповідь на фінансові ризики, належать:

1) уникнення або запобігання фінансовому ризику шляхом свідомої відмови від операцій та фінансових інструментів, що наражають Національний банк на ризики, рівень яких перевищує рівень толерантності Національного банку до відповідної групи ризиків;

2) обмеження або зменшення фінансового ризику за допомогою:

- диверсифікації;
- установлення лімітів на кількісні показники ризику;
- визначення умов та правил для якісних показників ризику;
- використання різних видів забезпечення виконання зобов'язань боржником або контрагентом і коригування справедливої вартості такого забезпечення з урахуванням знижок за ризики або коригуючих коефіцієнтів;

3) перенесення фінансового ризику за допомогою хеджування;

4) прийняття фінансового ризику шляхом створення резервів та покриття фінансових ризиків за рахунок власних ресурсів Національного банку.

Залежно від факторів, які призводять до відповідних фінансових ризиків, Національний банк виділяє кредитний ризик, ринкові ризики та ризик ліквідності.

Кредитний ризик

Кредитний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через неспроможність банку-позичальника, іншого боржника чи контрагента Національного банку виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов. Кредитний ризик може мати такі прояви:

ризик дефолту – кредитний ризик, який виникає внаслідок неспроможності контрагента/емітента/боржника виконати свої зобов'язання перед Національним банком, у тому числі передрозрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента до дати здійснення розрахунків за операцією з Національним банком) та розрахунковий ризик (ризик дефолту контрагента в день здійснення розрахунків за операцією з Національним банком після виконання зобов'язань Національним банком, але до виконання зобов'язань контрагентом);

ризик зниження кредитного рейтингу контрагента/емітента нижче ніж мінімальний допустимий рівень кредитного рейтингу для врахування активів у складі міжнародних (золотовалютних) резервів.

Ринкові ризики

Ринкові ризики – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання доходів через несприятливі зміни ринкових цін, наприклад, курсів іноземних валют, процентних ставок, цін фінансових інструментів і товарів. Ринкові ризики можуть мати такі прояви:

валютний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют; процентний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкових процентних ставок, що негативно впливають на вартість боргових цінних паперів або інших інструментів з фіксованим доходом та вартість похідних фінансових інструментів (деривативів);

ризик кредитного спреду – ринковий ризик, який виникає через розширення (збільшення) кредитного спреду між дохідністю до погашення цінного папера або іншого фінансового інструменту з фіксованим доходом та безризиковою дохідністю до погашення з аналогічною дюрацією, що негативно впливає на ринкову вартість таких інструментів. Розширення кредитного спреду може бути пов'язане як зі зниженням кредитного рейтингу/кредитної якості емітента фінансового інструменту, так із загальними змінами ринкової кон'юнктури;

фондовий ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості акцій та інших цінних паперів із нефіксованим доходом;

товарний ризик – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості товарів, включаючи дорогоцінні метали (наприклад, золото);

ризик волатильності – ринковий ризик, який виникає через несприятливі зміни волатильності ринкових цін, процентних ставок, ринкових індексів і валютних курсів, які призводять до зменшення вартості опціонів, у тому числі вбудованих в інші фінансові інструменти.

Серед ринкових ризиків найбільший вплив на Національний банк мають валютний та процентний ризики.

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до валютного ризику, який розраховано на підставі припущення про 20% та 5% збільшення і зменшення курсу долара США, євро, СПЗ та інших валют відносно гривні у 2019 та 2018 роках відповідно. До аналізу чутливості включено тільки суми в іноземній валюті (за винятком немонетарних активів), наявні на кінець періоду, під час конвертації яких на кінець періоду використовуються курси, змінені на 20% та

5% відносно діючих на кінець 2019 та 2018 років відповідно.

Вплив зміни курсів на прибуток або збиток та прибуток за рік представлено таким чином:

	31 грудня 2019 року		31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)	
	+20%	-20%	+5%	-5%
Долари США	89 913	(89 913)	19 258	(19 258)
Євро	10 649	(10 649)	3 602	(3 602)
СПЗ	(34 138)	34 138	(10 853)	10 853
Англійські фунти стерлінгів	2 741	(2 741)	864	(864)
Інші валюти	6 714	(6 714)	2 079	(2 079)

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до процентного ризику. Вплив на прибуток або збиток та прибуток за рік представлено таким чином:

	31 грудня 2019 року		31 грудня 2018 року (у мільйонах гривень)	
	+100 б.п.	-100 б.п.	+100 б.п.	-100 б.п.
Чутливість процентних фінансових активів	2 891	(2 891)	3 108	(3 108)
Чутливість процентних фінансових зобов'язань	(3 131)	3 131	(2 757)	2 757
Чистий вплив на прибуток або збиток та прибуток до розподілу	(240)	240	351	(351)

Ідентифікація джерел процентного ризику здійснюється шляхом аналізу наявної структури процентних активів та пасивів. Національний банк здійснює оцінку процентного ризику за допомогою аналізу чутливості до зміни процентних ставок, тобто змін ринкової вартості інструментів та портфелів у результаті загальної зміни кривої дохідності на певну кількість базисних пунктів. Відповідно до методології використовувані сценарії включають паралельне зміщення всієї кривої на один процентний пункт (+/-100 базисних пунктів). Чутливість до процентного ризику обчислюється на підставі сценарію, відповідно до якого всі криві процентних ставок вважаються такими, що змінюються однаково незалежно від фінансового інструменту або валюти. Оцінки включають процентний ризик за всіма позиціями Національного банку для інструментів з фіксованою та плаваючою процентною ставкою, як визначено за відповідною моделлю.

Ризик ліквідності

За характером прояву ризику ліквідності Національний банк розділяє:

ризик ліквідності міжнародних (золотовалютних) резервів України, який вивляється в можливих складнощах швидко продати або достроково відкликати великий обсяг активів, у які розміщені міжнародні (золотовалютні) резерви України, іноді також за несприятливих ринкових умов, які призводять до зниження цін таких активів;

ризик ліквідності Національного банку в іноземній валюті, який вивляється у неспроможності Національного банку виконати свої зобов'язання в іноземній валюті в установлені строки.

У зв'язку з тим, що відповідно до пункту 2 статті 7 Закону України "Про Національний банк України" Національний банк монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує готівковий грошовий обіг, для нього не властивим є ризик ліквідності в національній валюті України, тобто ризик неспроможності виконати свої зобов'язання в національній валюті України в установлені строки.

Управління ризиком ліквідності Національного банку здійснюється шляхом:

утримання певних нормативно визначених обсягів коштів у грошовій формі на кореспондентських рахунках;
утримання достатнього обсягу високоліквідних фінансових інструментів, які можуть бути швидко переведені в грошові кошти;
установлення вимог до ліквідності активів, у які Національний банк розміщує міжнародні (золотовалютні) резерви України.

Детальну оцінку фінансових ризиків наведено в примітках 29-33.

29 Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	589	88 819	–	112	89 520
Цінні папери нерезидентів	–	435 146	–	69 833	504 979
Авуари в СПЗ	–	–	234	–	234
Цінні папери України	347 191	–	–	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	13 843	–	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	1 727	–	–	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	65 894	–	65 894
Інші фінансові активи	88	21	127	–	236
Усього фінансових активів	363 438	523 986	66 255	69 945	1 023 624
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	425 256	–	–	–	425 256
Кошти банків	78 441	–	–	3	78 444
Кошти державних та інших установ	38 981	1	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	171 059	–	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	65 886	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	577	95	–	–	672
Усього фінансових зобов'язань	695 187	2 465	236 945	3	934 600
Чиста балансова позиція	(331 749)	521 521	(170 690)	69 942	89 024

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	(у мільйонах гривень)				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	1 816	114 753	–	112	116 681
Цінні папери нерезидентів	–	345 277	–	87 714	432 991
Авуари в СПЗ	–	–	100	–	100
Цінні папери України	361 436	–	–	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	22 145	–	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	1 834	–	–	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	77 472	–	77 472
Інші фінансові активи	214	–	132	–	346
Усього фінансових активів	387 445	460 030	77 704	87 826	1 013 005
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	400 334	–	–	–	400 334
Кошти банків	38 508	–	–	1	38 509
Кошти державних та інших установ	47 726	1	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	217 300	–	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	77 462	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	551	23	–	–	574
Усього фінансових зобов'язань	548 986	2 793	294 762	1	846 542
Чиста балансова позиція	(161 541)	457 237	(217 058)	87 825	166 463

30 Кредитний ризик

Нижче наведено інформацію щодо валової балансової вартості фінансових активів Національного банку за стадіями зменшення корисності та за кредитними рейтингами контрагентів, установленними міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's. У поданих нижче розкриттях на 31 грудня 2019 та 2018 років для кожного контрагента враховується нижчий із двох кращих рейтингів,

присвоєних йому вищезазначеними рейтинговими компаніями. Рейтинги наводяться відповідно до кодування рейтингової компанії Fitch Ratings із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg.

Нижче наведена інформація станом на 31 грудня 2019 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3
Кошти та депозити в іноземній валюті:						
кошти на вимогу	AAA	8 568	9,6	8 568	–	–
	AA+	6	0,0	6	–	–
	AA	253	0,3	253	–	–
	AA-	2	0,0	2	–	–
	A+	2 705	3,0	2 705	–	–
	A	709	0,8	709	–	–
	A-	1 850	2,1	1 850	–	–
строкові депозити	AAA	8 299	9,3	8 299	–	–
	AA+	35 967	40,2	35 967	–	–
	AA-	13 966	15,5	13 966	–	–
	A+	187	0,2	187	–	–
	A	16 429	18,4	16 429	–	–
готівкова іноземна валюта	Без ризику	589	0,6	589	–	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		89 530	100,0	89 530	–	–
Цінні папери нерезидентів:						
державні облигації	AAA	273 942	54,3	273 942	–	–
	AA+	5 190	1,0	5 190	–	–
	AA	9 690	1,9	9 690	–	–
	AA-	448	0,1	448	–	–
	A+	3 969	0,8	3 969	–	–
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	32 487	6,4	32 487	–	–
	AA+	5 158	1,0	5 158	–	–
	AA	14 140	2,8	14 140	–	–
	AA-	22 312	4,4	22 312	–	–
	A+	71 513	14,2	71 513	–	–
	A	59 969	11,9	59 969	–	–
	A-	6 040	1,2	6 040	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		504 858	100,0	504 858	–	–
Цінні папери України:						
державні цінні папери	B	346 427	99,7	346 427	–	–
корпоративні цінні папери	Без рейтингу	953	0,3	–	–	953
Усього цінних паперів України		347 380	100,0	346 427	–	953
Кредити банкам та іншим позичальникам:						
кредити, надані банкам	B- Без рейтингу	7 712	14,9	–	–	7 712
	Без рейтингу	44 008	85,0	104	–	43 904
кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	Без рейтингу	–	–	–	–	–
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	38	0,1	–	–	38
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		51 758	100,0	104	–	51 654
Внутрішній державний борг	B	1 727	100,0	1 727	–	–
Інші фінансові активи	AAA	127	50,0	127	–	–
	AA	3	1,2	3	–	–
	Без рейтингу	124	48,8	124	–	–
Усього інших фінансових активів		254	100,0	254	–	–

Нижче наведена інформація станом на 31 грудня 2018 року:

	Кредитний рейтинг	Усього	% у статті фінансових активів	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3
(у мільйонах гривень)						
Кошти та депозити в іноземній валюті:						
кошти на вимогу	AAA	27 096	23,2	27 096	–	–
	AA+	9	0,0	9	–	–
	AA	856	0,7	856	–	–
	AA-	2	0,0	2	–	–
	A+	9 818	8,4	9 818	–	–
	A	3 821	3,3	3 821	–	–
строкові депозити	AAA	9 986	8,6	9 986	–	–
	AA+	5 349	4,6	5 349	–	–
	AA-	1 901	1,6	1 901	–	–
	A+	29 933	25,6	29 933	–	–
	A	26 119	22,4	26 119	–	–
готівкова іноземна валюта	Без ризику	1 816	1,6	1 816	–	–
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		116 706	100,0	116 706	–	–
Цінні папери нерезидентів:						
державні облигації	AAA	180 840	41,8	180 840	–	–
	AA+	5 941	1,4	5 941	–	–
	AA	4 491	1,0	4 491	–	–
	AA-	3 167	0,7	3 167	–	–
	A+	1 349	0,3	1 349	–	–
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	37 402	8,6	37 402	–	–
	AA+	11 662	2,7	11 662	–	–
	AA	15 178	3,5	15 178	–	–
	AA-	24 127	5,6	24 127	–	–
	A+	80 656	18,6	80 656	–	–
	A	64 591	14,9	64 591	–	–
	A-	3 466	0,9	3 466	–	–
Усього боргових цінних паперів нерезидентів		432 870	100,0	432 870	–	–
Цінні папери України	B-	361 436	100,0	361 436	–	–
Усього цінних паперів України		361 436	100,0	361 436	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам:						
кредити, надані банкам	B-	9 810	15,5	–	–	9 810
	Без рейтингу	51 788	82,1	4 302	–	47 486
кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	Без рейтингу	1 458	2,3	1 458	–	–
кредити, надані іншим позичальникам	Без рейтингу	38	0,1	–	–	38
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам		63 094	100,0	5 760	–	57 334
Внутрішній державний борг	B-	1 834	100,0	1 834	–	–
Інші фінансові активи	AAA	132	36,9	132	–	–
	Без рейтингу	226	63,1	221	1	4
Усього інших фінансових активів		358	100,0	353	1	4

Кредити, надані банкам, які не мають міжнародного рейтингу, для підтримання їх ліквідності складаються з кредитів, наданих банкам України для підтримання їх ліквідності, рейтинг яких визначено за внутрішньою методологією Національного банку.

Станом на 31 грудня 2019 року банки, валова балансова вартість кредитів яким становила 104 мільйони гривень, мали внутрішній рейтинг "С" (станом на 31 грудня 2018

року – 4 302 мільйони гривень та 1 мільйон гривень із внутрішніми рейтингами "BBB" та "CCC" відповідно).

Національний банк визначає внутрішні рейтинги таким чином:

Рейтинг "AAA" – найвищий рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий та стабільний у довгостроковій перспективі, спроможність вчасно й у повному обсязі виплачувати

проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями дуже висока.

Рейтинг “BBB” – середній рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий і стабільний у середньостроковій перспективі, боргові зобов'язання контрагента більше піддаються ризику невиконання порівняно з контрагентом із вищими рейтингами. Проте можуть виникнути труднощі зі своєчасною та в повному обсязі виплатою процентів та основної суми за борговими зобов'язаннями в разі несприятливих змін у комерційних, фінансових і економічних умовах, хоча найближчим часом імовірність невиконання контрагентом боргових зобов'язань мала.

Рейтинг “BB” – середній рівень кредитоспроможності. Фінансовий стан контрагента оцінюється як задовільний і стабільний у короткостроковій перспективі, на момент аналізу контрагент спроможний виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов'язаннями, але має більш високу імовірність дефолту за зобов'язаннями, ніж контрагент із рейтингом “BBB”.

Рейтинг “B” – рівень кредитоспроможності контрагента дещо нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні й стабільні в короткостроковій перспективі, достатній рівень фінансової надійності. Своєчасність і повнота виплат за борговими зобов'язаннями виплат значною мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов.

Рейтинг “CCC” – рівень кредитоспроможності контрагента нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але їх стабільність у короткостроковій перспективі сумнівна, низький ступінь фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Рейтинг “CC” – низький рівень кредитоспроможності контрагента. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але ймовірність їх погіршення в короткостроковій перспективі досить висока, дуже низький рівень фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Рейтинг “C” – дуже низький рівень кредитоспроможності контрагента, який є переддефолтним. Фінансовий стан контрагента нестабільний і оцінюється як незадовільний. Виплати процентів і основної суми за борговими зобов'язаннями можуть бути зупинені контрагентом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Цінні папери України без визначеного міжнародного рейтингу представлені облігаціями державних підприємств, рейтинг яких обмежений суверенним рейтингом України.

Валова балансова вартість кредитів, наданих п'ятьом банкам із найбільшою сумою кредитної заборгованості, станом на 31 грудня 2019 року становила 37 114 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 42 048 мільйонів гривень), або 69% (станом на 31 грудня 2018 року – 67%) від загальної валової балансової вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам до формування резерву під очікувані кредитні збитки. Резерв під очікувані кредитні збитки, визнаний за кредитами, наданими цим п'ятьом банкам, становив 26 185 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2019 року (станом на 31 грудня 2018 року – 28 002 мільйони гривень).

Нижче наведена інформація про чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2019 року:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
(у мільйонах гривень)				
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	11 397	28 758	11 397	–
цінними паперами	95	102	–	–
іншими видами застави	2 351	3 706	2 342	–
Кредити незабезпечені	1 727	–	–	1 727
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	15 570	32 566	13 739	1 727

Станом на 31 грудня 2018 року чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (внутрішній державний борг)
(у мільйонах гривень)				
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	13 669	30 669	13 604	–
цінними паперами	5 696	7 014	–	–
іншими видами застави	2 780	4 409	2 776	–
Кредити незабезпечені	1 834	–	–	1 834
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	23 979	42 092	16 380	1 834

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років кредитний ризик за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відсутній.

Вартість застави, прийнятої як забезпечення, – це справедлива вартість застави, що прийнята Національним банком під час розрахунку резерву на звітну дату.

Максимальний розмір кредитного ризику відображає балансову вартість кредитної заборгованості на звітну

Нижче наведена інформація про валову балансову вартість кредитів за видами забезпечення станом на 31 грудня 2019 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	14 993	–	–	–	14 993
цінними паперами	95	–	–	–	95
майновими правами за кредитними договорами	1 993	–	–	–	1 993
іншими видами застави	989	–	–	–	989
Кредити незабезпечені	33 650	36	2	1 727	35 415
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	51 720	36	2	1 727	53 485

Нижче наведена інформація про валову балансову вартість кредитів за видами забезпечення станом на 31 грудня 2018 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в межах кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Внутрішній державний борг	Усього
(у мільйонах гривень)					
Кредити забезпечені:					
нерухомим майном	17 893	–	–	–	17 893
цінними паперами	4 238	–	1 458	–	5 696
майновими правами за кредитними договорами	2 636	–	–	–	2 636
іншими видами застави	1 042	–	–	–	1 042
Кредити незабезпечені	35 789	36	2	1 834	37 661
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	61 598	36	1 460	1 834	64 928

Національний банк здійснює операції з рефінансування банків шляхом надання банкам кредитів овернайт та кредитів рефінансування та має непогашену заборгованість за такими кредитами станом на 31 грудня 2019 та 2018 років. Національний банк надає банкам кредити овернайт та кредити рефінансування під заставу пулу, що може складатися з таких видів активів (майна): державні облігації, депозитні сертифікати Національного банку, облігації міжнародних фінансових організацій (емісія яких здійснюється відповідно до законодавства України) та іноземна валюта (долари США, євро, англійські фунти стерлінгів, швейцарські франки, японські єни).

Як забезпечення виконання зобов'язань за стабілізаційними кредитами, що були надані банкам для підтримання їх ліквідності до 2017 року та залишалися непогашеними станом на 31 грудня 2019 та 2018 років, приймалися цінні папери (державні облігації України, облігації підприємств, у тому числі ті, розміщення яких здійснено під гарантію Кабінету Міністрів України), іноземна валюта, акції власників істотної участі банку, нерухоме майно та майнові права за кредитними договорами. З 2017 року надання стабілізаційних кредитів Національним банком не здійснюється. Замість стабілізаційних кредитів Національний банк може надавати банкам кредити для екстреної підтримки ліквідності, але такі кредити банкам ще не надавалися.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на 3 стадії зменшення корисності, грошові потоки за якими очікуються лише від реалізації заставного майна, чистий розмір кредитного ризику дорівнює максимальному розміру кредитного ризику.

Для банків та інших позичальників, які оцінюються на 1 та 2 стадії зменшення корисності, чистий розмір кредитного ризику розрахований як різниця між максимальним

розміром кредитного ризику та вартістю застави, прийнятої як забезпечення.

Для всіх груп активів Національний банк визначає дефолт як неспроможність або небажання контрагента/емітента/позичальника виконати свої фінансові зобов'язання перед Національним банком, що призводить до прямих фінансових втрат від реалізації кредитного ризику. Подія дефолту за зобов'язаннями перед Національним банком визнається, зокрема, за простроченими фінансовими активами, за якими на звітну дату існує хоча б один прострочений платіж понад 90 календарних днів.

Для цілей оцінки резервів під очікувані збитки за фінансовими активами та зобов'язаннями кредитного характеру в межах загального підходу використовується модель очікуваних кредитних збитків, ключовим принципом якої є своєчасне відображення погіршення або поліпшення кредитної якості фінансових інструментів з урахуванням впливу поточної і прогнозованої інформації. Обсяг очікуваних кредитних збитків залежить від ступеня погіршення кредитної якості з дати первісного визнання фінансового інструменту.

Кредитні збитки Національний банк визначає як різницю між усіма грошовими потоками, які має сплатити контрагент/емітент/позичальник відповідно до умов договору, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує отримати, що дисконтується за ефективною ставкою відсотка. Під час визначення майбутніх грошових потоків для розрахунку очікуваних кредитних збитків ураховуються всі умови фінансового інструменту протягом строку його дії (наприклад, опціон дострокового погашення, продовження строку, вимог дострокового повернення кредиту та інші подібні опціони). Грошові потоки, які враховуються, уключають грошові потоки від продажу заставного майна або інших джерел підвищення кредитної якості фінансового інструменту, що є

невід'ємною частиною умов договору. Застосовується професійне судження/припущення щодо можливості достовірної оцінки очікуваного строку дії фінансового інструменту.

Професійне судження/припущення – це задокументоване обґрунтоване рішення працівників Національного банку, яке базується на:

відповідності фактичних дій щодо визначення кожного з компонентів оцінки очікуваних кредитних збитків вимогам методики Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

комплексному та об'єктивному аналізі всієї інформації, що впливає на визначення розміру компонентів і факторів (подій, ознак) оцінки кредитного ризику та очікуваних кредитних збитків;

власному досвіді Національного банку, що ґрунтується на надійних, безперервних, повних та цілісних статистичних даних, період накопичення яких становить щонайменше три останні роки поспіль;

забезпеченні повної, своєчасної та об'єктивної оцінки кредитного ризику й очікуваних кредитних збитків з дотриманням принципів, визначених методикою Національного банку з питань оцінки очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами;

Для розрахунку очікуваних кредитних збитків Національний банк використовує такі три підходи:

1) оцінка на груповій основі (параметри кредитного ризику), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є добуток експозиції під ризиком дефолту, ймовірності дефолту і рівня втрат у разі дефолту із урахуванням прогнозних сценаріїв, зважених на ймовірність;

2) оцінка на груповій основі (сценарії погашення) з урахуванням безумовної ймовірності їх настання, згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитними договорами, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за ймовірними сценаріями погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка;

3) оцінка на індивідуальній основі (кастомізований сценарій погашення), згідно з якою очікуваним кредитним збитком є теперішня вартість різниці між передбаченими договірними грошовими потоками, належними до сплати на користь Національного банку, за кредитним договором, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка, та всіма грошовими потоками, які Національний банк очікує одержати, за кастомізованим сценарієм погашення кредиту, дисконтованими за ефективною ставкою відсотка.

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців є частиною очікуваних кредитних збитків за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або в коротший строк, якщо очікуваний строк дії фінансового інструменту менший, ніж 12 місяців).

Очікувані кредитні збитки за період 12 місяців відображають очікувані недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом 12 місяців після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника протягом 12 місяців після звітної дати (або строку дії, що залишився).

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту є очікуваними кредитними збитками за весь строк дії, які можуть виникнути в разі настання події дефолту позичальника протягом дії фінансового інструменту.

Очікувані кредитні збитки за весь строк дії фінансового інструменту відображають очікувані недоотримані суми грошових коштів за весь строк дії, що можуть виникнути в разі настання події дефолту протягом усього строку дії після звітної дати, зважені на ймовірність настання події дефолту (або ймовірність настання певного діапазону можливих сценаріїв погашення кредиту), оцінену на підставі кумулятивної ймовірності дефолту позичальника за весь строк дії фінансового інструменту, що залишився станом на звітну дату.

Оцінювання значного збільшення кредитного ризику проводиться на основі обох видів інформації: кількісних та якісних чинників, беручи до уваги, в тому числі, категорії внутрішнього кредитного рейтингу позичальників, що враховує зміну ступеня кредитного ризику станом на звітну дату.

Якщо немає власних історичних даних або недостатньо історичних даних про збитки, то допускається використання історичних даних інших установ щодо порівняних груп активів. Також допускається використання професійного судження працівників Національного банку.

Власний досвід про збитки коригується на підставі поточної інформації та прогнозу майбутньої економічної ситуації з метою відображення впливу поточних та прогнозних економічних умов, які не діяли в період, до якого належать наявні історичні дані про збитки, і виключення впливу умов зазначеного історичного періоду, відсутні станом на звітну дату.

У разі використання власної історичної статистичної інформації про збитки з метою оцінки майбутніх грошових потоків такі історичні дані повинні застосовуватися тільки відносно тих груп активів, що визначені на підставі

принципів, схожих із принципами, що використовувалися до груп, на яких засновані зазначені історичні дані про збитки.

Інформація про фактичні та прогнозні значення майбутніх економічних умов (макроекономічні показники) використовується для визначення ймовірності дефолту із урахуванням впливу майбутніх економічних умов та під час вибору дисконтів, що застосовуються до вартості застави залежно від стадії економічного циклу.

Таким чином, застосовувані методи повинні давати змогу використовувати історичні дані про збитки за групою активів зі схожими характеристиками кредитного ризику

та актуальні дані, що відображають поточні умови та прогнози майбутньої економічної ситуації.

Визнання об'єктивних свідчень зменшення корисності здійснюється на рівні фінансового інструменту. Підхід на рівні фінансового інструменту передбачає, що за наявності принаймні однієї ознаки об'єктивного свідчення зменшення корисності на рівні фінансового інструменту цей фінансовий інструмент з позичальником та всі фінансові інструменти цього позичальника визнаються як такі, за якими є об'єктивні свідчення зменшення корисності. Подія дефолту є однією з ознак об'єктивного свідчення зменшення корисності.

31 Валютний ризик

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немо-нетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	78 875	7 028	–	1 596	2 021	–	89 520
Цінні папери нерезидентів	–	404 754	56 432	–	12 109	31 563	121	504 979
Авуари в СПЗ	–	–	–	234	–	–	–	234
Цінні папери України	346 204	987	–	–	–	–	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	13 843	–	–	–	–	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	1 727	–	–	–	–	–	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	65 894	–	–	–	65 894
Інші фінансові активи	88	–	21	127	–	–	–	236
Усього фінансових активів	361 862	484 616	63 481	66 255	13 705	33 584	121	1 023 624
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	425 256	–	–	–	–	–	–	425 256
Кошти банків	54 396	23 979	63	–	1	5	–	78 444
Кошти державних та інших установ	20 245	8 568	10 169	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	–	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	171 059	–	–	–	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	65 886	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	526	134	5	–	–	7	–	672
Усього фінансових зобов'язань	652 355	35 050	10 237	236 945	1	12	–	934 600
Чиста балансова позиція	(290 493)	449 566	53 244	(170 690)	13 704	33 572	121	89 024

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немо-нетарні	Усього
(у мільйонах гривень)								
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	70 183	25 333	–	7 175	13 990	–	116 681
Цінні папери нерезидентів	–	342 632	52 536	–	10 102	27 600	121	432 991
Авуари в СПЗ	–	–	–	100	–	–	–	100
Цінні папери України	360 744	692	–	–	–	–	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	22 145	–	–	–	–	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	1 834	–	–	–	–	–	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	77 472	–	–	–	77 472
Інші фінансові активи	214	–	–	132	–	–	–	346
Усього фінансових активів	384 937	413 507	77 869	77 704	17 277	41 590	121	1 013 005
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	400 334	–	–	–	–	–	–	400 334
Кошти банків	37 840	535	129	–	1	4	–	38 509
Кошти державних та інших установ	17 002	25 040	5 685	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	–	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	217 300	–	–	–	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	77 462	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	537	12	25	–	–	–	–	574
Усього фінансових зобов'язань	517 580	28 356	5 839	294 762	1	4	–	846 542
Чиста балансова позиція	(132 643)	385 151	72 030	(217 058)	17 276	41 586	121	166 463

Активи і зобов'язання в інших валютах переважно складаються зі статей у швейцарських франках, австралійських доларах, японських енах та юанях Женьміньбі.

32 Процентний ризик

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка
(у %)							
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	1,65	–	–	0,80	2,81	1,65
Цінні папери нерезидентів	–	1,78	0,04	–	0,76	1,90	1,57
Авуари в СПЗ	–	–	–	0,75	–	–	0,75
Цінні папери України	10,44	–	–	–	–	–	10,44
Кредити банкам та іншим позичальникам	17,7	–	–	–	–	–	17,70
Внутрішній державний борг	8,68	–	–	–	–	–	8,68
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	9,53	–	–	–	–	–	9,53
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	12,73	–	–	–	–	–	12,73
Кредити отримані	–	4,88	–	–	–	–	4,88
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	3,06	–	–	3,06

Позначка “–” у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов’язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

До складу цінних паперів України включаються також інфляційні державні облігації.

За змінною ставкою нараховуються проценти за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ (процентна ставка переглядається щотижня).

Процентна ставка, за якою нараховуються витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, не є фіксованою, її розмір відповідає середньозваженій

процентній ставці закладами (депозитами) на вимогу фізичних осіб у національній валюті.

Проценти за цінними паперами нараховуються як за змінною ставкою, так і за фіксованою.

Станом на 31 грудня 2018 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти.

Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	2,61	–	–	0,79	2,45	2,45
Цінні папери нерезидентів	–	2,80	0,17	–	1,04	3,06	2,45
Авуари в СПЗ	–	–	–	1,11	–	–	1,11
Цінні папери України	13,17	–	–	–	–	–	13,17
Кредити банкам та іншим позичальникам	18,13	–	–	–	–	–	18,13
Внутрішній державний борг	8,53	–	–	–	–	–	8,53
Фінансові зобов’язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	4,00	–	–	–	–	–	4,00
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	17,03	–	–	–	–	–	17,03
Кредити отримані	–	5,19	–	–	–	–	5,19
Зобов’язання перед МВФ, крім зобов’язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	3,26	–	–	3,26

Аналіз фінансових активів і зобов’язань за строками перегляду процентних ставок

У наведеній нижче таблиці подається аналіз фінансових активів і зобов’язань за строками перегляду процентних ставок.

Для фінансових активів і зобов’язань із фіксованою процентною ставкою строковість визначалася з

урахуванням періоду від дати консолідованого звіту про фінансовий стан до дати погашення згідно з контрактом, для активів і зобов’язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи і зобов’язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпроцентні	Усього
	(у мільйонах гривень)						
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	83 721	4 086	–	–	–	1 713	89 520
Цінні папери нерезидентів	30 054	73 963	101 639	297 887	1 315	121	504 979
Авуари в СПЗ	234	–	–	–	–	–	234
Цінні папери України	6 272	9 667	150 481	47 714	132 070	987	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	6 442	–	–	7 401	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 187	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	65 894	65 894
Інші фінансові активи	5	1	6	21	13	190	236
Усього фінансових активів	126 728	87 744	252 207	353 455	134 585	68 905	1 023 624

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпроцентні	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	425 256	425 256
Кошти банків	–	–	–	–	–	78 444	78 444
Кошти державних та інших установ	2 498	–	–	–	–	36 484	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	2 369	–	–	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	170 172	–	–	–	–	887	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	65 886	65 886
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	672	672
Усього фінансових зобов'язань	324 602	2 369	–	–	–	607 629	934 600
Чистий розрив	(197 874)	85 375	252 207	353 455	134 585	(538 724)	89 024
Сумарний розрив	(197 874)	(112 499)	139 708	493 163	627 748	89 024	

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Безпроцентні	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	103 202	10 794	–	–	–	2 685	116 681
Цінні папери нерезидентів	24 720	65 997	107 492	233 977	684	121	432 991
Авуари в СПЗ	100	–	–	–	–	–	100
Цінні папери України	7 879	7 082	153 593	48 083	144 107	692	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	9 630	3 517	1 528	7 470	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 294	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	77 472	77 472
Інші фінансові активи	6	2	8	27	17	286	346
Усього фінансових активів	145 537	87 419	262 702	289 989	146 102	81 256	1 013 005
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	400 334	400 334
Кошти банків	–	–	–	–	–	38 509	38 509
Кошти державних та інших установ	7 082	–	–	–	–	40 645	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	2 769	–	–	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	216 358	–	–	–	–	942	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	77 462	77 462
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	574	574
Усього фінансових зобов'язань	(139 770)	84 650	262 702	–	–	558 466	846 542
Чистий розрив	(139 770)	(55 120)	207 582	289 989	146 102	(477 210)	166 463
Сумарний розрив	(139 770)	84 650	262 702	497 571	643 673	166 463	

Станом на 31 грудня 2019 року частка цінних паперів нерезидентів зі змінною ставкою становила 13,15% від загального портфеля (станом на 31 грудня 2018 року – 15,60%).

33 Ризик ліквідності

Для оцінки ризику ліквідності фінансові активи групуються відповідно до контрактних на звітну дату строків отримання грошових потоків для їх погашення з урахуванням періоду, який залишився від звітної дати до контрактної дати погашення відповідного грошового потоку. Внески в рахунок квоти МВФ відображаються як активи на вимогу на основі статті XXVI Статей угоди з МВФ, але таке групування не означає наявність очікувань того, що Україна скористається цією статтею. Фінансові зобов'язання групуються за строками погашення з урахуванням періоду, який згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення.

Суми фінансових активів та зобов'язань, наведені в таблиці ризику ліквідності, відображають дисконтовані грошові потоки за контрактами, фінансових інструментів за справедливою вартістю. Похідні фінансові

інструменти, розрахунки за якими проводитимуться на підставі чистої суми, наведені за чистою сумою, яка, як очікується, буде сплачена. Знецінені кредити включені до таблиці за балансовою вартістю на підставі очікуваних термінів отримання грошових коштів.

Цінні папери нерезидентів включені до таблиці з урахуванням періоду, який згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення. Виходячи з історичних даних, такі дати суттєво не відрізняються від очікувань щодо вибуття таких цінних паперів.

Якщо суми, що підлягають сплаті, не є фіксованими, то такі суми наводяться в аналізі ліквідності з урахуванням умов, які були на звітну дату. Позиції в іноземній валюті перераховані за курсами спот на звітну дату.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2019 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	85 433	4 087	–	–	–	–	89 520
Цінні папери нерезидентів	11 569	31 704	112 317	347 953	1 315	121	504 979
Авуари в СПЗ	234	–	–	–	–	–	234
Цінні папери України	6 272	9 667	5 308	47 714	278 230	–	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	473	250	3 441	9 679	–	–	13 843
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 187	–	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	65 894	–	–	–	–	–	65 894
Інші фінансові активи	4	2	8	159	22	41	236
Усього фінансових активів	169 879	45 737	121 155	405 937	280 754	162	1 023 624
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	425 041	–	–	–	–	215	425 256
Кошти банків	78 444	–	–	–	–	–	78 444
Кошти державних та інших установ	38 982	–	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	151 932	–	–	–	–	–	151 932
Кредити отримані	–	–	–	2 369	–	–	2 369
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	2	8 543	7 659	123 521	28 666	2 668	171 059
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 886	–	–	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	53	3	87	–	–	529	672
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Усього за фінансовими зобов'язаннями	762 340	8 546	7 746	125 890	28 666	3 412	936 600
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(592 461)	37 191	113 409	280 047	252 088	(3 250)	87 024
Сумарний розрив ліквідності	(592 461)	(555 270)	(441 861)	(161 814)	90 274	87 024	

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2018 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	105 887	10 794	–	–	–	–	116 681
Цінні папери нерезидентів	7 114	16 682	110 744	297 645	685	121	432 991
Авуари в СПЗ	100	–	–	–	–	–	100
Цінні папери України	7 879	7 082	8 420	48 083	289 972	–	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	9 630	3 517	1 528	7 470	–	–	22 145
Внутрішній державний борг	–	27	81	432	1 294	–	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	77 472	–	–	–	–	–	77 472
Інші фінансові активи	4	3	11	173	30	125	346
Усього фінансових активів	208 086	38 105	120 784	353 803	291 981	246	1 013 005
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	–	215	400 334
Кошти банків	38 509	–	–	–	–	–	38 509
Кошти державних та інших установ	47 727	–	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	61 867	–	–	–	–	–	61 867
Кредити отримані	–	–	–	2 769	–	–	2 769
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	5 894	11 443	135 864	60 960	3 136	217 300
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 462	–	–	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	48	4	11	–	–	511	574
Усього фінансових зобов'язань	625 735	5 898	11 454	138 633	60 960	3 862	846 542
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(417 649)	32 207	109 330	215 170	231 021	(3 616)	166 463
Сумарний розрив ліквідності	(417 649)	(385 442)	(276 112)	(60 942)	170 079	166 463	

Суми, що зазначаються в наведених нижче таблицях, не відповідають сумам, відображеним у консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки представлена нижче інформація включає аналіз за строками погашення

фінансових зобов'язань, який відображає загальну суму майбутніх недисконтованих платежів за договорами (уключаючи виплату процентів).

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2019 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	425 041	–	–	–	–	215	425 256
Кошти банків	78 444	–	–	–	–	–	78 444
Кошти державних та інших установ	38 982	–	–	–	–	–	38 982
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	152 278	–	–	–	–	–	152 278
Кредити отримані	–	29	87	2 513	–	–	2 629
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	2	9 041	11 411	133 268	31 272	2 668	187 662
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	65 886	–	–	–	–	–	65 886
Інші фінансові зобов'язання	53	3	87	–	–	529	672
Зобов'язання з надання кредитів	2 000	–	–	–	–	–	2 000
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	762 686	9 073	11 585	135 781	31 272	3 412	953 809

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2018 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1–3 місяці	3–12 місяців	1–5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
(у мільйонах гривень)							
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	400 119	–	–	–	–	215	400 334
Кошти банків	38 509	–	–	–	–	–	38 509
Кошти державних та інших установ	47 727	–	–	–	–	–	47 727
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	62 021	–	–	–	–	–	62 021
Кредити отримані	–	36	108	3 092	–	–	3 236
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	3	6 641	16 937	154 894	68 090	3 136	249 701
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	77 462	–	–	–	–	–	77 462
Інші фінансові зобов'язання	48	4	11	–	–	511	574
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	625 889	6 681	17 056	157 986	68 090	3 862	879 564

34 Умовні зобов'язання, зобов'язання із надання кредитів і похідні фінансові інструменти

Зобов'язання з капітальних вкладень

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав зобов'язання з капітальних вкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів і нематеріальних активів, на загальну суму 175 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 118 мільйонів гривень).

Зобов'язання з надання кредитів

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав зобов'язання з кредитування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в межах відкритої відкличної відновлюваної кредитної лінії на загальну суму 2 000 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2018 року Національний банк не мав зобов'язань з кредитування).

Похідні фінансові інструменти

Відповідно до Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком із жовтня 2013 року здійснюються операції з ф'ючерсами для регулювання процентного ризику.

Станом на 31 грудня 2019 року Національний банк мав 269 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2020 року, умовна вартість яких становить 1 373 мільйони гривень, або 58 мільйонів доларів США, та 90 коротких біржових процентних ф'ючерсних контрактів із термінами виконання з червня 2020 року до грудня 2020 року, умовна вартість яких

становить 524 мільйони гривень, або 22 мільйони доларів США (станом на 31 грудня 2018 року – 478 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2019 року, умовна вартість яких становить 2 993 мільйони гривень, або 108 мільйонів доларів США, та 258 коротких біржових процентних ф'ючерсних контрактів із термінами виконання з червня 2019 року до березня 2020 року, умовна вартість яких становить 1 740 мільйонів гривень, або 63 мільйони доларів США). Кошти для розрахунків за ф'ючерсними операціями в сумі 8 мільйонів гривень (у 2018 році – 10 мільйонів гривень) оцінено за справедливою вартістю та включено до складу коштів та депозитів в іноземній валюті (примітка 5).

Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років судових позовів, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків невисокою, немає. За такими справами забезпечення під імовірні зобов'язання не створювалося.

Водночас за позовами, за якими Національний банк оцінює ймовірність настання можливих збитків високою, визнане відповідне забезпечення (примітка 18). Національний банк також є відповідачем за позовами щодо відновлення діяльності деяких банків. Наразі механізм відновлення діяльності банків в Україні законодавчо не врегульований.

35 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань

Національний банк визначає справедливу вартість фінансових активів і зобов'язань, використовуючи ринкову інформацію (за її наявності) і відповідні методики оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне професійне судження.

Фінансові активи та зобов'язання за справедливою вартістю.

До фінансових інструментів за справедливою вартістю, належать цінні папери нерезидентів, похідні фінансові інструменти.

Справедлива вартість цінних паперів нерезидентів визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1-го рівня), або інших котирувань (концensusна ціна, тощо) з торгово-інформаційних систем, які можна спостерігати на активному ринку (вхідні дані 2-го рівня) або, якщо немає інформації про котирування, на підставі дискontованих грошових потоків та вхідних даних 3-го рівня (дохідність цінних паперів під час їх первинного розміщення емітентом та припущення щодо незмінності цієї дохідності до дати погашення відповідних цінних паперів, ураховуючи короткі строки до погашення).

Справедлива вартість похідних фінансових інструментів визначається на підставі котирувань на активному ринку (вхідні дані 1-го рівня).

Фінансові активи та зобов'язання за амортизованою собівартістю.

Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань за амортизованою собівартістю, суттєво не відрізняється від їх балансової вартості для цілей розкриття справедливою вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ, інші фінансові активи, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти державних та інших установ, депозитні сертифікати Національного банку та зобов'язання перед МВФ, інші фінансові зобов'язання.

До фінансових інструментів за амортизованою собівартістю і справедливою вартістю яких може суттєво відрізнитися від їх балансової вартості, належать цінні папери України, внутрішній державний борг у національній валюті, кредити банкам та іншим позичальникам. Усі ці фінансові інструменти не мають активного ринку.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку,

Національний банк розраховує для розкриття в консолідованій фінансовій звітності за методом дискontування грошових потоків. Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дискontування.

Справедливу вартість цінних паперів України, Національний банк визначає на підставі а:

для довгострокових інфляційних державних облігацій – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона, та фактичних значень індексу споживчих цін за місячний період до попереднього місяця з березня до листопада 2019 року) та 3-го рівня (концensusний прогноз значень індексу споживчих цін на наступні п'ять років з щомісячного видання FOCUSECONOMICS за грудень 2019 року та цільові значення індексу споживчих цін, визначені Національним банком на період з 6-го до 30-го року);

для інших державних облігацій України – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона);

для облігацій інших державних установ – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Свенссона) та 3-го рівня (премії за ризик цінних паперів порівняно з ризиком ОВДП, яка визначена з використанням експертних суджень на рівні 1 313 базисних пунктів, що враховує наявність гарантій Уряду для цих цінних паперів).

Як ставка дискontування для визначення справедливої вартості внутрішнього державного боргу в національній валюті використовується середньозважена ставка Національного банку за всіма інструментами рефінансування (вхідні дані 3-го рівня).

Як ставка дискontування для визначення справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, використовується ринкова ставка (облікова ставка Національного банку) плюс 1,5% на дату розрахунку (вхідні дані 3-го рівня). Використані ставки дискontування були такими:

	2019	2018
	Ставка дисконтування, у % річних	Ставка дисконтування, у % річних
Цінні папери України в національній валюті:		
облігації внутрішньої державної позики	7,43–13,01	7,22–20,41
облігації інших державних установ	28,91	–
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994–1996 роки)	14,51	19,22
Кредити банкам та іншим позичальникам у національній валюті	15,0	19,5

У наведеній нижче таблиці подано балансову вартість та оцінку справедливої вартості фінансових активів, які не відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку за їх справедливою вартістю:

	2019		2018	
	Балансова вартість	Справедлива вартість	Балансова вартість	Справедлива вартість
(у мільйонах гривень)				
Цінні папери України в національній валюті:				
облігації внутрішньої державної позики	345 440	332 362	360 744	339 924
облігації інших державних установ	764	824	–	–
Усього цінних паперів України, які не відображаються за справедливою вартістю	346 204	333 186	360 744	339 924
Внутрішній державний борг	1 727	1 307	1 834	1 128
Кредити банкам та іншим позичальникам	13 843	14 068	22 145	21 540

Беручи до уваги, що розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, слід урахувати те, що надана інформація може не повністю відобразити вартість, яка може бути реалізована.

Справедлива вартість фінансових інструментів за рівнями її оцінки розподілялася таким чином:

	2019			2018		
	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
(у мільйонах гривень)						
Активи, які оцінені за справедливою вартістю:						
Кошти та депозити в іноземній валюті (ф'ючерси)	8	–	–	10	–	–
Цінні папери нерезидентів, які обліковуються за справедливою вартістю	429 937	41 642	33 400	386 894	5 790	40 307
Цінні папери України за справедливою вартістю:						
в іноземній валюті						
державні деривативи	987	–	–	692	–	–
Активи, справедлива вартість яких розкривається:						
Цінні папери України в національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	–	199 209	133 153	–	196 241	143 683
облігації інших державних установ	–	–	824	–	–	–
Внутрішній державний борг	–	–	1 307	–	–	1 128
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	–	14 068	–	–	21 540

У 2019 році не відбувалося суттєвих переведень фінансових інструментів між 1-им і 2-им рівнями оцінки справедливої вартості. У 2019 році не відбувалося переведень фінансових інструментів до 3-го рівня оцінки справедливої вартості або з нього.

Довгострокові інфляційні ОВДП, справедлива вартість яких розкривається, включені до 3-го рівня оцінки справедливої вартості.

Зміну справедливої вартості цінних паперів нерезидентів, що оцінюються на дату звітності за справедливою вартістю та включені до 3-го рівня оцінки справедливої вартості, представлено таким чином:

Справедлива вартість цінних паперів нерезидентів, які оцінені за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та віднесені до 3-го рівня оцінки (у мільйонах гривень)	
Цінні папери нерезидентів станом на 01 січня 2018 року	68 310
Доходи/(витрати)	(2 633)
Придбані цінні папери нерезидентів	39 921
Погашені цінні папери нерезидентів	(60 997)
Продані цінні папери нерезидентів	(4 294)
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2018 року	40 307
Доходи/(витрати)	(6 113)
Придбані цінні папери нерезидентів	37 364
Погашені цінні папери нерезидентів	(38 158)
Продані цінні папери нерезидентів	–
Цінні папери нерезидентів станом на 31 грудня 2019 року	33 400

Середньзважена модифікована дюрація за фінансовими активами за справедливою вартістю, що належать до 3-го рівня ієрархії справедливої вартості (крім інструментів капіталу за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках), становить 0,36 станом на 31 грудня 2019 року (0,38 – станом на 31 грудня 2018 року). Збільшення ставок дохідності, що були використані для визначення справедливої вартості таких фінансових активів станом на 31 грудня 2019 року (вхідні

дані 3-го рівня), на 1 базисний пункт призведе до зменшення справедливої вартості відповідних активів на 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 151 мільйон гривень), а зменшення цих ставок дохідності на 1 базисний пункт – до збільшення справедливої вартості активів на 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2018 року – 151 мільйон гривень).

36 Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки

Відповідно до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” Національний банк відносить свої фінансові активи до таких категорій: за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках та амортизованою собівартістю.

Усі фінансові зобов'язання Національного банку відображаються за амортизованою собівартістю.

Станом на 31 грудня 2019 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	8	89 512	89 520
Цінні папери нерезидентів	504 979	–	504 979
Авуари в СПЗ	–	234	234
Цінні папери України	987	346 204	347 191
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	13 843	13 843
Внутрішній державний борг	–	1 727	1 727
Внески в рахунок квоти МВФ	–	65 894	65 894
Інші фінансові активи	8	228	236
Усього фінансових активів	505 982	517 642	1 023 624

Станом на 31 грудня 2018 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках	Активи за амортизованою собівартістю	Усього
(у мільйонах гривень)			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	10	116 671	116 681
Цінні папери нерезидентів	432 991	–	432 991
Авуари в СПЗ	–	100	100
Цінні папери України	692	360 744	361 436
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	22 145	22 145
Внутрішній державний борг	–	1 834	1 834
Внески в рахунок квоти МВФ	–	77 472	77 472
Інші фінансові активи	13	333	346
Усього фінансових активів	433 706	579 299	1 013 005

37 Операції зі зв'язаними сторонами

Для складання цієї консолідованої фінансової звітності сторони вважаються зв'язаними, якщо вони перебувають під спільним контролем або якщо одна з них має змогу контролювати іншу чи може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 "Розкриття інформації

про зв'язані сторони". Під час розгляду всіх відносин, що можуть виникати між зв'язаними сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До зв'язаних сторін Національного банку належать Уряд, організація, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал тощо.

Національний банк під час своєї діяльності здійснює операції зі зв'язаними сторонами. Нижче зазначено залишки за цими операціями на кінець року:

	Примітки	2019			2018		
		Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
(у мільйонах гривень)							
Цінні папери України	8	347 191	–	–	361 436	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам		11 989	–	–	18 439	–	–
Кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	9	–	–	–	1 458	–	–
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам		(4 346)	–	–	(4 413)	–	–
Внутрішній державний борг		1 727	–	–	1 834	–	–
Інші активи		49	30	–	31	132	–
Кошти банків		51 564	–	–	16 483	–	–
Кошти державних та інших установ	14	36 278	108	3	40 417	191	3
Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	14	2 498	–	–	7 082	–	–
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до бюджету	19	42 722	–	–	64 898	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		56 185	–	–	8 511	–	–
Інші зобов'язання		5	–	–	4	–	–

До інших зв'язаних сторін включено залишки на рахунку Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

Умови зазначених вище операцій були такими:

за довгостроковими кредитами державним банкам (які включено до кредитів банкам та іншим позичальникам у наведеній вище таблиці) станом на 31 грудня 2019 року встановлена процентна ставка від 14,25% до 16,00% (станом на 31 грудня 2018 року – від 7,00% до 16,00%);

станом на 31 грудня 2019 року заборгованості за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, не було (станом на 31 грудня 2018 року за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, була встановлена процентна ставка 12,5%);

за коштами державних та інших установ станом на 31 грудня 2019 та 2018 років відсотки не нараховувалися;

за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2019 року встановлена процентна ставка 9,53% (станом на 31 грудня 2018 року – 4,00%);

за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку (які включено до коштів банків у наведеній вище таблиці), відсотки не нараховуються (станом на 31 грудня 2018 року за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку відсотки не нараховувалися) (примітка 13).

Умови операцій із внутрішнім державним боргом та цінними паперами України розкрито у відповідних примітках.

У наведеній нижче таблиці зазначено статті доходів і витрат за операціями зі зв'язаними сторонами:

	2019			2018		
	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
	(у мільйонах гривень)					
Процентні доходи	34 461	–	–	45 675	–	–
Процентні витрати	(1 998)	–	–	(2 267)	–	–
Комісійні доходи	100	–	–	200	–	–
Інші доходи	411	76	–	150	29	–
Витрати на утримання персоналу	–	–	(37)	–	–	(29)
Чисте зменшення резервів	67	–	–	95	–	–

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” послуги для Державного казначейства України надаються Національним банком безоплатно.

У 2019 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 36,5 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 12,4 мільйона гривень

(у 2018 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 29,4 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 10,6 мільйона гривень). Сальдо заборгованості за виданими управлінському персоналу кредитами станом на 31 грудня 2019 року та станом на 31 грудня 2018 року відсутнє.

Короткострокові виплати (заробітна плата) Голові та членам Ради Національного банку:

Голова та члени Ради	2019, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2019 році, у місяцях	2018, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2018 році, у місяцях
Данилишин Богдан Михайлович	1,6	12	1,6	12
Милованов Тимофій Сергійович	1,0	8	1,4	12
Козюк Віктор Валерійович	1,6	12	1,4	12
Фурман Василь Миколайович	1,6	12	1,4	12
Ричаківська Віра Іванівна	1,6	12	1,4	12
Щербакова Олена Анатоліївна	1,6	12	1,4	12
Каленський Микола Миколайович	1,6	12	1	9
Петрик Олександр Іванович	1,6	12	1	8
Шапран Віталій Сергійович	0,2	1,5	–	–
Усього	12,4		10,6	

Короткострокові виплати (заробітна плата) Голові та членам Правління Національного банку:

Голова та члени Ради	2019, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2019 році, у місяцях	2018, у мільйонах гривень	Період, відпрацьований у 2018 році, у місяцях
Смолій Яків Васильович	4,6	12	3,8	12
Рожкова Катерина Вікторівна	4,1	12	3,5	12
Борисенко Роман Миколайович	3,8	12	3,4	12
Сологуб Дмитро Романович	3,9	12	3,3	12
Холод Сергій Володимирович	3,9	12	1,5	5
Чурій Олег Євгенович	3,8	12	3,3	12
Усього	24,1		18,8	

38 Події, що відбулися після звітної дати

У лютому та березні 2020 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ за програмою "EFF" відповідно до графіку погашення на суму 234 мільйони СПЗ (8 271 мільйон гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 8 648 мільйонів гривень за річним курсом МВФ).

У березні 2020 року Національному банку було відмовлено в задоволенні апеляційної скарги та залишено в силі рішення Господарського суду міста Києва за позовом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до Національного банку України про стягнення збитків у розмірі 277 мільйонів гривень. Дана подія після звітної дати за оцінками Національний банк свідчить про підвищення ймовірності вибуття ресурсів у 2020 році.

26 березня 2020 року
м. Київ, Україна